

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

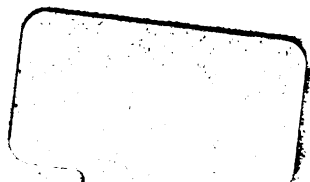
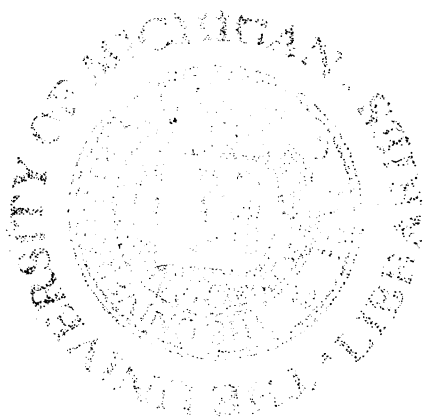
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

3279

Wm. L.

Wm. L. of George's

Wm. L. 1869. Oct 7

Arajnord Awetaranakan
Ekeghet swoy.
Ա. Ռ. Ե. Զ. Ն. Ռ. Գ.

ԵՒԵՏԵՐԸՆԵԿԸՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

Որ կը խօսի Հայաստանեայց Եւտարանական
Եկեղեցեաց արտաքին կառավարութեանը որէնք-
ներուն և սկզբունքներուն վրայ, ու նաև Ըն-
դամներուն իբրև անդամք՝ ունեցած պարտաւորու-
թիւններուն վրայ :

“Որ գիտնաս թէ ինչպէս պիտի է թեղէ Եսորո-
ժոյ քանը մէջ պարտիւ, որ կենդանի Եսորո-ժոյ
Եկեղեցին է, Տղայորո-թեան սեւը և հասարա-
պոր-թեանը” : Իմ ՏԻՏ . Գ . 15 :

ՀԱՍՏԵՆԴՆՈՒԳՕԼԻՍ

ՏԳԱՐԱՆԻ Ա. Գ. ՉԸՐՉԸԼԻ

1855

Grad
EREN

153

BVHR

ՅԵՂԹՆԵԿ

ՃՀՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

* Պանծասցի՛ այսօր Հայկազեան տոհմին հայրենի գաւառ ,
Օ՛խ անդ երկնառաք շողէ համասփիւռ լոյս հրբաշափառ :
Ենդ ճշմարտափայլ Երփենւոյն արդար նշոյլ անսպառ ,
Ի բաց վտարէ կանխակալ դատմանց զաղջամուղջ յամառ :
Ենդ քառավտակ կենսաձիր՝ Եղբեր զուր հոգեպարար ,
Նորաշուք պճնէ մտավարժ մանկանց զոգեկան տաճար՝ :
Օ՛խ մի՛ ծածկեսցեն Բանին Եստուծոյ զոգենորոզ ճառ ,
Մասցածին գիւտք և աւանդութեանց վարագոյր անփառ :
Նա մի՛ համազօր պատուեսցի երբէք ՚ի դարուց ՚ի՛ դար ,
Բանն Եստուածեղէն և հողածընաց բան դիւրամուրտ :
Մի՛ զուգակշիռ փառքս ընկալցի մահացուաց կաճառ :
Ընդ Եմենաստեղծ անմա՞ն Եստուծոյ՝ որ է լոյս անձառ :
Եւ մի՛ պարծեսցի մարմին հողանիւթ յարդիւնս անկատար ,
Օ՛խ Վրիստոս եղև մեզ արդարութիւն Միջնորդ ղեկավար :
Ե՛կ այսուհետև՝ Յիսուս լիցի մեզ Հոգիւ հանրական ,
Պանն՛ն լիցի մեզ նորին անսխալ Բան ճշմարտութեան :
Ինո՛ղ քարոզեսցի մինչ ՚ի ծագս երկրի Սուրբ՝ Եւեռատրան ,
Եւ ծաւալեսցի՛ Սուրբ Եկեղեցին համաշխարհական :
Օ՛խ սա հաստատի անյողզողչ հիմամբ ՚ի Ա՛ճին անկեան ,
Յորմէ փշրեսցի՛ հոգի աշխարհս և կրից՛արձան :
Օրասցի՛ ի սմա Հոգին Վրիստոսի՛ զերթ զէն յաղթութեան՝ ,
Օ՛խ յաղթո՛ղ լիցի աստուածամարտից Թշնամեաց համայն :
Սովաւ անցո՛ւք մեք զանմահ քաղցրութիւն դասուն ընտրական ,
Եւ մշտազուարճ ցնծացո՛ւք յերկնից Սուրբ՝ Արքայութեան :

* Աստուածաբանական, մեր Հայ Եկեղեցու հոգևորականաց աստուծոյ
Էկեղեցին խաղճաճ արտիւղ լարտարոտեցաս աս երբք :

GRAD
EREN

153
01.10.99

Յ Ե Ն Կ

ՅԵՌԵՅԱՆ ԲԱՆՈՒՄ	. . . . .	Երեւ
ՆԵՐՍԵՍԻԱՆ ԲԱՆՈՒՄ	. . . . .	4 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե

Քրիստոնէական էկէղէցիէն . անոր կարգադրո- րո-նք-նը	11 :
---	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ

Ղաւանդո-նք-ն է ուրիշ քրիստոնէական յասարանէաց լ-ի քրիստոնէական էկէղէց- էաց	17 :
---	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ

Եկէղէցիէն պաշտօն-անէրը	23 :
----------------------------------	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Դ

Եկէղէցական ժողովներ	32 :
-------------------------------	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե

Հասարակաց պաշտօն-անք	35 :
--------------------------------	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Ջ

Միջոց-նք-ն	39 :
----------------------	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը

Հաղորդո-նք-ն	42 :
------------------------	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ

Ընդամ ընդո-նք-ն	45 :
---------------------------	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Թ

Անդամ արձայնէլ . . . . . 47 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ժ

Անարո-նիւն և Յեանարո-նիւն Արեցի . . . . . 49 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ե

Անահո-նիւն Արեցի . . . . . 54 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ը

Կասաւարո-նիւն . . . . . 56 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Գ

Անանո-նիւն . . . . . 59 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Դ

Յո-ղարիւարո-նիւն Տեւէլոյ . . . . . 63 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ե

Օսմայակո-նիւն և Ղարակալա-նիւն
յարիւղաւ յարո-նիւն օրեր . . . . . 64 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Զ

Անիւղեցոյ անդամներուն իրարո- ունեցած
պարտականո-նիւնները . . . . . 67 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Է

Անիւղեցոյ անդամներուն դէպ 'ի իրենց
նովէն ունեցած պարտարո-նիւն
ները . . . . . 92 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ը

Տասներկո- գերայանց կանոններ՝ եկեղե-
ցոյ անդամներուն ՏՂ Տաբանո-նիւն
և Համայնո-նիւն պահելու համար . 107 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Թ

Անձնատենդո-վեան պարբայական-վեանը զբայ . 108 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի

Անձնատենդո-վեան ժամանակ ընկղ-հար-
ցո-մեր . . . . . 119 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Ե

Հարհոզ աճող Քրիստոնէին ու ցըր-
րայած Քրիստոնէին նշանները . 130 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Ը

Քրիստոնէական յարող որդհո-ններու-
օրինակներ . . . . . 137 :

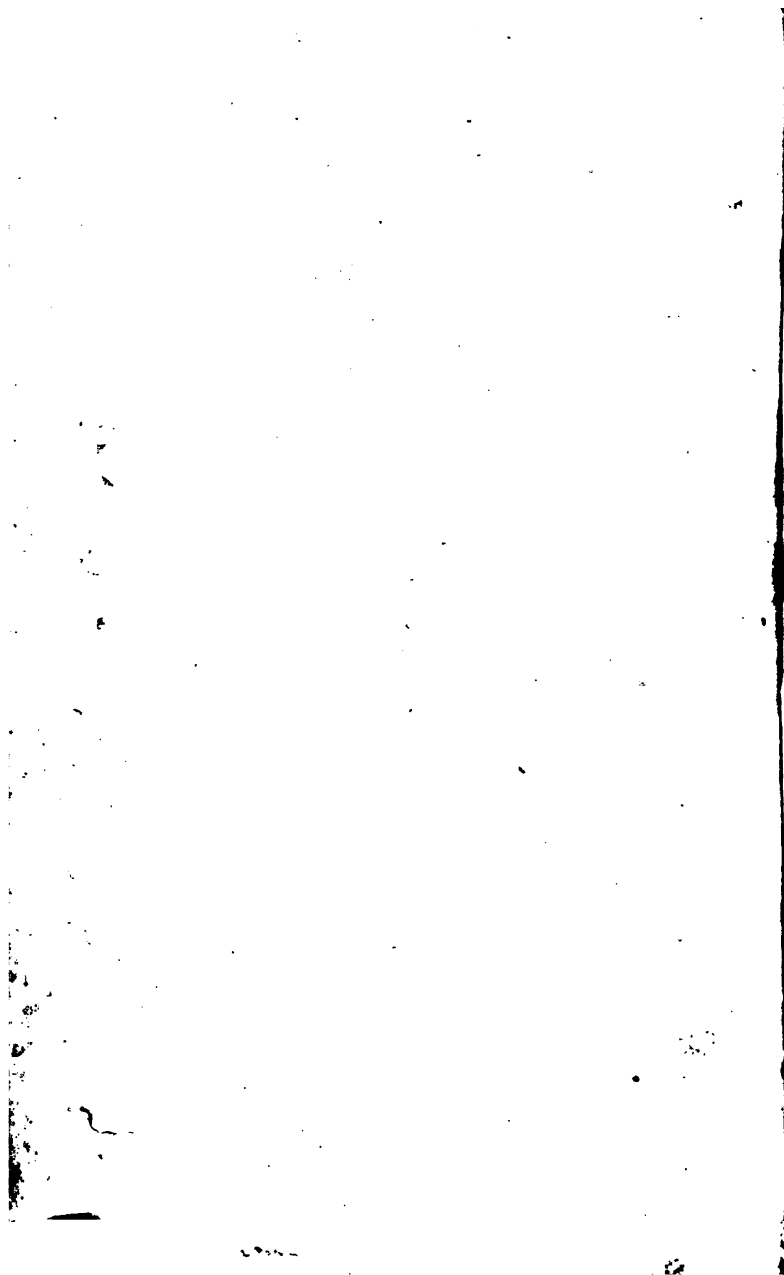
Յ Ա Ի Ե Լ Ո Ւ Ա Ճ

Եկեղեցական գործի ժողովներու համար
տանի ճը ընդհանուր կանոններ . 148 :

Օրինակ եկեղեցոյ անդամի ճը արուելու
զիտայական կամ յանչարարական լիլլոյ . 156 :

Օրինակ յանչարարական նամակի՝ եկեղե-
ցոյ անդամի ճը արչակմանը համար . 157 :

Հայաստանէտոյ աւերարանական եկեղեց-
իտոյ օրեղական անո-նները եւ կազմած
ժամանակները . . . . . 158 :

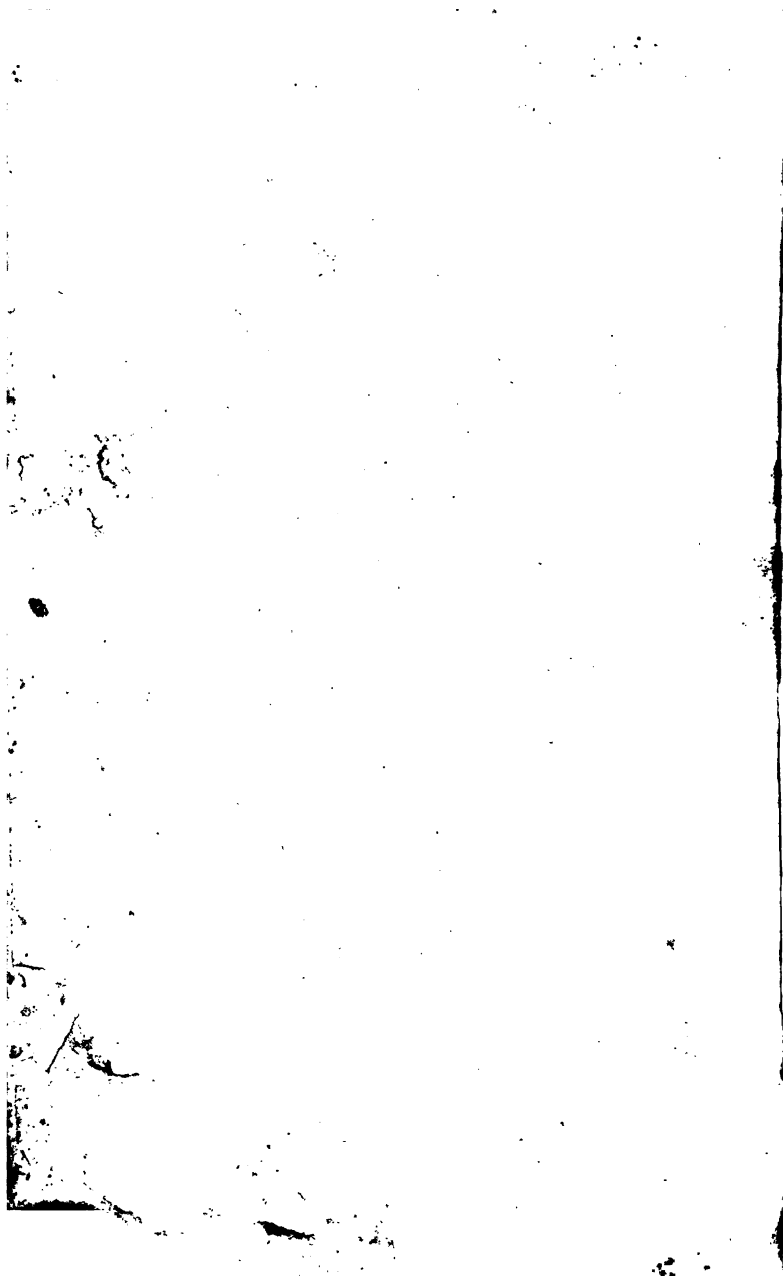
Յ Ե Ռ Ե Ց Ե Բ Ե Ն

Այս փոքրիկ շրջափակը զլեռնային նպատակը Հայաստանեայց Եւետարանական Եկեղեցեաց անդամ եղող քրիստոնէից իբրև անդամ՝ դէպ' ի իրենց անձին և դէպ' ի իրենց Հովիւներուն, անգամակէց եղբայրներուն ու ամբողջ եկեղեցիին իբրև սրբազան միաբանութիւն մը ունեցած այլ և այլ պարտքերնին կատարելու մէջ, անոնց օգնութիւն ընել է :

Յայտնի է որ այս պարտքեր շեռտակ և ըստ արժանոյն կատարելու համար՝ իւրաքանչիւր անդամ պարտի բաւական տեղեկութիւն ունենալ եկեղեցեայ հետադրութեանը և զանիկայ կառավարող սկզբունքներուն և սրբադրութեանցը վրայ :

Եւ ահա այս գործիս վաճանք այնպիսի տեղեկութիւններ տալ ու միանգամայն աստուծապաշտութիւնը անձին մէջ յառաջացընելու օգնութիւններ ընծայել է :

Մաղաչենք առ Տէր, որ գլուխ և հիմնադիր իր եկեղեցիին, որ օրհնէ և օգտակար ընէր այս անկատար գործը ամէն մէկ քրիստոնէի ու անբողջ եկեղեցիին, իր շնորհքին օգնականութիւն նսփը . Ամէն :

Ն. Ե. Ր Ա Ճ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Հայաստանեայց Աւետարանական Եկեղեցիներուն հաստատութեանը մէկ համառօտ պատմութիւնը իբրև ներածական մնս յառաջիկայ գործոյս՝ ընթերցողաց ներկայայընելու համար, հասկը գնենք այն Հայրապարտութիւնը, որն որ Աւետարանական Քրիստոնեաները՝ Պօլոյ Առաջին Հայաստանեայց Աւետարանական Եկեղեցւոյն կազմուած օրը հրատարակեցին* :

Աը հաւատանք որ Քրիստոնեական Եկեղեցին հոգևոր միաբանութիւն մըն է բուն իսկ Քրիստոսի հաստատուել, այն նպատակաւ որ իր մէջը Աստուծոյ իրոյ գիտութիւն աւելցընէ և Աստուածաբանութիւնը կենդանի պահէ, անոր հրապարակուելիքութիւն մատուցանելով, անոր շարժելու ուրբ պահելով, և առ հասարակ քարոզի Աւետարանը ու սորվեցընէ մարգոց ամեն քրիստոնեական առաքինութեանց գործադրութիւնը, և ընդհանրապէս խօսելով՝ օգնի անոնց հազիւ երկնից համար պատրաստելու :

Աը հաւատանք որ Սուրբ Գրքը՝ պոյսինքն Հին և Նոր Աւետարաններն են Եկեղեցւոյ մէկ հասկի անպակ և կատարեալ կանոնը, և ամեն Քրիստոնեայց պարսական են զանոնց իբրև իրենց հաւատոյ և վարաց առաջնորդը ընդունել :

Ուստի մենք Հայազգի Աւետարանական Քրիստոնեայցս Աստուծոմ վարենալով և իւր Աւետարանին հնազանդելով մերժեցինք և մէկգի ձգեցինք մղձէ այն ամեն մարդկային աւանդութիւնները և արարողութիւնները՝ որ հակառակ են Աւետարանին և Քրիստոնեական Եկեղեցւոյ մարտութեանը, որոնք մեր Ազգին Պատրիարքը կը պահանջէ մղձէ որ ընդունինք : Բնաւ զատկալու միայ ըլնենալով այն եկեղեցիէն, որուն անդամներն էինք առաջոց՝ երկայն ժամանակ միացած կեցեր էինք անոր մէջ, Քրիստոսի՝ Մարգարեկի՝ և Առաքելոց սորվեցուցած նախկին հաւատքին անոր մնչընելուն վրայ ողբալով, և

*Տի՛ս յառելուածինմով համապարտմէ այլ և այլ իղմիը հաստատուած Հայազգի Աւետարանական Եկեղեցիներուն տեղական տնտեսներուն և Բողոքականին ցուցանել :

զանկայ Սուրբ Եւեոսրանաւ լուսաւորելու և նորոգելու յայտնի նպատակով ։

Եւ որովհետև վճռուելիք և միշտ ընդունած ենք Եկեղեցւոյ Եկեղեցական Հանգանակը ամբողջ, որն որ ամեն Բրիտանիայք կ'ընդունին . և մինչև չորս հարիւր թուականին Եկեղեցւոյ անդամներուն վրայ հարկ դրուած հանգանակ չկար անկէ ի զատ . և այն ժամանակէն հետե մինչև այս 1848 տարին մտադաւորապէս այս մարդկային աւանդութիւնները և նրարդուութիւնները պարունակող հանգանակ չհնուած և Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ անդամներէն ընդունիլ պահանջուած չէր, վասն զայ ընդհանուր Բրիտանիայի հին հանգանակը ընդունելովն իրայնիք նոյն Եկեղեցւոյ օրինաւոր անդամները սեպուել ։

Իսկայ այս 1848 ին Մասնէն Երբեմնեայնապա Հայոց Գաղաքիարքը Եւր Հանգանակ մը հարից որ Բրիտանի և Բաղաճայն օտարացուցած հիմնական մարդապետութեանց մեծապէս կը հակառակի, և Բրիտանիայ մէջ մինչև հիմա գտնուած հանգանակներէն կը տարբերի հասնաւորապէս մարդկային աւանդութիւնները պարունակելով, որոնք որ մեր խղճմանսըը չիմազուր որ ընդունիլք ։ Եյս հանգանակը կը գտնուի Աղատասխան Եւրաստրաքական Բրիտանիայի դեմ հրատարակուած առաջին յայտարարութեան՝ անուն անտրոհին մէջ . (Երես 22) ։

Եյն հանգանակին երբորդ յօգուածին մէջ Գաղաքիարք կը պահանջէ մեզմէ որ եօթն ինքսուրդները ընդունիլք, երբոր Սուրբ Գրքը միայն երկու ինքսուրդ կը ստղծեցընէ Երբտուութիւնը, և Հաղորդութիւնը . և ըստ այժմ միայն երկու ինքսուրդ կ'ընդունին Իւրոպայի և Եմերիզայի այլ և այլ դուստներու մէջ գտնուած 80,000,000 իրօթեմեմանդները ։

Չորրորդ յօգուածին մէջ ոտիչ առաւ մարդապետութիւններէն ի գլխաւ մեզմէ կը պահանջէ ընդունիլ Երբտուութիւնը ո՛չ թէ թուրք Գրոց համեմատ ինչպէս որ կ'ընդունիլք, այլ կը պահանջէ այնքան հարկաւոր գաւառի մեկկայ փրկութեան որ կարտարելապէս անմեղ եակ մը չ'կրնայ զրկուիլ առանց անոր . և ասանկով Երբտուութիւնը Բառուծոյ տիմայց կատարեալ Գաղաքութիւնէն աւելի աղքի և աւելի հարկուար կ'ընէ ։ Կոյն յօգուածին մէջ նաև կը պահանջի մեզմէ որ դատանիք թէ միշտապէս աւանց բարձրային արձակման անխար և որ մեզայ թէ զութիւն և յաւիանական կեանք զտէ . և ասանկով մարդը Բառուծոյ տեղը կը դնէ ։

Հինգերորդին մէջ կը պահանջէ ոչ հաւաստեք թէ Հաղորդութեան հացը և զիմէն Բրիտանի մեմարիտ և իրօպան մարմին և արիւնի կ, երբոր Եւեոսրանայ կ'իմացընէ որ Բրիտանի իւր փառաւորեալ մարմինուց երկինք և, և հաղորդութեան անոր մարմինը յեառապազ նշանակ է ։

Վեցերորդին մէջ կը պահանջէ որ ընդունիլք թի պետք և երկրպագութիւն ընել խաղճուն պատկերներուն և մտածանքնք

իւնն , որ ասիկայ մարդոց ձեռաց զործքերուն առջև Երկրպա-
զուութիւն ընել է . կը պահանջէ նաև որ ընդունինք Սրբոց բա-
րեկտուութիւնը , երբոր Սուրբ Գիորգը կը սորվեցընէ մեզի միայն
Յստուծոյ երկրպագութիւն ընել հոգւով և շմարտութեամբ
առանց նիւթական նշանի , և միայն Յիսուս Բրիտանոս մեր
միջնորդին ձեռօքը :

Եւթներորդին մէջ կը պահանջէ որ եկեղեցւոյ ամէն ըսած-
տէրը ընդունինք , բայց մենք նախնի 'Բրիտանոսէից հետեւելով'
միայն Սուրբ Գիորգը իբրև անխալ կ'ընդունինք :

Ութներորդին մէջ ուրիշ բաներէն զատ կը պահանջէ որ ըն-
դունինք թէ շար եկեղեցական մը արատ չէ ընդհանուր եկեղեց-
ւոյ . բայց մենք կ'ընդունինք որ եկեղեցւոյ մէջ շատ չար եկե-
ղեցականներ կան , բայց չենք ընդունիր որ արատ չեն անոնք :

Եւ վերջապէս Մատթէոս Երբեպիսկոպոս Լայոց Պատրիար-
կը իւր շինած հանգանակին իններորդ յօդուածին մէջ կը պա-
հանջէ մեզմէ որ ամէն այն մարդիկը որոնք ուրիշ բաներէն
զատ , որ հանգանակին մէջ յիշուած են , կը քարոզեն թէ
Քառերը սրբոց մասունքները և պատկերները երկրպագելի չեն ,
նորովնք և մորտենք իբրև ամբարիշտ և հայհոյիչ Սրբոյ Լայ-
ւոյն և իբրև թշուամի Մատուծոյ և իւր ամենայն սրբոց : Եսան-
գով կը պահանջէ մեզմէ որ վրանիս առնենք Գեորգիանիոյ , Գաղ-
ղիոյ , Ենդղիոյ , և ուրիշ անշուայ ամէն Սրբութեամբանները նորովել'
և բանդորդել' նաև ամէն ուրիշ ազգերը և անկիւնքը , որոնք չեն
ընդունիր Քառերու մասունքներու և պատկերներու երկրպագու-
թիւն ընել :

Բայց մենք առաւել Մատուծոյ քան թէ մարդոց հազանդե-
լով' ընդունեցինք Պատրիարկին այս նմբ հանգանակը , վասն
որոյ եկեղեցիէն հաննց զմեզ և հրազարակաւ և յականէ յա-
նուանէ բանադրեց :

Յիբաւի ասկէ առաջ ալ զանազան հայածանքներ քաշած է-
նք սուրբ Եւտարմանին պարզ վարդապետութեամբը յարել-
նուս համար , և հետևարար մծորդկային աւանդութիւնները մեր-
Փեշնուս համար :

Ինչպէս 1830ին որոնց վրայ որ կասկած կար թէ Եւտու-
րմանական են , անողորմաբար աքսորվեցան մայրաքաղաքէն և
շատ քիւսաներ կրեցին , որոնց մեծ մասը եկեղեցական էր . նաև
մեզմէ մեկն ալ երկու տարի առաջ Երմաշ և անկէց Սեոարիս
աքսորվեցաւ , որ առ ալ եկեղեցական էր :

Եսն ատենները 'Քուրտզէլէնիի մէջ մեզմէ երեք հոգի անու-
ր յամբար ծեծ կերան և իրենց բնակարաններէն վառնուեցան
ոչ այլ ինչ պատճառաւ . այլ միայն Մատուծոյ խնայքին սիրով'
յարեշունս համար . 'Կոյնպէս Ետափազարի մէջ եկեղեցական
մը նոյն պատճառաւ բռնեցին և մծրուքը անիլով խրկեցին
Երմաշ' որ երթայ արտերը հեղկէ : Արքիւնի մէջ եկեղեցական
մը երեք տարի առաջ անողորմաբար ծեծ կերաւ եպիսկոպոսէն

Յոմանեան Լգոր Տէրութեան գարնուցինք մեր պէրսանքը՝ և
 ան իւր փառաստ արշաղանութիւնը մեր վրայ հովանի բրոււ ծ
 Քայց Պատրիարքը մինչև հիմա ալ իր շարունակէ ժողովարդը
 մեր դէմ՝ գրգռել, խափել պատուէր տալով որ մեզ չընդուա
 նին իրենց առնէրը և խառնութենքը և ալ մեկ հարգուկցութիւն
 մը ընեն մեզի հետ :

Եհա այս եղած բանքը վարդաբացընեն Լայտատանայց Եւ
 Վտարանական Եկեղեցի կազմուեցին :

Որովհետև յաւիտենական բաժանմամբ զատուած ենք Լայց
 եկեղեցին, և հար չիայ որ դարձեալ միանանք առանց անոր
 հոգեկորուստ սխալմանքները ընդունելու, վասն որոյ հարկ եղաւ
 որ զառ Լայտատանայց Եւտարանական Եկեղեցի մը ըլլանք,
 և եղանք ալ իրաւամբ Եստուեց շնորհքով :

Որովհետև Պատրիարքը իւր բոլոր կարողութիւնը և իշխաւ
 նստիւնը բանեցուց մեր կործանմանը համար, և զանայ որ մեզ
 զրկէ կեկեղեցւոյ ամեն արտօնութենէն և խորհուրդներէն՝ որոնք
 կտրուէր բարիքներէն գերազանց իր սեպէնք, վասն որոյ մեր
 անը պաշտպանելու իրաւունքնիս՝ և հոգիներնուս փրկութիւնը՝
 և մեր հոգևոր շէնութիւնը փնտրուելու անհրաժեշտ իրաւունքնիս,
 ու միայն կ'արդարացընեն մեր զառ Եկեղեցի մը ըլլալը, այլ
 և իր պահանջն որ ըլլանք :

Որովհետև արտօնական ենք մեր ընտանեացը և զաւրներուն
 սովորընել Եհովային պատուէրները և անոր մեզի յայտնած
 ամեն նշանաբանութիւնները, և որովհետև 'ասիկայ' առանց Եւտ
 տարանին հրազարակու բարոյութեանը կատարեալ ըլլալու
 ուստի իրաւամբ Եւտարանական Եկեղեցի մը իր կազմուեցը
 այս նպատակն համար :

Որովհետև Բրիտանոս իբրև Եկեղեցւոյ գլուխ հաւատարմ
 անոր վարդապետութիւնները ընդունելով՝ և արտանց հնազան
 վնդով Սուրբ Եւտարանին, Բրիտանոսի մը՝ սուրբ ընդհանրա
 փան և Եւաքեղական Եկեղեցւոյն անդամներն ենք, վասն որոյ
 ժարտական մէք այս անգամ ըլլալնիս դաւանիլ՝ ամենայն Եւ
 Վտարանական կոմնեք և արտօնութեամբ մտածուար և առանց
 մեն Եկեղեցի մը կազմուելով :

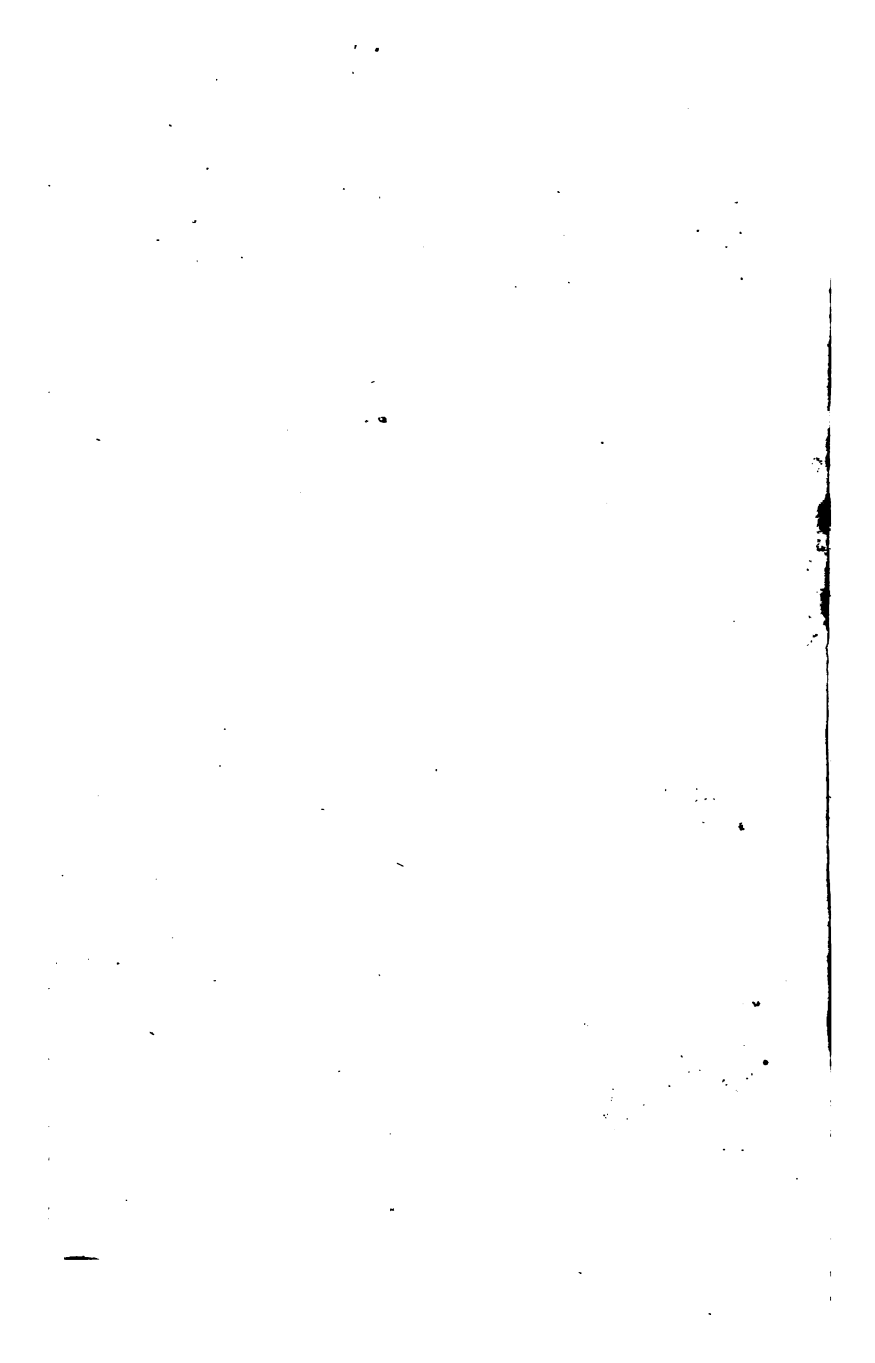
Որովհետև Սուրբ Եւտարանը Բրիտանոսներէն իր պաւ
 Տանիք որ աղօթք ընեն ամեն մարդոց համար, մտածանող քնն
 դաւարաց և ամեն իշխանութիւն ունեցողներուն համար, Եւ Իր
 պահանջէ որ հրապարակու ընեն ու չեն թէ մեկուկ ժողովու
 րը թողնելով, և հնազանդութիւն ցուցընեն իշխանութեանց իրա
 թէ Եստուեան կարգաւորելու . վասն որոյ մէք իբրև Օստանեան
 Տէրութեան խաղաղ և հնազանդ հպատակներ պարտական ենք
 Եկեղեցի մը նկատուլ, ուր Եստուեց կամայը համեմատ անդաւ
 դար աղօթք մտաւոյանենք Եստուեց՝ մեր զհեղուտ թաղապա
 րն և իւր ամեն պաշտանեց համար, և իւր Տէրութեան ամեն
 բնակաց խաղաղութեանը և յարգութեանը համար :

Եւ մանաւորապէս մեր Եզզին համար սրտանց կը փոփոքինք
և Եսառեան կը խնդրենք որ պարզէ անոնց ամէն հոգևոր
որհնութիւն մեր Տէր Օխուս Բրիտանոսով, մարերնին լուսու-
րելով և սրտերնին արդարութեան սփռով՝ մարդասիրութիւնով
և Եսառեանային սիրով լեցընելով . Եմէն :

Ղոսոսանդնուագրի : 1846 . Օգոստոս 25 :

ԳԼՈՒԽ Ա

Վրիստոնէական եկեղեցին . անոր կարգադրու-
թիւնը :

Սուրբ Գրոց մէջ Եկեղեցի բառը երբեմն կը նշանակէ բոլոր ճշմարիտ հաւատացեալներուն ամբողջ գումարը, որ ըսել է ընդհանրական և անտեսանելի Եկեղեցին, ինչպէս Եփես. Ծ, 22 և 23, ուր որ Վրիստոս կը յիշուի իբրև Եկեղեցին Գլուխը, և Եկեղեցին ալ անոր մարմինը :

Եսկ երբեմն պարզապէս կը նշանակէ քրիստոնէից մասնաւոր ժողովները, այսինքն քրիստոնէից բազմութեան այնչափ միութիւն մը, որոնք կրնան սովորաբար և անխափան մէկտեղ հաւաքուիլ երկրպագութեան և իրարու շինութեան համար, ինչպէս Գաղ. Ծ. 22. ուր որ Եռաքեալը կը յիշէ հրէաստանի Եկեղեցիները . և Յայտ. Ծ. 4. և այլն, ուր որ Եսիայի Եօթե Եկեղեցիները յիշուած են, և այլն :

Բառը աւ վերջի նշանակութիւնովը առնելով՝ մասնաւոր Եկեղեցի մը կը բազկանայ որ և իցէ թիւ Վրիստոնեաներէ, որոնք Սրբազան Ուխտով մը միաբանած են մէկտեղ Եստուծոյ պաշտօն և երկրպագութիւն մատուցանելու, Եւետարանին խորհուրդները վայելելու և Սուրբ Գրոց համեմատ բարեպաշտ կեանք վարելու համար իրենց զաւկրներովը մէկտեղ :

Յայտնի է որ Րնկերութիւն մը՝ առանց մասնաւոր կանոնի և կարգադրութեան՝ հաստատ, բարեկարգ և մնայուն չկրնար ըլլալ. և որովհետև Հօրին Սուրբ իմաստուն խորհուրդով մը Եկեղեցեաց արտաքին կառավարութեանը վերաբերեալ մասնաւոր օրէնքներ չէ տուած՝ Նոր կտակարանին մէջ, այլ միայն քանի մը ընդհանուր և հիմնական սկզբունքներ տալով՝ ամէն դարու Եկեղեցիներուն իրենց թողուցած է աս արածմութիւնը և վասնորոյ ամէն մէկ մասնաւոր Եկեղեցի իրաւունք ունի բուն իր շինութեանը և բարեկարգութեանը համար կառավարութեան և կարգադրութեան օրէնքներ հաստատելու, այնպիսի օրէնքներ՝ որոնք հիմնեալ ըլլան Սուրբ Գրոց հիմնական սկզբունքներուն վրայ:

Եկեղեցի մը ամենեին իրաւունք կամ արտոնութիւն չունի Սուրբ Գիրքէն դուրս կամ անոր հակառակ խղճի վերաբերեալ ինչ և իցէ պարտաւորիչ օրէնքներ դնելու:

Եհա հոս կը դնենք Պօլսոյ առաջին Եկեղեցիին կարգադրութեան օրէնքները, որն որ ընդունեց Յամի Տեառն 1846. Յուլիս 1. (Յունիս 19 ըստ հին տօմարի) իր կազմուած օրը:

Թիւր յա-

ԿԱՌԳԱՆՐԱԻ ԹԻՒՆ

Ը. Հայազգի Բնատրանականաց եկեղեցւոյ պաշտօնեաները պիտի ըլլան երէցներ կամ որ նոցն է եպիսկոպոսներ, (որ և հովիւ՝ վարդապետ ԱԷ կը կոչուին Սուրբ Գրոց մէջ,) և սարկաւազներ :

Ըստնք պիտի ընտրուին եկեղեցւոյ արու անդամներուն ձեռքը, և պաշտօնի պիտի հասնին առթիւնով և ձեռնադրութեամբ :

Թ. Հայազգի Բնատրանականաց առաջին եկեղեցւոյ մէջ որ 'ի կոստանդնուպոլիս, առ այժմ մէկ երէց կամ եպիսկոպոս, և երկու սարկաւազ պիտի ըլլայ, և յետոյ պարագաներուն պահանջմանը նայելով կրնայ շատնալ անոնց թիւը :

Գ. Որովհետև Սուրբ Գրոց նայելով (թ կորնիւ . է . 4 : ք կորնիւ . ք . 6 ,) եկեղեցւոյ կարգադրութեան պահանջութեանը հոգացողութիւնը միայն եկեղեցականաց շինար, հազա ժողովուրդին ալ և որովհետև միշտ պատշաճ և կարևոր չըլլաք որ բոլոր եկեղեցին աս բանին համար մէկտեղ գայ, վասն որոյ երեք կամ աւելի եղբայրներ ընտրուելու են իրրև օգնական կամ կառավար : (թ կորնիւ . Ժ . 28) : Ըստնք՝ երէցը՝ և սարկաւազները կը ձեռնան Հոգաբարձուաց ժողով՝ որ քննեն եկեղեցւոյ մէջ նոր ընդունուելու անդամները, և եկեղեցւոյ բարեկարգութեանը, կառավարութեանը և շինութեանը հոգ ատնին հետևեալ կանոններուն համեմատ :

Կառաւորներուն և օգնականներուն կէս
 ընտրութիւնն անկամ : Սեկ. ասորումն, համար պիտի
 ընտրութիւն և մնացած կէսը երկու տարուան հա-
 մար : Եւ երբոր իրենց սահմանեալ ժամանակը
 լրանայ, ան ասենք ուրիշ ընտրութիւն կ'ըլլայ,
 կամ նոյն անձինքներէն կամ ուրիշ անձինք : որ
 այնպէս անոնք ալ երկու տարի պիտի վարեն իրենց
 պաշտօնը : Եւ յառնին նպատակը ան է որ աս-
 րին անգամ մը անոնց կէսին կամ կէսին չափին
 նոր ընտրութիւն ըլլայ :

Ե. Եկեղեցւոյ ընտրած առաջին եպիսկոպոսնե-
 րը կամ հովիւները և օտրկառաւորները Եւսեպիան
 Պօստ ըսուած ընկերութեան միջններիներու, և օգ-
 նականութեան հրատարակ Վրիստոսի ուրիշ պաշ-
 տօնէից ձեռօք իրենց պաշտօնին պիտի կարգուին
 աղօթքով և ձեռնադրութեամբ : Եսիկա պիտի
 ըլլայ այժմեան կարեւորութեան և պատշաճու-
 թեան համար. իսկ ասկէ ետքը Հայաստանեայց
 Եկեառարանական եկեղեցւոյն կ'իյնայ որ իր պաշ-
 տօնէից ձեռնադրութիւնը հոգայ առաքելական օ-
 րինակին հետեւելով :

Չ. Իւրաքանչիւր եպիսկոպոսի կամ հովիւի
 պարտքն է ինքզինքը բոլորովին Եստուծոյ խօս-
 քին քարոզութեանը և աղօթքի տալ. խորհուրդ-
 ները մատակարարել, հիւանդաց այցելութիւն ը-
 նել, ժողովուրդին տղոցը կրօնական կրթութեան
 նը մասնաւոր հոգ տանիլ, ընթանիքներու և ան-
 հատներու հետ տեսութիւն ընել և անոնց ամէն
 մէկուն յարմար խրատ տալ, և ամէն կարելի կեր-

պով. Ժողովարոց հոգևոր բարելաւութիւնը յառաջացունել: Այսէ իրաւունք ունի իր հօտին կարեկցութեանը և ազօրեցին. և անոնցմէ ընդունելի օրինաւոր սարուստ: Ընդելը Ալեկեղեցւոյ և հոգաբարձաներու ժողովին. ամէն ժողովնեբուն մէջ նախագահ ըլլալու է. և իր ներկայ չեղած շատնք իր պարտքը սարկաւագներուն մէկը կատարելու է:

Սարկաւագները մասնաւորութեան պարտական են Ալեկեղեցւոյ ազբանները հոգալու, և անոնց համար ժողովուած ողորմութիւնը հոգաբարձաներու ժողովին խորհուրդովք անոնց բաժնելու: Իրենց գործն է հաղորդութեան սեղանին պատրաստութիւնը ընել և հաղորդութեան ժամանակ հացը և զինին բաժնել հաղորդողներուն: Այսէ օգնականի պաշտօնին վերաբերեալ պարտաւորութիւնները սարկաւագներն ալ իրենց կարողութեանը չափ պարտական են կատարելու:

(Օ)գնականներուն գործն է, ինչպէս իրենց անունն ալ կը ցուցունէ, մալխադր օգնութիւն ընել Ալեկեղեցիին և երեցին՝ ընդունուելու անդամները և յանցաւորները քննելու գործին մէջ: Անոնց գործն է նաև ժողովուրդին հոգևոր բարելաւութեանը վրայ հսկել և ամէն պատշաճ կերպով օգնել երեցին՝ հիւանդներուն և նեղեալներուն տես երթալու մէջ և մեղաւորաց դարձին և Քրիստոսի մարմինին Ալեկեղեցիին շինութեանը համար աշխատելու մէջ:

1): Ս՝կրտութիւնը միայն անոնց և իրենց ըն-

ամենայն պիտի մատակարարուի, որ Յիսուսի Քրիստոսի վրայ Աշմարիա հաւատք ունենալուն հաւատարիմ վիպութիւն ունի Լիկեղեցին:

Բ. Հաղորդութեան ընդունուելու անձինքը հոգաբարձուներու ժողովին ձեռօրը աղէկ մը ընծուելու են, թէ Լեւոսարանին վարդապետութեանցը վրայ ունեցած գիտութիւններուն կողմանէ, և թէ իրենց անձնական պարեպաշտութեանը կողմանէ. և թէ որ հաճեցապէս և համարիչ վիպութիւն ըլլայ, թէ առ Լսաուած զրգացեալ են, և Տէր Յիսուս Քրիստոսի վրայ հաւատք ունին, որով նոր սիրտ մը ունենալին կը ցուցուի, պէտք է որ հովիւը Լիկեղեցւոյ կանոնաւոր ժողովքի մէջ առաջարկէ, հաղորդութենէն գոնէ երկու շաբաթ առաջ. և արու անգամներէն պահանջելու է որ անոնց ընդունելութեանը խնդիրը գլուխ:

Թ. Լսյա ընտելութեանը եզած կրնայ սեպուիլ հաղորդութեան ընդունուելու անգամի մը վրայ, որ կամ նամակով և կամ ուրիշ կերպով կը գիտցուի թէ ընկերակից Լիկեղեցւոյ օրինաւոր և հաստատուն անդամ է,

Ժ. Թէ որ ընդունուելու անգամներուն գէմ կեցող չըլլայ, հաղորդութեան օրը ընդունուելուն Լիկեղեցւոյ ամէն արտօծութիւններուն, և Լիկեղեցիին առջևը հետեւեալ հաւատոյ խօստովանութեանը և ուխտադրութեանը հաճութիւն և հաւանութիւն տալու են. և այնուհետեւ իրենց անունը Լիկեղեցւոյ արձանագրութեան մէջ պիտի գրուի իբրև հաղորդականք:

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ

Ղաւանդութիւնն եւ յիւրադրութիւնն Հայաստանն
Էայց Լեւոնտարանական Եկեղեցեաց :

Եկեղեցւոյ կարգադրութեանց մէկ մասն ալ
Ղաւանդութիւնն ու յիւրադրութիւնն է, այսինքն
անոնցմով պարզ եւ որոշ հասկցուի թէ ինչ գա-
ւանդութիւնով եւ ինչ սխտով միարանած են այս
սուրբ միարանութեան մէջ :

Հետեւեալ Ղաւանդութիւնն ու յիւրադրու-
թիւնը յատուկ առ նպատակով յօրինուած է եւ
Լեւոնտարանական Եկեղեցիներուն յարիչ ուզող
ամէն նոր անդամէն կը պահանջուի :

Դ Ա Ւ Ա Ն Ո Ւ Թ Ւ Ի Ն

Ռոտն նոր անդամերը եկեղեցւոյ մէջ ընդուն-
նորապէս արիւնձին հաւանդութիւնն կրօնքան եւ
Կեղեցւոյ առջեւ :

Ե. կը հաւատան թէ միայն մէկ կենդանի եւ
Ճշմարիտ Երտուած մը կայ, որ ինքն է Երարիչ
Պահպանօզ եւ կառավարող փեղեբաց . ամենա-
կարող՝ ամենազէտ՝ ամենուրեք, ինքնագոյ՝ ինքնիշ-
խան՝ անփոփոխելի . նաեւ անհուն սէր՝ իմաստու-
թիւն՝ սրբութիւն՝ արգարութիւն՝ օգորմութիւն եւ
Ճշմարտութիւն ունի, եւ միայն իրեն կը վայելէ
Երկրպագութիւն :

Բ. Կը հաւատան թէ Ըստուածութեան մէջ երեք անձն կայ, Հայր՝ Որդի և Սուրբ Հոգի, և ասոնք ոչ երեք՝ այլ մէկ Ըստուած են :

Գ. Կը հաւատան թէ Սուրբ Գիրքերը՝ որոնք են Հին և Նոր Կտակարանները, Ըստուծոյ շունչն են, և մարդոց արուած են իբրև անոր սրբազան կամքին յայտնութիւնը, և կատարեալ և միակ կանոնն են հաւատոյ և գործոց :

Դ. Կը հաւատան թէ մարդկային ցեղը իբրև անկան վիճակին մէջ գլխովին զուրկ է սրբութենէ և բոլորովին ապականեալ, և արդարապէս Ըստուծոյ բարկութեանը տակն ինկած :

Ե. Կը հաւատան թէ Տէր Աստուծոյ Վրիստոս կատարեալ Ըստուած և կատարեալ մարդ, մի միայն փրկիչ է մեղաւորներուն և մի միայն Սիջնորդ և Բարեխօս Ըստուծոյ և մարդոց մէջը. և իբր կատարեալ հնազանդութիւնով՝ չարչարանքներովը ու մահուամբը քաւութիւն բրաւ մեղքի, անանկ որ բոլոր իրեն հաւատացողները անաարակոյս կը փրկուին, և մեղքի համար ուրիշ պատարագ չ'կայ :

Չ. Կը հաւատան թէ մարդիկ սրտով յետին աստիճան չարացած ու ապականած ըլլալով՝ անհրճաբար է որ փրկուին՝ մինչև որ Հոգւոյն Սրբոյ զօրութիւնովը վերստին չճնանին :

Ը. Կը հաւատան թէ մի միայն Վրիստոսի արդարութիւնովը կրնանք արդարանալ հաւատքով, և ոչ թէ պահքով՝ ողորմութիւն տալով՝ ապաշխարանք քաշելով և որ և իցէ մեր գործ-

քերուլը . և թէպէտ Քարէ Գործչէրը անքակտելի կապով մը կապուած են Ճշմարիտ և կենդանի Հաւատոյ Հետ , սակայն անոնցմով արժանաւորութիւն չենք կրնար ունենալ Մտուծմէ փրկութիւն գտնելու :

Ը . Կը Հաւատան թէ ամէն Հաւատացեալ ոչ միայն պարտական է սուրբ վարք մը ունենալ , և Մտուծոյ և իր ընկերին ու իր անձին ունեցած պարտքերը երկիւղածութեամբ կատարել , Հապա որ ասոնք Հաւատացեալին Մտուծմէ ծնած ըլլալուն բուն նշաններն ու պտուղներն են :

Թ . Կը Հաւատան թէ Մտուծմէ 'ի զատ ուրիշ էակի պաշտօն ու երկրպագութիւն մատուցանելու չէ . և Նիսուս Վրբսաոս մեր միակ միջնորդն զատ ուրիշ միջնորդներու ձեռքով մատուցուած աղօթքն ու երկրպագութիւնը ամենևին ընդունելի չըլլար Մտուծոյ . նաև մատուցներ՝ խաչեր՝ պատկերներ և որ և իցէ տեսակ արձաններ կրօնական կերպով գործածելը , և սուրբերը բարեխօս բռնելը ուղղակի Հակառակ են Սուրբ Կրօնոց , և շատ զգուելի են Մտուծոյ , և թէ մեռելներուն Համար աղօթք ընելը՝ Մտուծոյ խօսքէն ապացոյց մը չունի :

Ժ . Կը Հաւատան թէ մեռելները յարութիւն պիտի առնեն թէ արդարները և թէ մեղաւորները , և դատաստանի օր մը կայ գալու՝ և թէ արդարներուն երջանկութիւնը ու չարագործներուն պատիժը մեռնելուն պէս կը սկսի և յաւիտեանս պիտի չվախճանի :

ԺԼ. Կը հաւատան թէ ինչ և իցէ թուով ճշմարիտ Վրքիստանեայնի օրինաւոր կարգադրութեամբ կազմուած՝ Վրքիստոսի Եկեղեցին են, որուն գլուխը մի միայն Վրքիստոս ինքն է. և թէ Եկեղեցիին խորհուրդներն են Մկրտումիւնն ու Հաղորդումիւնը միայն. թէ Սկրտութիւնն է կրնիք Ուխտին, և նշան Հոգւոյն Արդոյ սրբարար ներգործութեանը, ու նաև նշան տեսանելի Եկեղեցիին մէջ ընգտնուած ըլլալուն. և Հաղորդութիւնն է տեսանելի նշանակներով Վրքիստոսի քաւչարար մահուանը և սիրոյն մշտնջենաւոր մէկ յիշատակը, և իրենն ու բոլոր ճշմարիտ հաւատացելոց հետ միութեան և հաղորդութեան գրաւ :

ԺԻ. Կը հաւատան թէ Լեւտարանին քարուղութիւնը Վրքիստոսի սահմանած գլխաւոր միջոցն է մարդիկ դարձի բերելու և իր ժողովուրդին շինութիւնը յանաղացընելու համար. և թէ իր եկեղեցիին պարտքն է կատարելու փրկչին՝ ապտուէրը, թէ «Դասցէք բոլոր աշխարհ ու աւտարանը քարոզեցէք բոլոր ստեղծուածներուն» :

ՈՒՒՏԱԴՐՈՒԹՒՒՆ

Որ նոր ընդունուող անդամը Եսոսմոյ և Ար-
շակունի հետ լինի:

Խոնարհութեամբ յուսալով որ Վերիտասի
հետ միացած ետ կենդանի հաւատքով, և ինքը
զինքդ անհրաժեշտ պարտաւորութեան տակ ճանչ-
նալով զինքը մարդոց առջև դաւանելու, և իր
անսանելի Եկեղեցիին հետ միանալու, այս ժո-
ղովոյս առջև և Սրտագեանն ներկայութեանը
անկեղծութեամբ կը դաւանիս, որ զուն ընտրե-
ցիր Տէրը՝ զՆայր և զՍրղին և զՍուրբ Հոգին,
քեզի Եստուած՝ փրկիչ և Սրբացուցիչ ըլլալու
և Սուրբ Վիրքը քու մի միայն հաւատոյ և գոր-
ծոց կանոնդ ըլլալու: Ինքզինքդ և ինչ որ քու կը
է՝ բոլորը Եստուծոյ ծառայութեանը կը նուիրես,
խոստանալով՝ Եստուծոյ շնորհքին օգնութեամբը
իրեն կատարեալ հնազանդութեան կեանք մը ան-
ցրնել, իր շարաթը սուրբ պահելով, իր խօսքին
մէջը ցուցուած ճշմարտութեան՝ արդարութեան և
զգաստութեան կանոնները պահելով, բոլոր կարո-
ղութիւնովդ ջանալով Վերիտասի կրօնքը աշխար-
հիս մէջ տարածել, և միշտ արդարութեան՝ ժուժ-
կալութեան՝ սիրոյ և բարեպաշտութեան օրինակ
ըլլալ:

Նաև կը խոստանաս աս Եկեղեցիին անգամ
ներուն հետ քայել՝ ինտոր որ Եստուծոյ զաւակ-
ներուն կը վայելէ, մարդասիրական գործքերու և

քրիստոնէական : պարտաւորութիւններու մէջ ,
գուարթութեամբ հնազանդելով անոր խրատին և
կանօններուն :

Հոգւոյն Արեւոյ քրիստոնէական պահպանելով՝ այս
հանդիսաւոր դաւանութիւնը ու խոստմունքները
կ'ընես այս ժողովքին և Մատուծոյ առջևը , որ
ինքն է սրտեղբ քննող և բոլոր աշխարհին Վա-
տաւորը :

[“Այս ընդհանուր անդամը վերոյելեալ ստորը
ընելէն ետք՝ Երեւոյ Եկեղեցւոյ կողմէն կ'ըսէ :]

“Ուրեմն մենք ալ սիրով գլքեց այս Եկեղեցւոյ
միաբանութեանը կ'ընդունինք , խոստանալով քու
վրադ հսկել քրիստոնէական գութով և հաւա-
տարմութեամբ , և ամէն կերպով այն բարեկա-
մութեամբ և այն եղբայրական սիրովը վարվել
քեզի հետ , որ դէպ'ի մեզի ունեցած սուրբ առնչու-
թիւնդ կը պահանջէ . միշտ ազօթելով որ դուն
և մենք վերջապէս ներկայանանք մեր Տէրոջը առ-
ջին մեծ ուրախութեամբ . Մ.մէն :”

Գ Լ ՈՒ Խ Գ

Ե՛րեղէցիքն պաշտօնէտէրը :

Եւաջին զլսոյն մէջ տրուած բարեկարգութեան օրէնքներուն համեմատ՝ տեղական Եկեղեցիի մը սահմանեալ պաշտօնեաներն են Հովիբ, Հոգաբարձուք որ և օգնական ալ կ'ըսուին, և Սարկաւագուկք :

Մ. Հովիբ: Սուրբ Գրոց աս նիւթիս վերաբերեալ համարները՝ երբոր զգուշութեամբ իրարու հետ բաղդատելու ըլլանք, ակներև կը տեսնենք որ Եպիսկոպոս կամ Տեսուչ բառը, Երէջ և Հովիւ բառերուն հետ ճիշտ մի և նոյն պաշտօնը իր տարբեր հանգամանքներովը ցուցնելու մտօք գործածուած բառեր կամ անուններ են: Տես Գործ. Ի. 28: Փիլիպ. մ. 1: մ ՏԵՄ. Գ. 1, 2: ՏԵԳ. մ. 7: Եւ մ ՏԵՄ. Ի. 17: ՏԵԳ. մ. 5: մ ՊԵԳ. Ի. 1: Ու նաև Եփես. Գ. 11:

Եսոնցմէ զատ ուրիշ անուններ ալ կան՝ Եոր կտակարանին մէջ, որ Հովուական բարձր և կարեոր պաշտօնը վարող անձանց տրուած են՝ անոնց ունեցած այլ և այլ պարտաւորութիւնները պարզ հասկցընելու համար:

Ենոնք Եպիսկոպոս ք Տեսուչ կը կոչուին, ու

---

* Տես աս նիւթիս վրայ Վրիստոնէական վարդապետութիւն. Սասն. Ե. ք:

որովհետև անոնց պարտքն է իրենց խնամքին յանձնուած ժողովուրդին վրայ հսկել կամ ինչպէս Առաքեալը կ'ըսէ Եբբ․ ԺԳ․ 17 ին մէջ, «Անոնց հոգիներուն համար հսկել»: Երէջ կը կոչուին, որովհետև կարգեալ են եկեղեցիին գործառնութեանցը մէջ առաջնորդելու, և պարտական են ծանրաբարոյ, խոհեմ և բարի օրինակ ըլլալ հօտին: Հոն կը կոչուին, որովհետև պարտական են Վրիստոսի հօտը կենաց մարմանդին մէջ ճարակել և հոգևոր կերակուրով սնուցանել: Վրիստոսի կողմանէ դեսպան կը կոչուին, որովհետև պարտական են Աստուծոյ կամքը ամենուն յայտնել և աղաչել մարդոց որ Աստուծոյ հետ հաշտուին Վրիստոսի ձեռքով:

Մէկ խօսքով անոնք պարտական են ինքզինքնին «աղօթքի և Աստուծոյ խօսքին պաշտօնին» տալ, թէ հրապարակաւ թէ առանձին, տէրունի օրերը և լուր օրերը, ատենին և ատենէ դուրս պարտական են յանդիմանել, յորդորել, խրատել և հրահանգել իրենց ժողովուրդը և ունկնդիրները, կենաց խօսքը քարոզելու են խօսքով և գործքով՝ որ ըլլայ թէ շնորհքին օգնականութիւնովը կարողան զանոնք ապրեցընել: Պօղոս առաքեալին առ Տիմոթէոս և Տիտոս գրած թուղթերը աս պարտաւորութիւններուն խիստ ընտիր ու գերազանց համառօտութիւններն են: Ալ երբոր անոնք իրենց աս պարտքերը ամենայն հաւատարմութեամբ կը կատարեն, բացարձակ իրաւունք ունին ժողովուրդին սիրոյն և յարգութեա-

նը , ու նաև անոնցմէ չափաւոր և վայելուչ հասոյթ մը ընդունելու * :

բ . ( )Գնական* : Տաճկաստանի մէջ եղած Հաստատանեայց Աւետարանական Ակեղեցիներուն Օգնականի պաշտօնը նաև կարճ . թիւ 28 համարէն առնուած է , որ կ'ըսէ թէ բաց 'ի Աստուածային ընտրութեամբ սահմանեալ միւս պաշտօնեաներէն , կային սահմանեալ անձինք ալ Ակեղեցիին մէջ իբրև «օգնութիւններ և կառավարութիւններ» , կամ Ակեղեցիին կառավարութեանը , տեսչութեանը և հոգողութեանը մէջ մասնաւոր օգնութիւններ ըլլալու :

Ատոյգ է որ Առաքելոց ժամանակէն անմիջապէս վերջը հաստատուած Ակեղեցիներուն մէջ այսպիսի պաշտօնեաներ կային : Ասիանի Հարբ զանազան անուաններ կու տային անոնց , որոնց ամենէն հասարակն էր ծերեր (Seniores) անունը . և աս անունը կու տային անոնց՝ Ակեղեցիին ծերացեալ , փորձ , ծանրաբարոյ և հմուտ անդամներէն ընտրուած ըլլալուն համար , ինտոր որ ամենէն վայելուչն ալ աս է : Երողութեան երեսփոխաններն էին ասոնք , որ անոնց տեղը կը գործէին ու բոլոր Ակեղեցիին պատասխանատու էին և մէկ պաշտօննին ալ հօտին հոգևոր տեսչութեանը մէջ հովիւներուն օգնելն էր : Այս դաս

* Տե՛ս թէ զուե՛ն Ակեղեցիներուն իրենց Հովիւին ունեցած պարտուցը վրայ :

պաշտօնէից խափանումը որ կամաց կամաց եղաւ՝ պատճառ եղաւ Եկեղեցականաց ձեռքը մեծ իշխանութիւն անցնելու, և ժողովրդեան ազատութիւնը կորսուելու: Սուրբն Ամբոսիոս չորրորդ դարուն, իր գրած Մեկնութանը մէջ աս Տէմ. Կ. 1 համարը մեկնած ատենը կ'ըսէ. «Արդարև ամեն ազգաց մէջ ծերութիւնը յարգելի է. և ասոր համար է որ Հրէից ժողովարանին և ապա Եկեղեցիին մէջ ընտրուած ծերեր կային, որ առանց ասոնց խորհուրդին եկեղեցիին մէջը բան մը չէր ըլլար. ու չեմ գիտեր ինչ զանցառութեամբ խափանուեցաւ, եթէ ոչ Սարգիստիոս ծառայելուք պատճառաւ, կամ առաւել ևս անոնց կողմէն լեռնը համար. քանզի ամեն բանի վրայ իշխան ըլլալ կ'ուզէին»: Սուրբ Ամբոսիոսին ըսած ծերերը՝ միայն ծերացեալ մարդիկ չըլլանին՝ հապա պաշտօնէից դաս մը ըլլանին ոչ թէ միայն ինքնին խօսքին ոճէն կ'երևի, այլ Հրէից ժողովարանին ալ ակնարկելէն, որուն մէջի ծեր ըսուած պաշտօնեաները պատանի ալ կ'ըլլային երբեմն՝ եթէ պէտք եղած որպիսութիւնները ունենային: Տես Ղև. 7. 18: Թա. ԺԹ. 28. և Սարգ. Իմ. 28:

Աս պաշտօնեաները Երոպայի և Ամերիգայի եկեղեցեաց շատին մէջ ծերեր կ'ըսուին հիմա. իսկ Արևմտիայի Երիցական Եկեղեցին առաջուց օգնական անունն ալ տուաւ անոնց: Հայաստանեայց Առնաբանական Եկեղեցիներն ալ աս անունը ընտրեցին, հաւասարապէս Սուրբ Գրոց

համեմատ, յարմար, և Հայոց լեզուին ալ աւելի համաձայն ըլլալուն համար :

(Չքնական Խնուներ բուն իսկ պաշտօնին ինչ ըլլալը ճշգրտութեամբ կը ցուցնէ : Սոյն Պաշտօնին տէրը՝ Եկեղեցիին և Հովիւին երկու բանով ալ օգնական է . 1. Եկեղեցիին կառավարութեանը . և 2. անոր հոգևոր խնամոցը և շինութեանը մէջ :

1. Եկեղեցւոյն կառավարութեանը պաշտօնին մէջ օգնական է Եկեղեցիին : Փորձով յայտնուած է որ Եկեղեցիին ամէն պաշտօններուն ալ բոլոր Եկեղեցին հոգ տանելէն շատ չար հետեանքներ կը ծագին . և եթէ Եկեղեցին մեծ ըլլայ, անկարելի կ'ըլլայ : Հետևապէս ամէն Եկեղեցի մէջ Երեսփոխաններ ընարուած են՝ ան բաներուն հոգ տանելու համար, որ Եկեղեցին աղէկ կը դատէ անոնց ձեռքը յանձնել : Եկեղեցիին վճիռովը իրենց յանձնուած բաներուն վերաբերեալ ինչ բան որ ընեն ասոնք, Եկեղեցին սեպելու է որ անոնց ձեռքովը ինքը կ'ընէ : Մասնաւորապէս յանցանքով ամբաստանեալ անձինքը մեծ ժողովքի առջև քննելը դժուար է : Շատ հաւանական է որ առաւել հակառակօրէիւններ և վիճարանութիւններ ծագին, անպիտան ու տաքցած յուզմունքներով առաւել ժամանակ անցնի . և աւելի դիւրին ըլլայ որ, մէյ մը իրօք յանցանորին վրան արդար դատատան չըլլայ, և մէյ մըն ալ որ մէկ նախապաշարեալ հակառակօրդ կողմ վը ելլայ և անիրաւ տեղը ամբաստանեալ մէկու մը անարդարութիւն ընել ապ Եկեղեցիին, քան

Թէ փոքր ժողովքի մը քննութեան առջևը ըլլար, զոր եկեղեցին ընտրած է իր անդամներէն առ նըպատակին յարմար անձինք ըլլալուն համար :

Հայաստանեայց Լեւտարանական Եկեղեցիներուն սահմանադրութեանը համեմատ, Ռոգաբարձուաց ժողովը՝ որուն անդամներն են շովիւր, օգնականները և սարկաւազները, նախ կը քննէ և կը վճռէ բանը, և ապա վերջին վճիռը առնելու համար իրեն ըրածները և եղած վկայութիւնները համօրէն Եկեղեցիին կ'առաջարկէ . անանկ որ ամբաստանեալը սա օգուտը կ'ունենայ, որ առաջ Ռոգաբարձուաց ժողովոյն առջևը կը քննուի, և երկրորդ անգամ համօրէն եկեղեցիին առջևը կը քննուին, այնպիսի յարմար պարագաներու տակ, որոնցմով կատարեալ, անաչառ և իրաւացի քննութիւն և վճիռ կրնայ ըլլալ :

( ) Գնականը կառավարութեան և դատի վերաբերեալ բաներուն մէջ ևս շովիւրին օգնութիւն մըն է, և այսպիսի բաներու մէջ իբրև նախապատրաստական քայլ ինչ ընթացք որ շովիւր բռնել պարտական է, նոյնին մէջ ( ) Գնականին ալ պարտքն է շովիւրին օգնել, և շովիւրին խորհուրդովն ու խրատովը ինքն ալ ան նոյն ընթացքը բռնել :

2. ( ) Գնականը Եկեղեցւոյն վրայ ըլլալու Ռոգաբարձու գիտողութեան, և անոր շինութեանը համար պէտք եղած աշխատութեանցը մէջ շովիւրին օգնելու է : շովիւրին տեսչութիւնը և աշխատանքները հաւասարապէս բոլոր Եկեղեցիին վրայ է . իսկ

օգնականինը՝ յատուկ իր թաղին վրայ : ( ) գնականին չիյնար որ Հովիւին պէս բեմը ելլայ և քարոզ տայ , այլ մասնաւորապէս իրեն յանձնուած մասին հոգեւոր հոգողութեանը մէջ Հովիւին օգնութիւն ըլլալու է , այնպիսի աշխատութիւններով՝ որ եկեղեցւոյն մէկ առանձին անդամն ալ կրնայ ընել . և անանկ աշխատութիւններ որ ամենուն պարտքն է գործունէութեամբ և յաճախ ընել . բայց օգնականը իր պաշտօնէն մասնաւոր պարտականութեան տակ է զանոնք զանց չառնել :

Իր թաղին եկեղեցւոյ անդամներուն հոգեւոր վիճակին տեղեակ ըլլալու է , ժամանակ գտած առտները այցելութեան երթալու է՝ յատկապէս հիւանդին և նեղեալին , տառապեալը մխիթարելու , տկարը զօրացունելու , երկմիտները խրատելու . և վտանգէն զգուշացընելու է զանոնք և տգէտը Մատուծոյ խօսքովը կրթելու է : Մ բաները ընելու համար իր աշխարհային գործերը ձգելու կարօտ չէ , այլ առանց օրական զբաղմունքը ձգելու , միայն՝ ձեռք ձգած ժամանակները աս պարտականութիւններուն նուիրելու է : Ս մասնաւորապէս իր թաղին մէջ աղօթքի ժողովներ և կիրակի օրուան դպրատուններ հաստատուիլը և աղէկ կարգադրուիլը տեսնելը իր պարտքը սեպելու է , և անոնց վրայ մասնաւոր դիտողութիւն ունենալու է :

Երբոր Հովիւը կիրակի օրուան պաշտամունքը կատարելու սովորական տեղը եկած չէ , (և ուրիշ քարոզիչ մը չկայ ,) ան ատեն օգնականներուն և սարկաւազներուն կ'իյնայ՝ որ մէկը որոշեն պաշ-

տարմունքը կատարելու՝ կամ քարոզ մը կարդալով կամ թէ Լստուծոյ խօսքը կարդալով և մեկնութիւն տալով: Մէկ խօսքով՝ օգնականը ամեն բարի գործոց մէջ Հովիւին և Եկեղեցիին օգնող ըլլալու է, որչափ որ Լստուած ժամանակ և կարողութիւն կուտայ իրեն, և որչափ որ իր վիճակը Եկեղեցիին մէջը տանի:

Ճ: Սարկաւագի: Սարկաւագի պաշտօնը գլխաւորապէս և առանց երկբայութեան Եկեղեցիին ազքատներուն վրայ եղած հօգն է: (Վարժ. Է:) Իր գործն է Եկեղեցիին ողորմութեանը կաւթօտեալները գիտել, պարագաներնին քննել, օգնել անոնց իր համակրութեամբը և խորհուրդովք և աս նպատակաւ իրեն աւանդուած ողորմութիւնները տալ անոնց: Պաշտօնը չպահանջէր սարկաւագէն՝ որ ողորմութեան կարօտելու չափ չքուար չեղող անդամներուն՝ աշխարհային գործերնուն մէջ ալ օգնէ. եթէ ասանկ ըլլար, պաշտօնը անտանելի կ'ըլլար, որ մէկը կարող չպիտի ըլլար անիկայ կատարելու: Սարկաւագը ազքատին հոգ ասրած աստներ, Հոգաբարձուաց ժողովոյն հետ խորհուրդ ընելու է, որուն որ կ'իյնայ Եկեղեցւոյն ողորմութիւնները հոգալը: Կը թուի ևս մեզի թէ վերոյիշեալ օգնականի պարտականութիւնները Սարկաւագն ալ կրնայ կատարել: Սարկաւագի պէտք եղած հանգամանքները անանկ հանգամանքներ են, որ այն պարտականութեանց ամենուն ալ յարմար կ'ընեն զինքը: Ինչպէս որ Երջիկապատէն կամ Հովիւէն կը պահանջուի, ա-

նանկ ալ Սարկաւագէն՝ որ իր «գաւաինները և տու-
նը» աղէկ կառավարէ, ինչո՞ւ . ինչ պատճառա-
ւոր Եպիսկոպոսէն կը պահանջուի, նոյն պատճա-
ռաւն ալ Մարկաւագէն, քի որ կարող ըլլայ Ե-
կեղեցւոյն հոգաբարձութեանը մէջ մասն ունենա-
լու: (տ՝ ՏԷՄ. գ. 8, 12): Եւսինի սարկաւագները
«բարի վկայուած, Հոգւով Սրբով և իմաստու-
թեամբ ու հաւատքով լեցուն» մարդիկ էին .
Եւսնպէս ալ կը պահանջուի իրենցմէ որ «պար-
կեշտ, ոչ երկու բերնէ ըլլան, և հաւատքին խոր-
հորդք մաքուր խղճմտանքով ունենան»: Եթէ
պսպիսի մարդիկ ըլլան՝ յարմար են Եկեղեցիին
հոգեոր հոգողութեանը մէջն ալ մասն ունենալու՝
օգնականներու նման . և որովհետև Հայաստան-
եայց Եւետարանական Եկեղեցիներուն սահմանա-
դրութիւնը անոնց պաշտօնը պսպիս կը սահմա-
նէ, անոր համար պէտք է անանկ բռնեն . և «հա-
ւատարիմ՝ ըլլան պաշտօնուն մէջ, որ բարի աս-
տիճան մը ինքզինքնուն շահին, և առ Քրիստոս
(Յիսուս եղած հաւատքին մէջն ալ համարձակու-
թիւն» : տ՝ ՏԷՄ. գ. 13 :

ԳԼՈՒԽ Գ

Եկեղեցական ժողովներ :

Բնդհանրապէս սահմանեալ Եկեղեցական ժողովները չորս տեսակ կամ կարգ են. ինչպէս՝

1. Մասնաւոր Եկեղեցիի մը բոլոր անդամներուն հաւաքումը, պաշտօնեայք և աշխարականք մէկ տեղ: Ըստիկայ կը կոչուի Եկեղեցւոյ ժողով:

2. Եկեղեցիի մը Երէցը, օգնականները և Սարկաւագը կամ Սարկաւագները մէկտեղ գալով: Ըստիկայ կ'ըսուի Հոգաբարձուաց ժողով:

3. Որոշեալ վիճակի մը մէջ գտնուած ընկերակից Եկեղեցեաց Երէցները և Նուիրակները որոշեալ տեղ մը հաւքուելով: Ըստիկայ կը կոչուի Երիցական ժողով:

4. Բնդհանուր Եկեղեցական հաւաքում մը, որն որ կը բաղկանայ ամէն մէկ վիճակի մէջ գտնուած Եկեղեցիներուն Երեսփոխաններէն: Ըստիկայ կը կոչուի Բնդհանրական ժողով:

Եկեղեցւոյ և Հոգաբարձուաց ամէն ժողովներուն մէջ 'Նախագահը' ի պաշտօնէ Հովին է: Բայց թէ որ ինք ուզէ՝ կրնայ երբեմնակի իրեն տեղակալ մը կարգել. և իր ներկայ չեղած ատենն ալ Հոգաբարձուաց ժողովին կամ Եկեղեցւոյ անդամներէն մէկը կրնայ որոշուիլ իր տեղը պահելու համար:

Մէն ժողովներու մէջ յատուկ գրագիր մը ըլլալու է, որուն պաշտօնն է ժողովին ամէն գործքերը կամ արարքները արձանագրել:

Լակեղեցւոյ ժողովին գործը կամ պաշտօնն է Լրէցի, օգնականաց և սարկաւազաց ընտրութիւնը, Լրէցին ապրուստը հոգալ և ճարելը. նոր անդամներու ընդունելութեանը վճիռը, յանցաւորներուն խրատ և յանդիմանութիւն տալը, անկարգութեամբ գալող անդամները՝ եթէ չզգաստանան՝ Լակեղեցիէն արտաքսելը, և կրօնքն ու Լստուածպաշտութիւնը յատկապէս իր սահմաններուն մէջ յառաջացրնելու հնարք և միջոցներ հոգալ ու գործադրելը :

Հոգաբարձուաց ժողովին գործն ու պաշտօնն է Լրէցին խորհրդակից ըլլալ ու օգնել իր գործին մէջ, Լակեղեցւոյ հաղորդակցութեանը մտնել ուզող անձինքները քննել, յանցաւորը խրատելու և յանդիմանելու գործին մէջ նախնական քայլերը առնել, և Լակեղեցւոյ հոգևոր ու կրօնական վիճակին զեկուցումը ընել ու Լրէցական ժողովին ներկայացրնել :

Լրիցական ժողովին գործն ու պաշտօնն է իրենց վիճակին կամ անոր շրջականներուն մէջ Վրիստոսի գործքին յաջողութեանը և յառաջադիմութեանը վրայօք խօսիլ և խորհրդակցիլ, այս միաբանեալ ընկերակից Լակեղեցիներուն ամէն մէկին կրօնական և հոգևոր վիճակին վրայօք տեղեկութիւններ ու զեկուցումներ հաբել և թէ որ պատշաճ դատուի՝ անոնց վիճակին համեմատ յատուկ շրջաբերական մը գրել յորդորելով, խրատելով և քաջալերելով զանոնք, որ իրենց կոչումը և ընտրութիւնը հաստատ և անարատ պահեն մինչև վերջը :

Ընդհանրական ժողովը՝ որ ինչպէս վերը ըսինք այլ և այլ վիճակներու մէջ գտնուած Եկեղեցիներուն երեսփոխաններէն կը բաղկանայ, ամենեին օրէնսդրական կամ դատաստանական իշխանութիւն մը չունի Եկեղեցիներուն վրայ, այլ իր պաշտօնն է այս տեղական բաժանմամբ զատ զատ վիճակներու բաժնուած ամէն Եկեղեցիներուն մէջ Քրիստոնէական Արքայան միութեան կապը հաստատ պահել:

Եյս սահմանեալ ժողովներէն զատ մասնաւոր բաներու համար պատահական ժողովներ ալ կըրնայ կանչուիլ. բայց ասանկ ժողով մը զինքը կանչող կողմերուն յառաջ բերած խնդիրէն զատ ուրիշ գործի մը խառնուելու ամենեին իշխանութիւն չունի:

Ժողովի մէջ կարգ և կանոն պահելու համար ընդհանուր օրէնքներու վրայօք տես Յաւելուածին մէջ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե

Հասարակաց պաշտամունդ :

Հրապարակաւ կատարուած Աստուածային պաշտամունքը յատկապէս սա բաներէն կը բաղկանայ . Աղօթք , Սաղմոսներ և Հոգևոր Երգեր երգել , Սուրբ Գրոց ընթերցմունք և քարոզութիւն : Աստուծոյ պաշտօն մատուցանելու կերպին կամ կարգադրութեանը վրայօք մասնաւոր կանոն մը տրուած չէ Սուրբ Գրոց մէջ . և ուստի իւրաքանչիւր Եկեղեցի պարտի կարգադրել անիկայ հաստատացելոց շինութեանը համար ամենէն լաւագոյն երևցած կերպովը :

Տէրունական օրը՝ Ապուլմէ յատկապէս իբրև Արբազան Հանգստեան օր մը սահմանուած ըլլալով , հրապարակաւ Աստուծոյ պաշտօն մատուցանելու համար յատկացեալ յատուկ ժամանակ մըն է : Այն օրը իւրաքանչիւր եկեղեցի գոնէ երկու անգամ մէկտեղ գալու է այս նպատակով : Խիստ կարևոր բան մըն է որ իւրաքանչիւր անձ ժամանակի ճշգուծութիւն պահելով ճիշդ սահմանեալ ժամանակին իր տեղը գտնուի : Երբոր մէկը իր աս պարտաւարութեանը մէջ անհոգ կ'ըլլայ , ինքը մեծաւ մասամբ կը կորսնցնէ Աստուծոյ սրբօրումին օգուտն ու միսիթարութիւնը , ու նոյն պահեր ժամանակին գացողներուն ալ արգելք և նեղութիւն կ'ըլլայ :

Այսչափ և յարմար կը սեպուի պաշտօնը

Մտուծոյ փառաւոր ներկայութիւնը մաղթելով սկսիլ. ճանչնալով և խոստովանելով մեր իր սուրբ ներկայութիւնը մօտենալու ու իրեն երկրպագութիւն մատուցանելու անարժանութիւնը, ու խնդրելով իրմէն իր հայրական օրհնութիւնն ու օրհնութիւնը պաշտօնին ամէն մասերուն մէջ:

Մտուծոյ խօսքէն գլուխ մը կամ մաս մը կարգացուելու է, որն որ մասնաւոր յարաբերութիւն մը ունեցած ըլլայ քարոզին մէջ յառաջ բերուելիք առարկային հետ:

Վարդէն առաջ երկայն աղօթք մը ըլլալու է որուն մէջ մատուցուած խնդրուածքները ժողովուրդին վիճակին և պարագաներուն համեմատ կրնայ տարբեր տարբեր ըլլալ: Իսկ սովորական պարագաներու մէջ հետևեալ մասերը բովանդակելու է:

ա. Մտուծոյ խօսքէն յետոյ խոստովանելու լարիչին մեծութիւնն ու կատարելութիւնը, ինչպէս որ կը փայլի իր գործքերուն և իր խօսքին մէջ:

բ. Հարկախուսիւն ան ամէն բարութեանցը համար, որ իրմէ կ'ընդունինք, թէ ժամանակաւոր թէ հոգևոր, թէ հասարակ թէ մասնաւոր, և մանաւանդ Յիսուս Վրիստոսի համար, որն որ ամէն բարութիւններուն գլուխն է:

գ. Խոստովանութիւն մեղաց իբրև այն ամենաբարձրի բանը, որն որ Մտուծոյ Հոգին յաւիտեան կ'ատէ և իբրև աղբիւր ու պատճառ ամէն պետակ շարութեանց. գաղտնի և բացին գործու-

ած մեղքերուն, հրապարակաւ և առանձին գործուածներուն, խորհրդով՝ խօսքով և գործքով եղածներուն, ամենուն ալ խոստովանութիւնը. ու նաև իբրև հաւատացեալք մասնաւոր արտօնութիւններ և շնորհաց միջոցներ ընդունած ըլլալով ու մեր ուխտին պարտաւորութիւններուն մէջ ալ հաւատարիմ չլլալով՝ մեր մեղքերուն աւելի մեծ և աւելի ծանր ըլլալը :

Գ. Խնդրատէ՛ր մեղաց թողութեան և Աստուծոյ հետ խաղաղութիւն ունենալու համար Յիսուս Քրիստոսի ձեռքովը, Աստուծոյ հետ քայելու և Հոգիին ամէն պտուղները յառաջ բերելու շնորհք ընդունելու համար, փորձութեան դէմ դնելու օգնութեան համար, և փորձութեանց ու հալածանաց համարքելու համար, ու նաև այնպիսի ժամանակաւոր օրհնութիւններուն համար, զորոնք մեր Երկնաւոր Հայրը արժան կը տեսնէ մեզի շնորհելու այս արտասուաց ձորին մէջ :

Ե. Ազի՛ն եւ աղայան՛ք առ հասարակ բոլոր մարդկային ազգին համար, և թէ Քրիստոսի թագաւորութիւնը գայ, ու Երկրիս ամէն կողմերը խաղաղութիւնն ու Ճմարտութիւնը, արգարութիւնն ու կրօնական ազատութիւնը միօրինակ տիրէ . և մանաւանդ թագաւորներուն ու իշխանաւորներուն համար, եկեղեցւոյ պաշտօնեաներու և ուրիշ գործակալներուն համար, նաւորդներուն և որ և իցէ վտանգներու ենթակայ եղողներուն համար, աղքատաց, այրեաց և որբերու համար, հիւանդաց վշտանցիլոց և հալածեալներու համար,

և մասնաւորապէս որ և իցե՛ յատուկ բանի մը համար, որն որ նոյն կէտին կը կենայ իբրև յատուկ առարկայ ԼԿեղեցիին աղօթիցը ու խնդրուածքներուն :

Վարողէն ետքի աղօթքը յատկապէս պաշտօնին օգտակարութեանը համար ըլլալու է . Լստուծոյ օրհնութիւնը հայցելու է կատարուած պաշտօնին և քարոզուած ճշմարտութիւններուն վրայ . և խնդրելու է Լստուծմէ որ օրհնէ ու կնքէ բոլոր ունկնդիրներուն սրտին ու շարունակէ իր սրբազան ներկայութիւնը անոնց հետ օրուան մնացած մասին մէջ :

Լսպա՛ եթէ պարագան ներէ՛ ուրիշ սաղմսս մը կամ հոգևոր երգ մըն ալ երգուի ու վերջը ժողովը արձկուի թ . կրն . ժգ . 13 երորդ տունին մէջ եղած առաքելական օրհնութիւնը կարդալով :

Տէրունի օրուան վերջին մասը՝ իրիկունը յարմար պատեհութիւն մըն է որ քրիստոնեաները առանձնանան իրենց բնակարանները ու խորհին ու մտածեն Լստուծոյ տանը մէջ լսած բաներնուն վրայ, աղօթեն ու քննեն ինքզինքնին, կարգան Սուրբ Կիլիքը և աստուածպաշտութիւնը յառաջ տանելու ծառայող ուրիշ կրօնական գիրքեր, կրօնական հրահանգութիւն տան իրենց տղոցը և ընտանեացը, և ուրիշ բարեպաշտական ու անդամաւորական գործքեր ընեն :

Գ Լ Ա Ի Խ Զ

Մ կրտու-թիւն :

Մ կրտու-թիւնը ընդհանրապէս Լ կեղեցւոյ մէջ քաղմութեան առջև կատարելու է, վասն զի անոր մէկ նպատակը Մ կրտու-թեան եկողներուն հաւատքը ցուցնել, և արարողութեամբ զանոնք Լ կեղեցւոյ հաղորդակցութեանը մէջ առնել է : Ես նիւթին վրայ առաւել ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալու համար, տես 1848 Օմիւսնիա տպուած Մ կրտու-թեան Ղ'աւր :

Երէջը աս նիւթին յարմար աղօթք մը ընելէն ետքը՝ մկրտուելու անձը ջուրով կը մկրտէ, աս խօսքերը զրուցելով. «Մ կրտեմ՝ զքեզ (անունը տալով) յանուն Հօր և Որդւոյ և Հօգւոյն Սրբոյ . ամէն» : Եւս աղօթք կ'ընէ երկրորդ անգամ :

Մ կրտուելու կերպը կ'ընայ ըլլալ ջուրը գլխուն վրայ սրսկելով կամ լեցընելով, կամ մինչև անգամ բոլոր մարմինը ջուրին մէջ խօթելով : Սրսկելը կամ գլխուն վրայ լեցընելը՝ բոլոր մարմինը ջուրին մէջ խօթելէն առաւել աղէկ կը համաձայնի Սուրբ Գրքին մարգարէական լեզուին . Եւ . 19 . 28 : Եւ . 8ք . 18 . Հրէական կրօնքին արարողութիւններուն . Թա . 7 : Եւ . 6ք . 14 , և այլն . Եւտարանին դրութեանը նպատակին, որ ծանր լուծ մը չէ . Գործ . 6ք . 10 . և քաղաքավարեալ վարուց սովորութիւններու :

Մ կրտու-թիւնը մատակարարելու արտօնութիւնը՝ Եւտարանին պաշտօնեաններուն միայն տրուած է : Մաթ . 1ք . 19 :

Սկրտութիւնը պէտք չէ կրկնել. և աւետարանական եկեղեցեաց մեծ մասը հարկաւոր չեն համարիր մղորեալ եկեղեցեաց մէջ մէկ անգամ մկրտուածները նորէն մկրտել:

Ընդունեաց Սկրտութիւնը: Հաւատացելոց տղաքն ու ընտանիքին հաստատուն անդամները միայն կրնան մկրտուիլ իրենց ծնողացը կամ խնամակալին միջոցովը Եկեղեցիին յարաբերութիւն ունենալուն համար: Երբահամէն հետէ եկեղեցիին եղած ամէն խոստումներուն մէջ ծնողաց հետ որդիքն ալ պարունակեալ են, և մկրտութիւնն ալ թլփատութեան տեղը բռնած է, վասն որոյ մէկը չկրնար արգիլել ուխտին մէջի ծնողաց զաւակները մկրտութեամբ եկեղեցւոյ ընկերութեանը առնուելէն: Տես Մարի. Ժ. 14: Գարծ. ք. 39: Թ Կրնի. Է. 14: Գարծ. Ժ. 18. 33: Թ Կր. Թ. 16:

Սկրտութիւնը մատակարարուած ատենը ամենայարմար առիթ մըն է որ պաշտօնեայն պինտ առաջ համառօտաբար յառաջ բերէ և հասկըցունէ աս սահմանագրութեան բնութիւնն ու նպատակը, ցուցնելով որ անիկայ Վրիստոս սահմանեց եկեղեցիին մէջ ու թէ ուխտին կնիքն է, ինչպէս որ հին տնտեսութեան մէջ ալ թլթատութիւնն էր. ու նաև անիկայ մեկ սահմանագրութիւն մըն է որ կը ծառայէ յիշեցնել մեզի մեղքին ապականարար բնութիւնը և մեր Հոգւոյն Սրբոյ սրբարար ներգործութեանը ունեցած կարօտութիւննիս:

Երբոր երախան տղայ է մկրտիչ պաշտօնեայն ցուցնելու է նաև թէ հաւատացելոց տղաքը աս խորհուրդին ընդունելուս ու մասնակցելուս հե-

զինակութիւնը աւետարանական տնտեսութեան սկզբունքներէն և Մարքելոց օրինակէն առնուած է : Յետոյ մասնաւորելով իր խօսքը դէպ 'ի տըղին ծնողացը՝ յիշեցրնելու անոնց որ աս կերպով դավանին Մատուծոյ նուիրելովին հանդիսաւոր խոստմունք մը բրած են՝ զանոնք Տերօզը խրատով և վարժութիւնով և մեծցրնելու, սարվեցրնելով անոնց կարգալ և սորվել Մոր Սուրբ պատգամը և անիկայ իրենց վարքին կանոնը ընել միանգամայն աղօթել անոնց հետ և անոնց համար ու գնել անոնց առջևը ճշմարիտ և հաստատուն աստուածաշարութեան օրինակ մը :

Սկրահալ մանկունք մեծցած յարեմնին իրաւունք ունեցած չեն ըլլար հաղորդութեան՝ առանց ապացոյց տալու ներսուանց Հոգին Սուրբէն ծրնած ըլլալուն, և առանց ան հաւատքը գաւանելու որով իրենց ծնողքը Մատուծոյ նուիրելին զանոնք : Ինոնց յառաջմանէ եկեղեցոյ անդամ ըլլալը քաղաքական ընկերութեանը անդամ ըլլալուն կրնամանի, այսինքն անոր պաշտպանութեան իրաւունք ունին, բայց անոր արտօնութիւնները՝ պարտաւորութիւնները՝ և պատասխանատուութիւնները միայն քանի որ մեծնան կ'ընդունին : Ինանկ ալ մկրտուած մանկունք եկեղեցոյն պահպանութեանը խնամքին՝ կրթութեանն ու աղօթիցը իրաւունք կ'ունենան ու հաւատացեալ ծնողաց խոստացեալ օրհնութեանցը մէջ մասն կ'ունենան, բայց միայն իրենց գործքով եկեղեցոյն ուխտը վրանին առնելու և անոր արտօնութիւններուն մէջ մտնալու են :

Գ Լ ՈՒ Խ Ե

Հաղորդութիւն :

Մեր Տէր Աստուծոյ իր մարմնոյն ու արեանը խորհուրդը սահմանեց որ հաւատացեալք միշտ կատարեն զանիկայ՝ անոր մահուամբ պատարագ ըլլալը յիշելու ու ցուցնելու համար՝ իբրև իր պատարագին օգուտներուն գրաւը ճշմարիտ հաւատացելոց՝ անոնց հոգևոր անդեմանը համար , և անոնց անոր հետ ունեցած ուխտին նորոգութեանը համար , և իբրև նշան անոնց իրեն ու մէկզմէկու հետ ունեցած միութեանը : ԹՎ. ԺԹ . ԺԹ—29 :

Աս սահմանադրութիւնը մշտնջենաւոր է . այսինքն մինչև աշխարհիս վերջը հաւատացեալները Տէրունական ընթրիքը կատարելու են . «Բանի անգամ որ» և այլն : ԹՎ. ԺԹ . ԺԹ . 26 :

Վրիստոսի ամէն անկեղծ հետևողը իրաւունք ունի մասնակցիլ աս հաղորդութեանը : Բայց ամէն մէկ Ակեղեցի իրաւունք ունի քննել անոր անկեղծութիւնը ու անոր աստուածապաշտութիւնը թէ ընդունի՞ր զինքը եկեղեցւոյն հետ հաղորդութիւն ընելու : Այլ եկեղեցին մէկը ընդունելու չէ՝ բայց միայն անոնք որ վկայութիւն կուտան թէ իրենց մեղաւոր ըլլալը զգացած են , զղջում ունին , Վրիստոսը կը սիրեն , և ուխտ կ'ընեն Տէրոջը ըլլալու :

Սկատամբ՝ Տէրունական ընթրիքին որքան

անգամ կամ որքան յաճախ կրկնուելուն մէկ հաստատուն կանոն մը չկայ : Ամէն պարագաները մէկ տեղ առնելով երկու ամիսը անգամ մը կատարելու սովորութիւնը քուցէ ամենէն լաւագոյն ու օգտակար կերպն է : Հաւատացելոց շինութեանը համար :

Աս սուրբ հանդէսին կատարմանը կերպը՝ Վրբիստոսի սահմանադրութեանը համեմատ՝ պէտք է պարզ ըլլայ : Հաղորդութեան խորհրդաւոր նշանակները բաժնուելու ատենը պաշտօնեան պարտի յիշեցընել հաղորդուողներուն անոնցմով յիշատակուած այն մեծ ու երևելի գէպքը՝ «Վրբիստոսի մահը», մեր Տէրոջը այս խորհուրդը հաստատելուն մէջ ունեցած դիտումը, և այս նոր ուխտին զօրութիւնը և ընծայած օրհնութիւնները, յորդորելով զանոնք սիրել զՎրբիստոս ու երախտագէտ ըլլալ իրեն, և նորոգել իրենց ուխտը անոր հետ :

Սակ յորդորելու է զանոնք որ արծարծեն իրենց մէջ քրիստոնէական եռանդուն սէրը իբրև մէկ մարմնոյ անդամք Վրբիստոսով, և հաւատարիմ ըլլան ճշմարիտ աստուածպաշտութեան և սուրբ կեանքի օրինակ ըլլալու սրբազան պարտքերնուն մէջ աշխարհիս առջևը, որոնք որ միշտ կը նային անոնց ու անոնց վարքին իբրև հաստատող վկայ ու ներկայացընող օրինակներ իրենց դաւանած կրօնքին :

Սմանապէս իր խօսքը ուղղելով հոն գտնուած հաղորդուողներուն ալ, պարզապէս իմացընե-

լու է անոնց, որ մէկ պարտք մը կատարելու պարտականութենէն ազատ չեն կրնար ըլլալ ուրիշ պարտքերին զանց ընելովն, և յորդորելու է զանոնք որ ջանան ձեռք բերել Վրիստոսի վրայ այն սրբազան սէրը և հաճութիւնը, որ իբրևուրք և արտօնութիւն կու տայ իրենց անոր սեղանը նստելու :

Սովորաբար աս պաշտօնը կը վերջանայ հոգևոր երգ մը երգելով, և Նքրայեցւոց թուղթին ԺԳ և ԶԷ տուներուն մէջ եղած առաքելական հոգեշարժ արհնութիւնը ըսելով :

‘Վկամամբ’ հաղորդուողներուն Տէրունական սեղանին վայելուչ և արժան կերպով մօտենալու համար պէտք եղած պատրաստութեանը, տես Վլուխ. ԺԹ :

Գ Լ ՈՒ Խ Ը

Ընդամ ընդունել:

Եթե մէկը կ'առաջարկէ անդամ ընդունուիլ եկեղեցիին, ամենէն առաջ երէցին կամ եկեղեցականներէն մէկուն և կամ Հոգաբարձուաց ժողովին առաջարկելու է: Եթե ժողովը աղէկ սեպէ որ քննութեան դայ, յաջորդ ժողովներէն մէկուն կը հրաւիրեն զանիկայ: Եթե ժողովականները հասնին անոր տուած քննութեանը իր անկեղծ և ծմարիտ քրիստոնեայ մը ըլլալուն բաւական համոզիչ ապացոյցներ տեսնելով, զանիկայ՝ հաղորդութենէն երկու շաբաթ առաջ՝ կ'առաջարկեն Եկեղեցւոյ ժողովին. որ անոր հաղորդութեան անդամ ընդունուելու խնդիրը իր հաւանութեամբ բը վճռէ: Եթե աս միջոցիս մէջ՝ մէկը անոր ընդունելութեանը գէմ առարկութիւն ընէ Հոգաբարձուաց ժողովին, հաղորդութեան օրը անիկայ չընդունուի: Իսկ եթէ անոր ընդունելութեանը գէմ խօսող մը չըլլայ, ան ժամանակը եկեղեցին անիկայ հաղորդութեան կ'ընդունի արուանգամբերուն հաւանութեան աջովը, (կամ արդէն ըրած որոշմանը հեղինակութիւնովը՝ ինտոր որ եկեղեցին սովորութիւն ունի), և անոր ալ բոլոր եկեղեցիին առջևը կարգացուած հաւատոյ դաւանութիւնը ու ուխտադրութիւնը ընդունելովը:

Թէ որ եկեղեցին յարմար սեպէ, կը պահանջէ

որ առաջարկուող անձը գրութեամբ յայտնէ՝ եկեղեցւոյն հետ միանալ ուզելուն համար ունեցած պատճառներուն ու յոյսին հիմն ինչ ըլլալը, և կամ բոլոր եկեղեցիին առջևը կը քննեն անիկայ: Ըմէն եկեղեցի ազատ է իր պատշաճ սեպած կարգադրութիւնները ընդունիլ այս մեծ վախճանին ապահովութեանը համար, այսինքն միայն այնպիսի անձինք ընդունիլ եկեղեցիին մէջ, որոնք իրենց դաւանութենէն զատ հաստատուն վկայութիւն կուտան թէ արդէն Վրիստոսի հոգևոր և անտեսանելի եկեղեցւոյն անդամներն են:

Եկեղեցիէն դուրս ձգուած անձը ուրիշ անդամներ ընդունելու կերպովը միայն կրնայ նորէն եկեղեցւոյն մէջ ընդունուիլ:

Սէկ եկեղեցիէն դուրս եղած անձ մը, որ հարկաւոր պարագաներէ մէկ ուրիշ եկեղեցիի մը կ'առաջարկէ ինքզինքը անդամ ըլլալու, զանիկայ ընդունելէն առաջ նամակ մը գրելու է ան եկեղեցիին որուն առաջուց մէկ անդամն էր ան, յիշելով անոր զղջմանը և հաւատքին վկայութիւնը և աս եկեղեցւոյն մէջ մտնելու փափաքը, և ընդհանրապէս ընդունելու չէ անիկայ առանց պատասխան մը առնելու առաջին եկեղեցիէն:

Գ Լ ՈՒ Խ Խ Թ

Անդամ արձակել:

Արբոր եկեղեցւոյ անդամ մը իր բնիկ տեղէն կամ թաղէն դուրս կամ ուրիշ տեղ մը կ'երթայ միայն քիչ մը ժամանակ կենալու համար, ինքը ունենալու է իր հետը իր եկեղեցիին երէցէն կամ գրագիրէն ստորագրուած վկայական մը, վկայելով թէ ինքը այն եկեղեցիին օրինաւոր և հաստատուն անդամն է բարի վկայուած. և ուստի Աստուծոյ եկեղեցիներուն ընկերութեանը և հաղորդակցութեանը ընդունուելու արժան: Իսկ թէ որ բնակութիւնը կը փոխէ գացած տեղը միշտ կենալու դիտաւորութիւնով, և հոն ալ աւետարանական եկեղեցի մը կայ, ան ժամանակը առանց յապաղելու իր առջի եկեղեցիէն արձակման գիր մը խնդրելու է և այն եկեղեցիին յարելու է ուր որ միշտ պիտի բնակի:

Արեցը կամ եկեղեցիին գրագիրը կրնայ որ և իցէ ատեն եկեղեցւոյ անդամ ըլլալուն վկայական կամ յանձնարարական գիր տալ եկեղեցւոյ անդամի մը: Իբրև օրինակ յանձնարարական գիրի մը մասնաւոր ձևին, տես Յաւելուածին մէջ: Արբոր անդամ մը արձակման գիր կը խնդրէ, անիկայ կրնայ տրուիլ եկեղեցիին յատուկ վճիռովը կամ հոգաբարձուաց ժողովին՝ եթէ եկեղեցին անանկ որոշէ: Արբոր մէկը արձակման գիր կ'առնէ իր եկեղեցիէն՝ ինքը արդեամբ անկէ արձակուած

չսեպուիր՝ մինչև որ ուրիշ եկեղեցիի մը չյարի :
 Տես Գարձ . Ժը . 27 : Հասլվ . ԺՂ . 1 : Ի Կոյ .
 Զ . 1 Իբրև օրինակ արձակման գիրի մը մասնա-
 ւոր ձևին՝ տես Յաւելուածին մէջ :

Եկեղեցի մը չ'կրնար անգամ մը անանկ ար-
 ձակել որ ալ ոչ նոյն եկեղեցոյն և ոչ ուրիշի մը
 անգամ ըլլայ : Եկեղեցիէ մը զատուելուն մի միայն
 երկու ճամբան ասոնք են , կամ մէկ ուրիշ աւե-
 տարանական եկեղեցիի մը անգամ ընդունուիլ ,
 կամ կտրուիլ :

Գ Լ Ա Ի Ն Ժ

Ընտրութիւն և յեւանադրութիւն լրէցի :

Լրէցի ընտրութեան գործը անմիջապէս եկեղեցիին կը վերաբերի. իրեն կ'իյնայ իր վրայ հոգևոր տեսուչ մը կարգելուն գործը: Ուստի եկեղեցի մը երբոր իրեն համար երէց մը ընտրելու խորհուրդ կամ հարկաւորութիւն ունի, նոյն եկեղեցիին հոգաբարձուաց ժողովին պարտքն է յատուկ աս գործին համար եկեղեցւոյ ժողով մը կանչել: Եւ շատ աղէկ ու վայելուչ կ'ըլլայ որ նոյն ժողովին մէջ ընկերակից կամ դրացի եկեղեցեաց լրէցներէն մէկը նախագահ նստի: Եւ յովը սկսելու է աղօթիւք, խոնարհութեամբ հայցելով Մտուծոյ օրհնութիւնն ու ներկայութիւնը. և թէ որ պարագաները ներեն, աւելի աղէկ կ'ըլլայ որ ծումապահութեամբ յատուկ աղօթք ըլլայ աս մեծ ու կարևոր գործին համար:

Ընտրութեան սովորական կերպն է քուէարկութիւն: Երբոր իւրաքանչիւր անդամ պատրաստ են իրենց քուէները տալ, որոշեալ անձ մը հաւքելու և բերելու է զանոնք նախագահին ու գրագիրին առջևը, որոնք նայելով ու քննելով զանոնք՝ քուէից մեծագոյն թիւը ունեցող անունը հրատարակելու են ժողովին իբրև ընտրուած անձը: Իսկ եթէ անանկ պատահի որ քուէից մեծագոյն թիւը փոքրագոյն թիւէն միայն քիչ մը տարբերութիւն ունենայ, և կամ թէ՛ եթէ անանկ

Հասկցուի որ նոյն-եկեղեցիին թէմին մէջ գտնուած եկեղեցւոյ անդամ չեղող ժողովուրդը դէմ է եղած ընտրութեանը, ասանկ պարագաներու մէջ ազէկ կ'ըլլայ որ խաղաղութեան և ընդհանուրին օգուտին համար ընդհանուր հաւանութեամբ մը ընտրութիւնը անվաւեր սեպուի ու գործը ուրիշ ատենի ձգուի: Լոյէկ չէ որ մէկ երևելի ու կարեւոր գործ մը՝ ինչպէս է եկեղեցիի մը վրայ հոգեւոր առաջնորդ կարգելը, առանց կարելի եղած փասնական հաճութիւնը ձեռք բերելու արտորոնք գործադրուի:

Երբոր ընտրութիւն մը օրինաւոր կերպով եղած սրողուած է, ընտրուած անձին հրաւիրանաց զիր մը գրուելու է հետեւեալ ոճով կամ անոր նշման:

«Պատուական Եղբայր .

Հայաստանեայց Լեւոտարանական եկեղեցին, որ 'ի . . . ձեր Հովուական բարձր ու սրբազան պաշտօնին մտնելու ունեցած յարմարութեանցը հաճած ըլլալով, և ձեր արդէն ունեցած աշխատութեանցը փորձերէն իրաւացի յոյսերով համոզուած ըլլալով թէ ձեր աշխատութիւնները խիստ օգտակար պիտի ըլլան մեր եկեղեցիին մէջ նկատմամբ անոր հոգեւոր շինութեանը և յառաջդրմութեանը, վասն որոյ յարգանօք կը հրաւիրե՞ ձեզ որ հաճիք յանձնառու ըլլալ անոր հոգեւոր տեսչութիւնը՝ իբրև օրինաւոր հովիւր՝ խօստաւ նալով ձեզի ամէն օրինաւոր ու վալեղաւ օգնութիւն և նպաստ, քաջալերելու և կարեկերց ըլ-

ըստ ձեզի ձեր դժուարութեանցը մէջ, և խոնարհութեամբ հնազանդելու ձեր պաշտօնէական խրատներուն ու յանդիմանութեանցը Տէրոզմով: Կաւ կը խոստանանք ըստ կարի աշխարհային հագերէ ու զբազմունքներէ ազատ պահել զձեզ, անանկ որ կարող ըլլաք ինքզինքնիդ բոլորովին Մտուածոյ խօսքին պաշտօնէութեանը յանձնել. վասն որոյ կը խոստանանք ձեզի կանոնաւորապէս ամէն ամիս (կամ ամէն իրեք ամիսը), . . . այսբան գումար հատուցանել իբրև ձեր հասոյթը բոլոր ան ժամանակը որ ձեզ մեր վրայ հովիւ կ'ունենանք':

Այս հրահրանաց գիրը կամ եկեղեցւոյ բոլոր արու անդամները ստորագրելու են, և կամ իրենց հոգաբարձուաց ժողովը՝ իմացընելով որ 'ի գիմաց եկեղեցւոյն կ'ստորագրեն յատուկ անոր որոշումով:

Երբոր ընտրուած անձը հաւանութիւն կուտայ իրեն եղած կոչումին, ան ատենը ինքը և եկեղեցին միաբան հաղորդելու են իրենց որոշումը Երեւանի ժողովին, որուն կ'իյնայ ընտրուած Երեւոյն քննութեանը և ձեռնագրութեանը համար ժամանակ մը որոշել:

Բայց թէ որ Երեւանի ժողովին մէկ տեղ հաւքուելուն դժուարութիւն կամ անյարմարութիւն մը ըլլայ, ան ատենը կրնայ այս գործին համար յատուկ ժողով մը կանչուիլ, որն որ հասարակօրէն մտակայ եկեղեցեաց Երեւանի ու հարակիներէն կը բաղկանայ:

Չեռնադրուելու անձին քննութիւնը պիտի ըլլայ նկատմամբ բուն իր կրօնական փորձառութեանցը, Լեւտարանին պաշտօնէութեանը մըրանելու ունեցած կոչմանը և անիկայ յանձնառու ըլլալու շարժառիթներուն, արտաքին գիտութեանց, աստուածաբանութեան, եկեղեցական պատմութեան և Սուրբ Գրոց մեկնութեանը վերայ ունեցած հմտութեանցը, և թէ որ կարելի է Լստուածաշունչին բնագիր լեզուներուն ալ:

Քննութիւնը այսպէս մասնաւորիւ ըլլալէն ետքը Լորիցական ժողովը կամ յատուկ կանչուած ժողովը առանձնանալու է առանց քննուած անձին ներկայութեանը, և իւրաքանչիւր ժողովական եղած քննութեանը վրայով իր կարծիքը յայտնելով օրինաւոր կերպով վճռելու են բանը:

Լորբոր ժողովը հաճած ու հաւանած է ձեռնադրուելու անձին աւետարանին պաշտօնէութեանը մտնելու ունեցած կարողութեանցը ու յարմարութեանը, պարտի կարգադրութիւն մը ընել զանիկայ ձեռնադրելու սրբազան պաշտօնին, այն է աղօթքով և Լորեցներու ձեռնադրութիւնով անիկայ պաշտօնէական փառաւոր գործին կարգել: Թէ որ մասնաւոր արգելք մը չըլլայ, առ հասարակ աղէկ կը սեպուի որ ձեռնադրութեան հանդէսը այն ժողովուրդին առջևը կատարուի, որուն վրայ որ ինքը Լորեց պիտի կարգուի:

Եւս հոգևոր հանդէսը կը կատարուի օրինաւոր կրօնական պաշտամունքով ժողովին ըրած կարգադրութեանը համեմատ. ինչպէս՝ Լորթթ, հո-

գևոր երգ, Սուրբ Գրոց ընթերցմունք և նոյն առարկային վերաբերեալ յատուկ քարոզմը :

Ճեռնադրութեան աղօթքը ըլլալէն ետքը որոշեալ պաշտօնեայ մը համառօտ բարեմաղթութիւն մը ընելով հաւանութեան աջ ձեռքը կուտայ 'ի նշան հաղորդակցութեան առաքելական օրինակին համեմատ (Կաղ. ք. 9) յայտնելով իրենց ուրախութիւնն ու հաճութիւնը զինքը առ սրբազան պաշտօնին մէջ իրենց գործակից ունենալուն համար : Ըսկէ ետքը երկու խորատական համառօտ ճառեր կը խօսուի, որուն մէկը ձեռնադրեալ անձին ուղղուած՝ իր նոր պարտաւորութեանցը մէջ հաւատարիմ ըլլալու, և միւսը եկեղեցիին :

Այբոր արդէն ձեռնադրուած պաշտօնեայ մը մասնաւոր եկեղեցիի մը վրայ հովիւ պիտի կարգուի, ան բանին մէջ ալ նոյն աս պաշտամունքները կը կատարուի՝ բաց 'ի ձեռնադրութենէն որն որ կրկնելու հարկ մը չկայ :

Գ Լ ՈՒ Խ Ժ Ա

Արեւիկայի Արեւիկ :

Արբոր բաւական իրաւացի պատճառ կամ պատճառներ կան, որ Արեւիկ մը ու Ակեղեցիի մէջ տեղը եղած յարաբերութիւնները դադարին ու Արեւիկը հրաժարի իր եկեղեցիէն. աս բանը Արեւիկայի Արեւիկայի կ'ըսուի : Թէպէտև անանկ սեպտեմբեր չէ որ աս սրբազան առնչութեանը կապը կրնայ ամէն թեթեւ պատճառներով ու ըստ հաճոյից արձակուիլ, սակայն անտարակոյս կան կամ պիտի ըլլան անանկ բանաւոր և իրաւացի պատճառներ որ ասանկ արձակման մը գործադրութիւնը արդարացրնեն :

Առանձին եկեղեցի մը որ ընկերակից եկեղեցիներու հետ օրինօք միաբանած չէ, բացարձակ արտօնութիւն ունի իր Արեւիկին հետ միաբան հաճութիւնով իրենց մէջ եղած յարաբերութիւնը դադարեցրնել. սակայն երբոր ուրիշներու հետ օրինօք միաբանած է, ան ժամանակը աս բանը առանց այն ընկերակից եկեղեցիներուն խորհուրդին և հաւանութեանը ընելը օրինաւոր չըլլար. այլ պէտք է որ անոնց կողմանէ խրկուած Արեւիկներէ ու նուիրակներէ բաղկացեալ ժողով մը որոշէ բանը :

Ուստի եկեղեցի մը կամ Արեւիկ մը երբոր կը խորհի թէ բաւական իրաւացի պատճառներ կան որ իրենց մէջ տեղը եղած պաշտօնէական առնչութիւնը վերջանայ, երկու կողմանէ պարտական են

բանը Արիցական ժողովին, կամ թէ որ Արիցական ժողովին անյարմար կու գայ մէկ տեղ գալը, երիցանց և նուիրակաց մասնաւոր ժողովի մը վերածել, ուր որ յառաջ բերելու են այս առաջարկութեանը կամ խնդիրին վերաբերեալ թէ 'ի շնորհս թէ անոր դէմ եղած բոլոր պատճառները:

Վճողովքը աղօթքով քննելէն և խորհրդակցելէն ետքը, երբոր տեսնէ թէ արդեամբ իրաւացի պատճառներ կան առաջարկուած արձակումը արդարացընելու, ան ժամանակը անոնց մէջ տեղը եղած յարաբերութիւնը վերջացած հրատարակելու են: Իսկ եթէ ընդհակառակն աս արձակմանը դէմ եղած պատճառները 'ի շնորհս եղածներէն աւելի ծանրակշիռ երևնան ժողովին, ան ժամանակը ըստ այնմ խրատ և յորդորակ տալու են՝ թէ Ակեղեցիին թէ Արեցիին, որ միաբան ջանքով փորձ մըն ալ ընեն վերցընել ճամբուն վրայէն ամէն արգելքները և դժուարութիւնները, ու ամենայն զօրութեամբ մէկ տեղ պատերազմին աւետարանին սրբազան գործքին մէջ աղօթքով և աշխատութեամբ:

ՊԼԱՌԻԵ ԺԲ

Կառավարութիւն :

Եկեղեցւոյ կառավարութիւնը ան օրէնքներով ըլլալու է, որ Տէր (Յիսուս Վրիստոս տուաւ իր Եկեղեցիին յանցանքը տարագրելու համար, եկեղեցիին մաքրութեանը և շինութեանը համար, նաև յանցաւորին օգտին համար : Կանոն :

Ը . Վրիստոնէական կառավարութիւնը հոգևոր է . և մէկ բան մը ամբաստանութեան նիւթ և յանցանք սեպուելու չէ, որ Սուրբ Գրոց մէջէն չցուցուիր :

Թ . Ընանձնական և անձնական յանցանքները անմիջապէս դատաստանի բերուելու չէ, հապապէտք է Մարտի . ԺՂ գլխոյն մէջ մեր փրկչին տրուած կանոնովը ընել :

Գ . (Յայտնի և գայթակղեցուցիչ յանցանքները և մանաւանդ անոնք որ տասնարանեայ պատուիրանքին դէմ կը գործուին՝ անմիջապէս հոգաբարձուններու ժողովին իմաց տալու է :

Կ . (Յանցաւորները խրատուելու են . և թէ որ աս հերիք չըլլայ՝ իրենց յանցանքին և անոր վրայ ցուցուցած զգացմանը նայելով կամ ժամանակ մը հազորդութենէ զրկուելու են, և կամ եկեղեցիէն կտրուելու են : Գիտնալու է որ բոլոր այս կանոնները եկեղեցիին մաքրութեանը և յանցաւորին օգտին համար ըլլալու է . և թէ Վրիստոսի եկեղեցին ոչ նզովք և ոչ մարմնաւոր պատիժ տալու է :

Ե. Յանցաւոր քեղուպէք բնձը հոգաբարձու-
նէրու ժողովէն պիտի քննուի, որ ամբաստանեա-
լին վրայ կատարեալ և մանր քննութիւն ընելէն
ետքը՝ անոր կողմանէ կամ անոր դէմ՝ ըրած վը-
ճիւնին և անոր վրայ եղած բոլոր վկայութիւնը
եկեղեցւոյ արու անդամներուն իմացընելու են .
և յանցաւոր սեպուած անձը իրաւունք ունի հոն
ներկայ գտնուելու որ ինքզինքը պաշտպանէ ա-
ռանց նոր վկայութիւն մէջ բերելու . և վերջին
վճիւրը եկեղեցին պիտի տայ :

Ը. Եթէ ըլլայ որ մէկ կերպով մը եկեղեցին
հոգաբարձուներու ժողովին վճռոյն չհաճի, բանը
նորէն քննուելու համար կամ նոյն ժողովին յանձ-
նելու է, և կամ թէ որ հարկաւոր սեպէ՝ նոյն
թուով յատուկ ժողով մը ընտրելու է որ երկրորդ
անգամ բանը քննեն, ու աս ժողովին ալ Լորէցը
նախագահ ըլլալու է : Եթէ եկեղեցին աս երկրորդ
քննութեան վճռոյն ալ չհաճի, բանը ընկերակից
եկեղեցիներուն Լորէցներուն և նուիրակներուն ժո-
ղովին յանձնուելու է : Եւ եթէ եկեղեցին և ամ-
բաստանեալը միաբանին, կրնան առանց երկրորդ
անգամ քննութեան՝ բանը աս ժողովին յանձնել :
Իսկ եթէ եկեղեցին հաճի հոգաբարձուներուն
կամ մասնաւոր ժողովին ըրած վճռոյն, դատա-
պարտեալը ուղէ նէ կրնայ ընկերակից եկեղեցի-
ներու Լորէցներուն և նուիրակներուն ժողովին
բողոքել . բայց միշտ աս ժողովին վճիւրը վերջինը
սեպուելու է :

Ե. Թէ որ Լորէցի մը վը պ յանցանք դրուի,

իր Լեկզեցւոյն հոգաբարձուներու ժողովը կամ մտար եղած դրացի եկեղեցւոյն հոգաբարձուներու ժողովը՝ գորովալից և մեծարելի կերպով մը խնդրելու են իրմէն՝ որ իր ըրածը բացատրէ և արդարացնէ : Եւ թէ որ գոհ չըլլան՝ բանը ընկերակից եկեղեցիներուն հովիւներուն և նուիրակներուն յայտնելու է . և անոնց պարտքն է ամբաստանեալ Լորէցը քննել . և թէ որ յանցանքը ստուգեն՝ իշխանութիւն ունին իր պաշտօնէն ժամանակ մը զրկելու , կամ բոլորովին հանելու՝ որ անկէ՛ ետքը յարմար չէ կրկին պաշտօնը առնելու :

Բ . Լորբոր Լորէց մը պաշտօնէն զրկուի , իբրև աշխարհական, եկեղեցւոյ օրէնքովը կը դատուի :

Թ . Լորբոր մաշտոցական կամ պապական եկեղեցիներէն եկեղեցականներ կու գան աւելարարանական շայոց եկեղեցին , չեն կրնար եկեղեցական սեպուիլ՝ մինչև որ եկեղեցին զանոնք յարմար գատելով նորէն չընտրէ :

Ճ . Ըշխարհական մը արտօնութիւն չունի եկեղեցւոյ բեմը ելլելու և ըստ օրինի հրապարակաւ պաշտօն կատարելու , մինչև որ Պաշտօնէից ժողովէ մը քարոզելու համար յատուկ արտօնագիր ընձուանած չըլլայ : Իսկ առանձին ժողովներու և նոյն իսկ եկեղեցիին մէջ կրնայ որ և իցէ քրիստոնեայ աղօթք ըսել և խրատ ու յորդորակ տալ որոանց հովիւին կամ օրինաւոր Պաշտօնէի պեմի պաշտօնէ բեմը ելլելու :

Գ Լ ՈՒ Խ ԺԳ

Մոսկովիտներ :

Մոսկովիտներ եկեղեցւոյ խորհուրդ մը չէ, որովհետեւ անհկայ սոսկ Վրբիստոնէական եկեղեցիին վերաբերեալ բան մը չէ : Մյուս ամենայնիւ խիստ յարմար և վայելուչ է որ քրիստոնէից ամուսնութեանը հանդէսը պաշտօնէի մը ձեռքով կատարուի, որպէս զի ան պատեհութեանը վայելուչ աղօթքներ մատուցուի և օգտակար խրատներ տրուի :

Մոսկովիտներ միայն երկու անձինքներու մէջ այսինքն մէկ երկի մարդու ու մէկ կնկան մէջ կը կատարուի, (Մարի . Ժ . 6—9 : և Սրբաբն . Է . 2,) և ան ալ Մատրաճաշունչին մէջ եղած արգելքին համեմատ մերձաւոր ազգականներու մէջ չկրնար ըլլալ : (Սրբաբն . Ժ . 1—17 :)

Մոսկովիտներ բնաւ արգիլուած չէ որ և իցէ կարգ քրիստոնէից համար : (Տե՛ս . և Տե՛ս . Դ . 8 :) Միայն թէ հաւատացեալները Տէրոջմով ամուսնանալու են , (և Սրբաբն . Է . 39 ,) և ոչ թէ անհաւատի հետ օտարախառն լծակից ըլլալով , թէ ամուսնանալով ըլլայ թէ ուրիշ կերպով , (և Սրբաբն . Դ . 14 :)

Մոսկովիտեան հանդէսին բաւական անձինք գտնուելու են իբրև վկայք անոր օրինաւորութեանը : Հարսանիքը հասարակօրէն լուր օրերը ըլլալու է , ու ոչ թէ Տէրունի կամ յատուկ ծոմաւ պատեհութեան և աղօթքի սահմանեալ օրերը :

Եթէ ամուսնացողները տակաւին աղէկ մը չափահաս չըլլալովնին ծնողաց կամ խնամակալի իշխանութեան տակ են, զանոնք ամուսնացընող պաշտօնեայն պէտք է համոզիչ վկայութիւն մը ունենայ անոնց այս պարտութեան հաճած ըլլալուն : ‘Նմանապէս ինքը նայելու հասկնալու է որ ամուսնացող կողմերը կառավարութեան կամ ազգային քաղաքական ժողովին կանոններուն համեմատ իրենց պարտքը կատարած ըլլան :

Եւ ապա պատահութիւն տալու է հոն այն հանդէսին ներկայ գտնուողներուն՝ որ եթէ այն ամուսնութեան օրինաւորութեանը դէմ բան մը գիտեն՝ ըսեն : ‘Նոյնպէս ալ ամուսնացողներու երկուքէն ալ զատ զատ պահանջելու է, որ հրապարակաւ իբրև թէ Լստուծոյ ներկայութեանը անկեղծութեամբ ըսեն՝ թէ ‘Մենք մեր ամուսնութեանը օրինաւոր արգելք մը չենք գիտեր’ :

Եւս նախնական հարցմունքները ըլլալէն ետքը, պաշտօնը սկսուելու է Լստուծոյ ներկայութեանը ու օրհնութեանը համար բարեմաղթութիւն և աղօթք մատուցանելով, և նոյն պատահութեանը յարմար սրբազան երգ մը երգելով :

Եսկէ ետքը պաշտօնեայն Սուրբ Վիդբէն աս նիւթին վերաբերեալ մաս մը կարգալով՝ անոր համեմատ կարճ ճառ մը խօսելու է. մասնաւորապէս իր խօսքը դէպ ’ի ամուսնացողներուն ուղղելով, յիշեցունելու է անոնց ամուսնութեան աստուածային սահմանադրութիւն մը ըլլալը և անոր նպատակը, և այս առնչութենէն ճազած պարտա-

արութիւնները իբրև Լստուածային պատուէք Սուրբ Գրոց մէջ ցուցուած, յորդորելով զանոնք այս պարտաւորութեանցը մէջ հաւատարիմ ըլլալ բոլորովին Լստուծոյ շնորհքին օգնութեանը ապաւինելով :

Լսիկայ ըմնալէն վերջը աջ ձեռքերնին իրարու տալ տալով ամուսնութեան ուխտը կարդալու է հետեւեալ կամ ասոնց նման խօսքերով :

“Դուն՝ (էրիկ մարդուն) որ աս կնոջը ձեռքը բռնած ես, ընդունելով անիկայ իբրև քու օրինաւոր ամուսինդ, Լստուծոյ և աս վկաներուն ներկայութեանը կը խոստանաս և կ'ուխտես որ դուն իրեն մէկ սիրելի և հաւատարիմ ամուսին մը պիտի ըլլաս մինչև որ մահը քեզ անկէ բաժնէ” :

Փեսան ան ատենը իր հաւանութիւնը յայտնելու է, ըսելով՝ “Ե,յի՛ կը խոստանամ” :

Դարձեալ պաշտօնեան կնոջն ալ ըսելու է,

“Դուն՝ որ աս մարդուն ձեռքը կը բռնես, ընդունելով անիկայ իբրև քու օրինաւոր ամուսինդ, Լստուծոյ և աս վկաներուն ներկայութեանը կը խոստանաս և կ'ուխտես որ դուն իրեն մէկ սիրելի, հաւատարիմ և հնազանդ ամուսին մը պիտի ըլլաս մինչև որ մահը քեզ անկէ բաժնէ” :

Հարսն ալ իր հաւանութիւնը տալու է՝ “Ե,յի՛ կը խոստանամ” ըսելով :

Եւ ապա պաշտօնեայն կ'ըսէ. “Ես ալ ըսա Լստուածային սահմանադրութեան ձեզ պը և կին կ'անուանեմ իմ պաշտօնական արտօնութիւ-

Նախ. ուրեմն ուն որ Ազտուած վաւորեց մարդ
 թող չգտակ” :

Աւ աղօթքով աւ առաքելական օգնութիւնը
 ապով պաշտօնը կը վերջանայ :

Ամէն պաշտօնեայ պարտի իր ըրած պատկենբուն
 մէկ ցուցակը պահել, որպէս զի իբրև յիշատակու-
 թիւն ապագային՝ եկեղեցւոյ արձանագրութեան-
 քը մէջ կենայ : Այսև. եթէ ուզուի կամ հարկա-
 տրի ինքը ամուսնացողներուն իբրև օրինաւոր ա-
 մուսնը վկայական գիր մը տալու է :

ԳԼՈՒԽ ԺԵ

Մտնապահութեան և շնորհակալութեան յարկացեալ յարարուի օրեր :

Վոր կտակարանին անտեսութեան առկը թեպէտ և Տէրունի օրէն զատ յատկացեալ ուրիշ օրեր չկան՝ որ պահուին իբրև սուրբ օրեր : սակայն այսու ամենայնիւ թէ Սուրբ Վրոց թէ բանականութեան խիստ համաձայն է որ քրիստոնեաները երբեմնակի ծոմապահութեան, խոնարհութեան և աղօթքի օրեր սնենան, ինչպէս որ նոյն շնորհակալութեան և գոհարանութեան մասնաւոր օրեր ըստ պահանջման իրենց մասնաւոր վիճակին ու պարագայիցը :

Սուրբ Վրոց օրինակներէն և նոյն իսկ բանին բնութենէն շատ պարզ կ'երևի որ ասանկ մասնաւոր ծոմապահութեան կամ շնորհակալութեան օրերը քանի մը եղականաւ կրնայ պահուիլ : աս. Անկաթ անֆէնս կրնան ասանկ օրեր պահել նկատմամբ բուն իսկ իրենց անձնական վիճակին վերաբերեալ գեպքերու, որն որ շնորհքին միջնորդութիւնովք սորէն մեծամեծ օրհնութիւններ ընծայած է շատերուն : — ք. Քրիստոնէայ ընդամենեք կրնան ասանկ օրեր պահել նկատմամբ Մտնապահութեան իրենց վրոց իրկած մասնաւոր վիճակուն և կամ պարզեւած օրհնութիւններուն : — ք. Մտնապահութեան իրենց կրնան այսպիսի յարարուի օրեր պահել նկատմամբ իրենց մասն

նաւոր վիճակին ու պարագաներուն, ինչպէս օրինակի համար, երբոր հը տեսնան թէ եկեղեցիքն մէջ հոգևոր ցրտութիւն լստած է ու եղբայրները օրէ օր ետ ետ կ'երթան, երբոր իրենց վրայ և ու վիւ կը կարգեն, կամ արդէն ունեցած և ու վիւ կը կորսնցընեն, երբոր ուրիշ տեղեր առաքելական պաշտօնով քարոզիչներ կը խոսեն, և այլն: Տէ՛ւ Կորն. ԺԳ. 2: ԺԳ. 23:— Գ. 1) Խաթանեալ ընկերակից եկեղեցիները կամ երկրի մը մէջ գրտնուած բոլոր եկեղեցիները մէկ տեղ կրնան պայտիսի ծոմապահութեան կամ շնորհակալութեան օրեր պահել՝ նկատմամբ հասարակաց վրայ եղանկ մասնաւոր աղէտիցը կամ շնորհուած ազատութեանցը:

Երբոր Եկեղեցի մը կամ ընկերակից եկեղեցիները ասանկ օրեր կը յատկացընեն մէկ մասնաւոր նպատակի մը համար, ամէն քրիստոնէական պարագըն և արտօնութիւնն, է իր ժամանակաւոր գործքերը անանկ մը կարգադրել՝ որ կարենայ անխափան միաբանիլ Լստուծոյ ժողովուրդին հետ ու հանգարտ և անզբաղ մտքով կատարել այն օրուան յատուկ պարտաւորութիւնները:

(Յայտնի է որ ասանկ պաշտօններու մէջ մատուցուած աղօթքները և ուրիշ պաշտամունքները թէ առանձին ըլլայ թէ հրապարակաւ, յատուկ յարմարութիւն մը ունենալու են նոյն առարկային: Մասնապահութեամբ աղօթքներու մէջ սովորականէն աւելի ժամանակ տրուելու է մեզաց խոստովանութեան, յատուկ յիշելու են իրենց բո-

լոր մեղքերը և յանցանքները, աստիճանաթիւնները և անհաւատարմութիւնները՝ ճանչնալով մանկավայրն անոնց մեծութիւնն ու ծանրութիւնը և թախանձանք հայցելու են Մատուց սղորմութիւնը: Կատմամբ ծովապահութեան մասնաւոր կերպին տէ՛ս Եսայ. ծր. 4—7: Կան. Թ. 3—10: Ստեփ. 2. 16—18:

Ճ շորհակալութեան համար յատկացեալ աղօթքի օրերը մասնաւոր մտադրութիւն ըլլուելու է Մատուց պարզ և անհամար բարիքներուն ու օրհնութեանցը և այն պաշտամունքին մէջ թէ աւանձին թէ հրապարակաւ, սովորականէն աւելի ժամանակ տրուելու է Մատուց շորհակալութիւն և գոհութիւն մատուցանելու:

ԳԼՈՒԽ ԺԶ

Այնպէս որ անդամներուն իրարու ունեցած պարտականութիւնները տիրապէս սա երկու բաներուն մէջ կը բովանդակուին, Սէր և Մեղաբանութիւն :

Ակեղեցւոյ անդամներուն իրարու ունեցած պարտականութիւնները տիրապէս սա երկու բաներուն մէջ կը բովանդակուին, Սէր և Մեղաբանութիւն : “Աս կը պատուիրեմ ձեզի”, ըսաւ Տէրն մեր իր աշակերտներուն, “որ մեկզմէկ սիրէք” : Աս իր վերջին աղօթքին մէջ եռանդուն ոգով կը մտազօծէ, “Որ մէկ ըլլան՝ ինչպէս որ մենք մէկ ենք . . . որ իրենք կատարեալ ըլլան միութեան մէջ” :

Արդ հոս այս նիւթին վրայ խօսելու ատեննիս կարգաւ առաջ պիտի բերենք աս երկուքը իբրև հիմունք Աստուծոյ զաւակներուն մեկզմէկու ունեցած փոխադարձ պարտաւորութեանցը :

‘Ասխ’ Աստուծոյ զաւակներուն մէջ տեղը եղած սրբազան առնչութեան կնիքը և կապը՝ Ռէկոնէի սիրելն է : Ասոր անհրաժեշտ հարկաւորութիւնը ցուցնելու համար իբրև փաստ՝ Աստուծոյ խօսքին մէջ սիրոյ վրայօք ինչ և որքան բան ըսուած ըլլալը յառաջ կը բերենք : Չկայ մէկ պարտաւորութիւն մը որ այնքան յաճախ և այնքան բազմաթիւ օրինակներով պահանջուած ըլլայ, քանզի մեր ճշմարտապէս Վրիստոսի աշակերտած և անոր թագաւորութեանը մէջ մտած ըլլալնուս ճշմարիտ և յատուկ նշանը՝ Սէրն է. “Աս է իմ պատուէրս՝ որ մեկզմէկ սիրէք, ինտոր որ ես ձեզ

սիրեցի” : Յով. Ժե. 12 : “Եսով ամէնը պիտի
գիտնան՝ թէ իմ աշակերտներս էք , թէ որ իրա-
րու վրայ սէր ունենաք” : Յով. Ժգ. 35 : Եւ մեր
Եստուծոյ Հոգիէն ծնած ըլլալնուս արդիւնքն ու
ապացոյցն է . “Սենք գիտենք որ մահէն կեանքի
փոխուեցանք , ինչու որ եղբայրները կը սիրենք” :
Ս Յով. Գ. 14 :

Ես ամենուն վրայ , սիրոյ բուն ինչ արժէք ու-
նենալը դատաստանին օրը աղէկ յայտնի պիտի
ըլլայ , “Որովհետեւ աս իմ եղբայրներուս պինտ
պղտիկներէն մէկուն ըրիք , ինձի ըրիք” : Եւ ընդ
հակառակն՝ “Որովհետեւ ասոնց պինտ պղտիկնե-
րէն մէկուն չըրիք , ինձի ալ չըրիք” : Մատթ. ին .
40 , 45 :

Ինչ ցաւալի իրողութիւն մըն է որ Եստուծոյ
եկեղեցիները աս պարտաւորութիւննին կատարելու
մէջ ընդհանրապէս շատ ետ են : Արբոր խիղճեր-
նուս մտադիր ըլլանք , արդեօք շատ անգամ մեզի
դէմ պիտի չվկայէ՞ թէ՞ “Իրաւցընէ մեր եղբօրը
վրայով յանցաւոր ենք” : Օննադ. խբ. 21 :

Հաւատացեալները ստեպ ստեպ իրենց ՚իմահ
դատապարտեալ Տէրօջը խաչին առջևը երթալու
են , որպէս զի հոն դաս առնեն իրմէ՝ թէ իր մեզ
ինչպէս և ինչ աստիճան սիրելը , և թէ մենք
ինչպէս պարտինք մէկըմէկ սիրելը : Մեր մէկըմէկ
սիրելուն կանոնն ու չափը նոյն իսկ Քրիստոսի
սէրն է , անիկայ բուն իսկ սէր էր , ոչ թէ սոսկ
անոր երևոյթը : Քրիստոս մեզ սիրելուն մէջ բը-
նաւ շահախնդրութիւն չունէր : Եւ այնչափ կա-

տարեալ էր իր սէրը որ մինչ 'ի մահ համբերեց, ամէն նախատինքներու ու անարգանաց սիրով տարաւ, և զինքը չարչարողներուն համար ներում կ'աղօթէր, և նոյն սէրը մինչև հիմա կը շարունակէ իր եկեղեցիին վրայ, բայց աւա՛ղ որ մենք ապերախտներ ենք: Քրիստոնէից միութիւնը հաստատող ու պահող կապը աս սէրն է:

Վախնի եկեղեցիներուն մէջ քրիստոնէից մէկը մէկու վրայ ունեցած սէրը այնչափ երևելի և նըշանաւոր էր՝ որ շուրջներին գտնուած հեթանոսները զարմանքով իրարու կը խօսէին, «Տեսէք քրիստոնեաները ինչպէս իրար կը սիրեն»: Աւա՛ղ, որ եկեղեցին երբէք փորձ ունեցաւ աս վկայութեան ճշմարտութիւնը իր վրայէն կորսնցընելու, և աս պատուական համբաւը վերնալով իր վրայէն կորսընցուց նաև հեթանոսաց առջև սիրելի ըլլալը, վերցաւ ջնջուեցաւ միտքերէն ան հաւանութիւնը, որն որ իրաւամբ գրաւած էր ամենէն:

Արդ հոս պիտի ցուցընենք թէ ինչ է քրիստոնէական ճշմարիտ սէրը, կամ՝ ուրիշ խօսքով անիկայ ինչ բաներ կը պարունակէ իր մէջը:

1. Պարտինք մէկ մասնաւոր յատուկ հաճութիւն մը և հաւանութիւն մը զգալ մեր սրտերուն մէջ մեր քրիստոնեայ եղբայրներուն և ընկերներուն վրայ իբրև Աստուծոյ սիրելիները:

Աս անուշ հաւանութիւնը և հաճութիւնը իրարու վրայ զգալու ենք իբրև Աստուծոյ շնորհքին ժառանգորդներ, մի և նոյն պատուական հաւատքին կցորդներ, և այն հասարակաց վրկու-

Թեանը մասնակիցներ: Բնուշ և սիրելի բարձրագու-
նեք իրարու իբրև Հորմեն ողորմութիւն գտանձներ
Ողբին շնորհք, և Հոգին սրբարար ներգործու-
թիւն:

Սիրոյ սա արգիւնքը՝ ազգականութեան, բարե-
կամութեան, շահու կամ պատուոյ սերին բնա-
յառաջ չգար. և ամենին շնամիր հայրենիքի,
ազգի կամ քաղաքացիի վրայ եղած սիրոյն. այլ
առիկայ հաւատացեալին սրտին մէջ Վրբիստոտի
և Վրբիստոսի համար սնեալ խանդակաթ զգաց-
մունք մըն է, որն որ կը տարածի բոլոր անորնե-
րուն վրայ:

Ղշմարիտ է որ քրիստոնէից մէջ բնաւորու-
թեան կողմանէ տարբերութիւններ կան. ոմանք
քաղցր և հանդարտ բնաւորութիւն մը ունին, ու-
մանք աւելի մարդասիրական ոգի մը կը յայտնեն,
և ոմանք ալ խանդակաթ համակրութիւն մը,
բայց գիտնալու է որ քրիստոնէական սերը՝ մե-
ղաւորին Վրբիստոսի հետ միացած ըլլալուն վրայ
կը կայանայ և ոչ թէ սա բնաւորութիւններուն:
Ուստի հաւատացեալները իրարու վրայ անուշ
հաճութիւն մը զգալու են իբրև Սիսուս Վրբի-
ստոտի միացածներ:

Ղշմարիտ քրիստոնէայ մը երբոր իր եկեղեցա-
ւոյն անդամ հաւատոյ ընտանիներուն վրայ նայի,
հոգին իր մէջ կը բերկրի, և հաճութեան զուարթ
նայնով մը կը գոչէ, «Բայց Վրբիստոսի սիրելի-
ներն են, որոնց սիրոյն համար իր կեանքը դրու-
վածն օրոյ խիտ սիրուն և հաճելի է ինծի անոնց»

Քնկերակցութիւնը, կ'ուզեմ անոնց հետ գալիք, կը փոփոխեմ անոնց հետ գործակից ըլլալ, շեմ ուզեր վայրկեան մը անոնց հաղորդակցութենէն բաժնուիլ. քանզի անոնք նոյն խակ Վրխատոյին ներս են":

2. Վրխատնէական սէրը կը պահանջէ որ հաւատացեալները ներդութեան մէջ իրարու թիկունք ըլնան: «Կարու ներդութիւնները կրեցէք, ու ան նանկ Վրխատոսի օրէնքը մատարեցէք», կ'ընեն Եստուծոյ բանը:

Կարոր կը տեսնենք եղբայր մը որ ներդութեանց որ դժուարութիւններու տակ կը հեծէ, փոխանակ անտարբեր և անհոգ հանրխատեա մը ըլլալու, պարտինք հարցուփորձ ընէք և իմանալ իր ցարեմը և ներդութիւնները, ու պատրաստ յօժարութիւն մը ցուցնել կարեկցաբար օգնելու իրեն ինչ դժուարութեանցը մէջ:

Յոյսովի է որ ասանկ եղբարական քաջալերութիւն մը ինչ մեծ ներգործութիւն կ'ընէ անուարձեալ եղբոր մը իր ներդութիւններուն մէջ. Կարօթ մէկը իր քրիստոնեայ եղբայրը ներդութեան մէջ տեսնելով կը մօտենայ անոր՝ ու քրիստոնէական հասմակրութեամբ և կարեկցաբար խրատ և խորհուրդ կու տայ նկատմամբ իր մասնաւոր ներդութեանցը, և կը յայտնէ... ամէն ջանք օգնելու իրեն՝ ինչ որ իր կարողութեանը մէջն է, ասանկ եղբոր մը ըրտաճք անտարակոյս շատ մեծ արժանեք հուշտայտաճք դասակալ եղբորը սրտին, և թէ որ մինչև անգամ ներդակուն կամ դրամական ձեռնարկութիւն ընելու:

կարող չըլայ ալ, տակաւին անոր ցուցուցած համակրութիւնն ու կարեկցութիւնը ամենամեծ օգնութիւն կը համարի իրեն :

Վրիստոնէից աս մասին ունեցած անհոգութիւնը՝ շատ անգամ իրենց նեղեալ եղբայրներուն վիշտ մը կ'ըլայ :

Սէրը կը պահանջէ որ մէկզմէկու անկեղծ ու խորին համակրութիւն մը ունենանք : Երկու թեան մէջ եղողներուն դժուարութեանցը հանդարտութեամբ ականջ կախենք . մեր արցունքները անոնց արցունքներուն հետ խառնենք, ձեռքերնէս եկածին շափ խրատենք, քաջալերենք և միտքներն աւետարանին միտքարութիւններովք . և մէկ խօսքով անանկ հոգիով մը վարուելու ենք անոնց հետ, որ պայծառ տեսնեն թէ՛ ոչ միայն տեսած կամ լսած ենք իրենց նեղութիւնները, այլ սրբտով ալ զգացած ենք :

Յ. Հիւանդաց և վշտացելոց այցելութիւնը նեւ : Մեր քրիստոնէական սիրով մէկզմէկ սիրելնուս մէկ երևելի արդիւնքն ալ, մեր հիւանդ կամ վշտակիր եղբայրներնուս իրենց նեղութեանը մէջ այցելութիւն ընելն է : Ա՛րջին օրը մեր Տէրը պիտի ըսէ իր Հօրը՝ օրհնածներուն , “ Հիւանդ էի, ու ինձի տես եկաք, բանտի մէջ էի, և ինձի եկաք ” : “ Արովհետեւ աս իմ՝ եղբայրներուս պիտա պղտիկներէն մէկուն ըրիք, ինձի ըրիք ” : Մատթ. Ին. 36, 40 : Եւ Տէրն մեր այս համարներուն մէջ ինչպէս որ կը հաստատէ և կը սորվեցընէ նեղեալներուն այցելութիւն երթալու պարտականութիւն

նր, անանկ ալ կ'իմացրնէ և կը սորվեցրնէ անիկայ զանց ընելուն վտանգը : Տէ՛ս անդ 41—48 :

Վրիստոնեայ եղբայր մը երբոր Մատուծոյ նախաինամեծիան տնօրէնութեամբը երկարատև հիւանդութիւնով մը բռնուած շարաթներով կամ ամիսներով անկողին կը ծառայէ, եղբայրները պարտական են ժամանակ ժամանակ իրեն պցելութիւն ընել :

Մտ բանը որչափ հաճելի պիտի ըլլայ հիւանդի մը՝ որ իր տկարութենէն կամ ախտին սաստկութենէն չկրնար միտքը ամբիփեւ երկինքին և յաւատենական դատաստանին վրայ խորհելու, եղբայր մը գայ և խօսի իրեն Մատուծոյ ողորմութեանը և Հիսուս Վրիստոսի վրայովը և աղօթք ընէ անոր հետ . որչափ պիտի մտիթարուի խեղճը իր ցաւերուն և նեղութիւններուն մէջ : Իայց ընդ հակառակն՝ որքան արտմութիւն պիտի զգայ և որչափ իր ցաւերը պիտի ծանրանան, երբոր իր փրկկիչը և հաւատացելոց միութիւնը յիշեցրնող ձայն մը չ'լսէ :

4 . Վրիստոնեական սիրոյն մէկ ուրիշ արդիւնքն ալ իրարու համար աղօթք ընելն է :

Երբոր Վրիստոնեայ մը իր առանձին սենեակը կը մտնէ իր հոգևոր և ժամանակաւոր կարօտութիւնները ողորմութիւններուն և որք առջևը թափելու, ինքը պարտական է իր Վրիստոսով եղբայրներն ալ յիշել . Մատուծոյ շնորհքն ու օրհնութիւնը ամենայն ջերմեռանդութեամբ անոնց վրայ ալ հայցելու է : Երբոր քրիստոնեայի մը

իր առանձին և ընտանեկան աղօթքներուն մէջ սրտէն չգար իր եղբայրներուն համար ալ աղօթք ընելու, յայտնի նշան մըն է որ անոնց վրայ սէր ալ չունի: Ըն որ իր եղբայրը կը սիրէ՝ չկրնար անոր համար աղօթք ընելը զանց ընել:

Ըս բանը ոչ թէ պարտք, այլ արտօնութիւն մը ճանչնալու ենք մեզի: Ինչ միտիթարութիւն է իր եղբորը երջանկութեանը և օգուտին անձկացող քրիստոնէի մը սրտին, երբոր խորհի թէ ինքը ինչպէս որ կրնայ իր եղբայրներուն՝ հետ աղօթք ընել կրնայ անանկ ալ անոնց համար ընել:

Ինքը կրնայ բարեշնորհ շօրը առջևը յիշել իր եղբայրները անոնց ամէն մասնաւոր պարագաներովը . նեղութիւններնին և կարօտութիւններնին, մեղքերնին և պակասութիւններնին, ամէնքն ալ կրնայ յիշել և անոնց վրայ իր ողորմութիւնն ու օգնութիւնը հայցել:

Ինքը աս բանը կ'ընէ՝ իր սրտին բերկրութիւնովը . սէրը զինքը կ'ստիպէ որ ընէ:

Յ. Ողորմութիւն . այն է՝ աղքատ և կարօտեալ անդամներուն նիւթական և դրամական օգնութիւն: Ս'եր Բրիսաոսով եղբայրներնուս վերայ սրտով և արդեամբ սէր ունենալուս մէկ պըտուղն ալ աս է: «Սուրբերուն պիտոյիցը հաղորդեցէք:» Լուով. ԺԲ. 13: Ըն որ իր եղբայրը կը սիրէ, ինչպէս կրնայ իր գութը անկէ գոցել երբոր կը տեսնէ անիկայ խղճութեան և կարօտութեան մէջ: Ըռաքեալը իրաւամբ կը հարցընէ, «Իսց ան որ աշխարհիս բարիքը ունի, և իր եղ-

բայրը բանի մը կարօտ կը տեսնէ , ու իր գուժը անկէ կը գոցէ , ինտո՞ր Լստուծոյ Սէրը անոր մէջը բնակած կ'ըլլայ :” Թ (Յ)Լ . ք . 17 : Կարդա՛ նախնի քրիստոնէից ըրածը Լուսքելոց գործքերուն պատմութեանը մէջ , տես՝ ի՞նչպէս հարուստ և պտացուածքի տէր քրիստոնեաները կը ծախէին իրենց բաները , ու այնչափ ստակները Լուսքելոց ոտքը դնելով աղքատներուն հետ հասարակաց կ'ընէին : Գործ . ք . 31—37 : Լեթանոսները զարմանքով կը խօսէին նախնի քրիստոնէից իրարու օգնելու ջանքին և աշխատութեանը վրայ :

Ընոնց երևելի մատենագիրներէն մէկը՝ Սուկիանոս կ'ըսէ թէ՛ “Ընոնք (քրիստոնեաները) ինչ բազմահոգ են , կ'աշխատին և ջանք կ'ընեն իրարու ձեռնտու ըլլալու ” :

Ըդդ աս բանը որչափ որ նախնի քրիստոնէից պարտքն էր , այնքան ալ մեր պարտքն է հիմա : Բարեսիրութեան և մարդասիրութեան ընդհանուր սկզբունքներէն և Սուրբ Գրոց մասնաւոր պատուէրներէն պարզ կ'երևի որ եկեղեցւոյ աղքատներուն վրայ յատուկ հոգ տանելու պարտական ենք :

Բայց գիտնալու է որ աս պարտաւորութիւնը կատարելնու մէջ շատ արթնութիւն և զգուշութիւն պէտք է . անսկզբունք սէրը ընդհանրապէս թշնամութեան կը ծառայէ : Ըն ողորմութիւնը որ ուրիշները ծոյլ և անհոգ ըլլալու կ'առաջնորդէ , ո՛չ թէ ողորմութիւն , այլ անէծք է :

Ըսանկ համառօտութեան մը մէջ ողորմութեան ամէն որոշ սահմանները տալը անկարելի է . այս-

չափ միայն կ'ըսենք՝ որ ոչորմութիւնը որոշ առարկայ մը կամ նպատակ մը ունենալու է . և ինչ նպատակաւ որ կը հարքոսի , ճիշդ նոյն նպատակին գործածելու է . օրինակի համար՝ կրակէ ելածներու համար կամ հալածեալներու համար հարուած ստակը ուրիշ բանի ամենեւին գործածելու չէ :

Յ . Համբերութիւն , ցի՛րարու տկարութիւններու տանիլ : Սէբը կրկայնամիտ է , . . . ամէն բանի կը համբերէ , կ'ըսէ Բրտուճոյ Խօսքը : Ինչպիսի՞նք . Ժճ . 4 , 7 : Եւ Բարեալը կը յորդորէ զքրիստոնեաները՝ «Սիրով իրարու ներողամիտ ըլլալ» : Լքի՛ւ . Գ . 2 :

Եկեղեցի մը՝ որ տարբեր տարբեր բնաւորութիւններու , կիրքերու և կրթութիւններու տեքանհատ անձինքներու ամբողջութիւնն է , չկրնար խաղաղութեան և միաբանութեան մէջ հաստատ պահուիլ՝ մինչև որ համբերութիւնը անոնց ամէն մէկուն հոգիին առաքինութեանը պատկը չըլլայ :

Օ ինուորեալ եկեղեցիին մէջ յաղթական եկեղեցիին կատարելութիւնը չենք կրնար ակնկալել . տարակոյս չկայ որ՝ ինչպէս որ փորձով ալ գիտենք , այսպիսի տարբեր բնաւորութիւնները , տարբեր կրթութիւնները շատ բաներու մէջ իրարու դէմ պիտի գան . և պիտի պարտաւորին իրարու դէմ խօսիլ , իրարու դէմ գործել . և թէ որ համբերութիւնը , ներողամտութիւնը իրենց հոգիին քրիստոնէական մէկ զարդը չէ եղած , մեծամեծ խռովութիւններու առիթ պիտի տան : «Օրաւա

ընդ կ'ըսէ Աստուածաշունչ Պատգամը, պարտի տկարներուն տկարութիւնը վերցընել" : Հոսմ. ԺԵ. 1 :

Անոնք որ շնորհքին միջնորդութիւնովը աւելի յառաջ գացած են, աւելի փորձ են և աւելի գիտութիւն ունին, դեռ Քրիստոսով տղայ եղողներուն տկար և անփորձ խորհուրդները ոչ իրենց մտքերնուն մէջ արհամարհելու են, և ոչ կենցաղավարութեան մէջ ծաղրելու են : Ծ Կորնթ. Գ. 1 : Իայց եթէ կրնան, հեղութիւնով և մեղմարար ջանալու են անոնց տգիտութիւնը հրահանգել :

Քրիստոնեաներէն շատերուն բնաւորութեանք և վարմունքին մէջ այնպիսի անվայել ոգի մը և ընթացք մը կ'երևի, որ թէպէտ անոնց ճշմարտապէս Աստուծոյ զաւկներ ըլլալուն ամենեին գէմ չգար, սակայն ան ամէն բանի համբերող սէրը առ հասարակ մեր հոգիներուն մէջ թագաւորած չըլլալուն համար, կրնայ եկեղեցիին խաղաղութիւնը վրդովել :

Ոմանք իրենց կարծիքներուն մէջ հաստատ ըլլալով՝ կը ջանան յանդուգն և բունի վիճաբանութիւններով զանոնք ուրիշներուն ընդունիլ տալ : Ոմանք ալ երկայն և ունայն գատարկաբանութիւններով ուրիշներուն համբերութիւնը կը հասցընեն : Իսկ ոմանք ալ թէպէտ վէճ և զբորոյցք չեն սիրեր և ընդհանրապէս ուրիշներուն կը զիջանին, սակայն միշտ տրտնջող և անհաճոյ բընաւորութիւն կը ցուցընեն : Այն ալ որ խիստ են և ծանր կը խօսին, անանկ որ ուրիշներուն դատան և խռովարար կ'երևին :

Արդ՝ Աստուծոյ զաւկներէն ոմանց իրենց ընդարդս բնաւորութենէն ծագած աս պակսութիւնները՝ մասնաւոր առիթ մը սեպելու ենք աւելի ևս մեր մէջը մշակել այն համբերող սէրը, և միշտ ներողամիտ ըլլալ իրարու: Մէկզմէկ սիրելը՝ միայն կատարեալ և սիրելի քրիստոնեաները սիրել ըսել չէ: Վրիստոսի աշակերտները՝ ոչ թէ միայն աղէկի և սիրուն բնաւորութիւններ ունենալուն համար սիրելու ենք, այլ մանաւանդ Վրիստոսին ներք ըլլալուն համար սիրելու ենք: Մանաւանդ որ գուցէ խիստ և անհաճոյ բնաւորութեան տէք քրիստոնեաները աստուածապաշտութեան մէջ՝ աւնուշ և հանդարտ բնաւորութեան տէր եղողներէն աւելի ջերմեռանդ ու աւելի յառաջ են: Ասանկները վասն Վրիստոսի սիրելը, նոյն իսկ Վրիստոսի վրայ սէր ունեցած ըլլալու և ապացոյց մը կրնայ ըլլալ: Եթէ Վրիստոս զանոնք սիրած է իրենց աս պակսութիւններովը՝ ինչպէս որ մեզ ալ մեր պակսութիւններովը, անշուշտ մենք ալ պարտական ենք սիրել զանոնք իրենց պակսութիւններովը:

7. Վրիստոնէական սէրը կը պարտաւորէ մեզ հսկել մէկզմէկ մեր քրիստոնէական ասպարէզին մէջ:

Մարդասպան կայէնը բուն իր սրտին համեմատ պատասխան մը տուաւ Տէրոջը. «Սիթէ ես եղբորս պահապանն եմ», ըսաւ: Օւննդ. 4. 9: Բայց ճշմարիտ քրիստոնեայ մը աս կերպ պատասխան չտար. քանզի բուն լատ բանին համար

միաբանած և ուխտի մտած ենք որ իրարու պահպան ըլլանք :

Վրիստոնէական եկեղեցիները խումբ խումբ երկնային ճամբորդներու կարաւաններ են . ուստի ամէն մէկ անհատի պարտքն է իր ընկերը ճամբուն վտանգներէն զգուշանալ : Մենք մեր եղբորք ընթացքը հսկելու ենք , և պէտք եղած ատենը զանոնք եղբայրաբար խրատելու և յանգիմանելու ենք : Բայց ասկէ չհասկցուիր որ մենք իրաւունք ունինք մեր եղբորը գաղտնիքները իմանալու հետ ըլլալ , և կամ անոնց բանին խառնուիլ . վասն զի Տէրը աս բաները արգիլած է : Թ՛Վ. Գ. 2 : Թ՛Վ. Գ. 18 : Եթէ արգիլուած է ուրիշին գործին խառնուիլը , ալ ո՞ր կը մնայ իրարու վրայ բռնաւորական իշխանութիւն բանեցընելը : Լ. յոս. ամենայնիւ պատուէր ունինք Տէրոջմէն ամէն օր մէկզմէկ յորդորելու , որ չըլլայ թէ մէկը խտանայ մեղքին խաբէութիւնովը : Եթ. Գ. 18 : Երբ որ կը տեսնենք եղբայր մը որ իր պարտքը զանց կ'ընէ և մեղք կը գործէ , չենք կրնար անտարբեր հանդիսատես մը ըլլալ առանց եղբայրաբար և սիրով զինքը խրատելու : Երբ որ և իցէ մէկը տեսնանք որ իր անձին փնասակար բան մը կ'ընէ , և մենք զինքը չենք զգուշացըներ ան բանէն և չենք խրատեր , ի՞նչպէս անիկայ սիրած կրնանք ըլլալ :

“Նշարներ՝ թէ որ մէկը յանկարծ ինչ և իցէ յանցանքով բռնուելու ըլլայ , դուք որ հոգևոր եք՝ անանկը հեզութեան հոգիով ուղղութեան բերէք” . Գաղ. Գ. 1 : “Նշարդ՝ քու սրտիդ մէջը

պիտի չատես . քու դրացիդ անպատճառ պիտի յանդիմանես , որ անոր համար մեղք չկրես” : Ղ Կ . Ժ Թ . 17 : Երբոր եղբոր մը մեղանչած առանը զինքը չենք յանդիմաներ , զանիկայ ոչ թէ սիրած կ'ըլլանք , այլ ատած : Ըռաքեալը աղաչելով կը խօսի՝ ոչ թէ մինակ պաշտօնէից այլ և բուր քրիստոնեաներուն թէ՛ “Մնկարգ վարմունք ունեցողները խրատեցէք” : Թ Թ Կ Կ Կ . Ե . 14 :

Հատերը՝ որ հիմա իրենց ուխտը ոտքի տակ առնելով կրկին աշխարհասիրութեան և անառակութեան դարձած են , գուցէ ասանկ ահաւոր վախճանի մը հասնելէն՝ Մատուծոյ շնորհքին օգնութիւնովը պիտի արգիլուէին , եթէ եղբայր մը անոնց ան վտանգաւոր քայլերը առնելու առաջին կէտին մէջ վրայ հասնելով եղբայրաբար և սիրով զանոնք խրատեր էր : Ըրդարև ասիկայ դժուարին և ծանր պարտաւորութիւն մըն է , սակայն այսու ամենայնիւ պարտինք առանց զանցառութեան խոնարհութեամբ և հաւատարմութիւնով կատարել :

Ըռ Վրիստոս և առ ընկեր կատարեալ սէրը՝ աս դժուարութիւններուն ամենուն կը յաղթէ . և ան ժամանակը աս և առ ընկեր ունեցած ամէն ուրիշ պարտքերնիս անձանձիր կը կատարենք :

Ըրդ Մատուծոյ զաւկներուն իրարու ունեցած առաջին պարտաւորութեան վրայ այսչափ խօսելէս կտքը , կ'անցնինք երկրորդին , որ է միաբանութիւն և խաղաղութիւն :

Սուրբ Գիորքը բազում անգամ կը յորդորէ զքրիստոնեաները որ ջանան խաղաղութեան և

միաբանութեան մէջ պահել Մատուցյ եկեղեցիները: “Չ անացէք Հոգւոյն Սրբոյ միաբանութիւնը խաղաղութեան կապովը պահել. մէկ մարմին ու մէկ Հոգի”: Եփ. 4. 3:

“Դրարու հետ խաղաղութիւն ըրէք”: Ստի. Թ. 49: Խ Թիւսող. Է. 13: “Խաղաղութեան ետևէ ըլլանք”: Հոգ. ԺԳ. 19: “Լսուհեաւ եղբայրներ՝ . . . միաբան եղիք, խաղաղութիւն ըրէք”: Խ Կորնթ. ԺԳ. 11: “Ձեզի կ'աղաչեմ՝ եղբայրներ՝ մեր Տէր Հիսուս Քրիստոսի անունովը, որ մի և նոյն խօսքը ունենաք ամէնքդ, ու երկպառակութիւններ չըլլայ ձեր մէջը: Հապա գուք մէկ միտքի ու մէկ խորհուրդի վրայ հաստատուած ըլլաք”: Խ Կորնթ. Խ. 10: Լսուիք ընդհանուր պատուէրներ են. արդ հոս յառաջ կը բերենք աս կանոնը պահելու կամ կատարելու մասնաւոր պարտաւորութիւնները:

1. Եկեղեցիին միաբանութիւնն ու խաղաղութիւնը անվրդով պահելու համար, իւրաքանչիւր անգամ պարտին իրարու խոնարհութեամբ հնազանդիլ: “Լմանապէս գուք երիտասարդներ՝ հնազանդ եղիք ծերերուն. և ամէնքդ իրարու հնազանդ ըլլալով խոնարհութիւն հագէք”: Խ ՊԵ. Է. 8:

Լսիկայ կը ցուցնէ թէ՛ Մատուցյ զակներուն մէջ տեսակ մը փոխադարձ հնազանդութիւն ըլլալու է, ոչ թէ բռնաւորական, այլ եղբայրական: Եւ ապեալը ըսել չուզէր որ Եկեղեցւոյ անդամներէն ոմանք՝ ուրիշներուն կարծիքներուն և զգա-

ցումներուն զիջանին առանց իրենց զատումը գործածելու, և միշտ ուրիշներուն կամքէն առաջնորդուին, այլ պարզապէս իր միտքը աս է որ մեծ պզտիկ, աղքատ՝ հարուստ ամէնքն ալ հաւասարապէս իրարու հնազանդին 'ի սիրոյ' ոչ թէ իշխանական երկիւղներէ: Աշմարիտ է որ Ատուծոյ եկեղեցիներուն մէջ մեծութիւն պզտիկութիւն չըկայ, այլ ամէնքն ալ հաւասար եղբայրներ են Քրիստոսով, որոնց գլուխ և հովուապետ նոյն ինքն Քրիստոս է. սակայն եթէ աս առաքելական կանոնը չպահուի անոնց մէջ, ան ժամանակը առ հասարակ ամէն անհատները մէյմէկ տիրողներ և իշխողներ կ'ըլլան, և խաղաղութիւնն ու միաբանութիւնը հիմնովին կը վերնայ իրենց մէջէն: Բացարձակ և անկանոն հաւասարութեան գրութիւն մը՝ իշխանական և տիրապետական դրութենէ մը աւելի չարիքներու առիթ կրնայ ըլլալ: Ինչ բարեկարգութիւն կրնանք ակնկալել ընկերութենէ մը, եթէ անոր ամէն անդամները ուզեն իրենց կամքը յառաջ տանիլ, և բոլորը իրենց խորհուրդին հնազանդեցընել. աս բանը անվախձան խոռվութիւններու և մշտնջենաւոր անմիաբանութեան հիմ մը դնել է: Եկեղեցիի մը ամէն մէկ անդամները բացարձակ և հաւասար իրաւունք ունին իրենց կարծիքը ու խորհուրդը խոնարհութեամբ և յարգանք խօսելու. բայց աս իրաւունքը առիթ մը ըլլալու չէ իրմէ ծեր, իրմէն փորձ եղբայրներուն խորհուրդները անարգելու, և իրենին վրայ յամառ կենալու: Պատանի և անփորձ

եղբայրները՝ իրենց ծերունի և փորձ եղբայրը խորհուրդներուն և կարծիքներուն աղէկ մտադիր ըլլալու են. և թէ որ իրենց աղէկ չերևնայ, հեղութեամբ պատասխանելու են և ան բանին վրայ իրենց կարծիքը յայտնելու են սիրով և յարգանք:

Ինչ մեծամեծ չարիքներ և գէշութիւններ յառաջ եկած են՝ ընդհանուր եկեղեցիին աղէկ և շիտակ երևցած բաներուն դէմ անհատ անձինքներու իրենց կարծիքները կամ իրենց աղէկ երևցածը հաստատել ջանալու յամառութենէն: Կնոզ քրիստոնեաները Մաքեալին սա պատուէրները իրենց ընթացքին կանոն բռնեն. «Ինչ մը գրողութիւնով կամ սնապարծութիւնով մի՛ ընէք. հապա խոնարհութիւնով մէկգմէկ ձեր անձէն լաւ տեսե՛ք»: Փիլիպ. ք. 3: «Պատուելու մէջ իրարմէ անցէ՛ք»: Լուով. Ժք. 10:

2. Եկեղեցւոյ խաղաղութիւնն ու միաբանութիւնը անվրդով պահելու համար հարկաւոր է՝ որ ամէն մէկ եղբայր ուրիշներուն մեղքը կամ պակասութիւնները տեսնելուն մէջ արդար և շիտակ կանոն մը կամ եղանակ մը բռնէ:

Յայտնի է որ զինուորեալ եկեղեցիին մէջ կատարելութիւն չկայ. կը յուսացուի որ քրիստոնեայք Մատուծոյ շնորհքովը քնտրուած սուրբեր են, բայց ոչ կատարեալներ. ամենաբարեպաշտ անձը շատ անգամ մեծամեծ պակասութիւններու մէջ կ'իյնայ: Մանաւանդ քանի որ նոյն իսկ քրիստոնէից մէջ բնաւորութեանց և կրթութեան

աստիճաններու տարբերութիւնը կայ, տարակիցս չէ՛յ որ շատ անգամ մէկուն ընթացքը միւսին առէ՛կ շերեւալով՝ իրարու վրայ գէշ կարծիքներ և վիրաւորութիւններ յառաջ պիտի գան :

Արդ եթէ աս բանին մէջ քրիստոնէական արդար կանոն մը չպահուի, յայտնի է թէ ինչ մեծամեծ խռովութիւններ, գոտութիւններ և անմիաբանութիւններ յառաջ պիտի գան, ինչպէս որ արդէն շատ անգամ փորձով ալ տեսնուած է: Մէկը կը տեսնէ որ եղբայր մը յանցանք կամ պակասութիւն մը բրաւ, կամ թէ իրեն անանկ կ'երեւայ. փոխանակ իրեն երթալու և իրեն հետ խօսելու, անմիջապէս իր համարումը կ'աւրէ անոր վրայ և կ'սկսի մէկուն մէկալին խօսիլ անոր վրայ. ու այսպէս երկու կողմին մէջ կը ծագի ատելութիւն մը, և կամաց կամաց եղբայրութեան և միաբանութեան բոլոր կապերը կը քակուին ու կ'ըլլան իրարու թշնամիներ:

Տէրն մեր կանխատես ըլլալով բոլոր աս չարիքներուն՝ զգուշացուց իր եկեղեցին անոր իմաստուն կանոն մը տալով, «(Թ)է որ քու եղբայրդ քեզի դէմ մեղանչէ, գնա՛ յանդիմանէ անիկայ՝ երբոր դուն և ան մինակ էք»: Մատթ. ԺՁ. 18: Ահա աս կանոնին մէջ իմաստութիւնը լոյսի պէտ կը փայլի, երկու կողմին ալ օգուտը ակնբեր կ'երևի: Ի՞նչ օգուտ կ'ըլլայ եղբորս՝ երբոր ես իր յանցանքը մէկուն մէկալին կը պատմեմ, միթէ ուրիշներուն խօսելովս անիկայ կ'ուղղուի: Արդեօք ասանկ ընելովս անիկայ իր յանցանքէն ետ կը կե-

նայ. ասանկ ընթացքի մը մէջ ինչ սէր, ինչ եղբայրութիւն, և ինչ համակրութիւն:

Ճշմարիտ է որ շատ անգամ եկեղեցւոյ մէջ կը գտնուին այնպիսի անձինք, որ իրենց անկարգ և քրիստոնէի անվայել ընթացքովը կը փաստեն ուրիշներուն զգացումները. ու այսպէս՝ պատճառ կու տան որ անոնք գայթակղին իրենց անկեղծութեանը վրայ: Ամենեին հոգ չեն ըներ թէ ուրիշներուն ինչպէս կ'երևայ իրենց ընթացքը, ուղէկ՝ թէ գէշ. որ ատեն ճշմարիտ քրիստոնեայ մը ամենեին պիտի չուզէ որ հարկ չեղած տեղը ճճի մը անգամ փնասէ, ուր մնաց եղբոր մը զգացումները: Յայտնի է որ ասանկները պարտական են արթուն և զգոյշ ըլլալ, որ իրենց անխոհեմ և անվայել ընթացքովը՝ ուրիշներուն գէշ կարծիք տալու առիթ չտան, և Եստուծոյ եկեղեցիին խաղաղութիւնը իրենց հաճոյիցը զո՛հ չընեն: Ամեն քրիստոնեայ պարտական է իր եղբարցը խաղաղութիւնը՝ իր անձին վերաբերեալ ամէն օգուտներէն վեր դասել:

Սակայն այսու ամենայնիւ՝ բոլոր աս բաները ամենեին պատճառ մը չեն որ մանք յանցաւոր եղբոր մը հետ չարաչար կամ աւետարանին կանոնէն արտեր ոգով մը վարուինք: Սե՛ծ զգուշութիւն ընելու ենք՝ որ բոլոր մեր ըրածները անոր օգտին և ուղղութեանը համար ըլլան:

Վրիստոնէական հեղութիւնով ու քաղցրութիւնով վարուելու ենք, յայտնի ցուցնելով թէ մենք ալ մեղաւորներ ենք ու փորձութեան ենթա-

կայ : Ա երջապէս քրիստոնէաբար ամէն ջանք ընելու ենք, որ յանցաւորը ուղղուի և ըրածին վրայ դղջայ, և ո՛չ թէ խոտանալով աւելի գէշ վիճակներու մէջ իյնայ : Բայց՝ եթէ յանցաւորը աս ամենուն վրայ տակաւին յամառ կենայ, ու իր ըրածը չուզէ խոստովանիլ, ան ատենը յանցանքը գիտցող : անձը կրնայ իր հետք մէկ կամ երկու հոգի ալ առնել իբրև օգնութիւն կամ վկայ : Մատթ. ԺԲ. 16 : Բայց աղէկ նայելու է որ ասոնք հեղահոգի, հանդարտ և խոհուն անձինք ըլլան, որ վերքը յաւէտ բուժելու օգնեն, ու ո՛չ թէ մեծցրնելու : Լսոնք զգոյշ ըլլալու են որ մէկ կամ միւս կողմին կուսակից չերևնան : Լսոնք եղբայրաբար յայտնելու են իրենց փափաքը որ կ'ուզեն երկու կողմին մէջ խաղաղութիւն ընել՝ միանգամայն իրաւունքն ու արդարութիւնը պաշտպանելով : Երբոր ասոնց ջանքն ու աշխատութիւնն ալ Էյաջողի, վերջին բանը՝ զանիկայ եկեղեցւոյ ընդհանուր ժողովին վերածելն է, կամ որ նոյն է հոգաբարձուաց ժողովին : Բայց ասկէ առաջ ամէն ջանք ըլլուելու է որ բանը աս աստիճանը չհասնի : Մեծ ջանք և զգուշութիւն ընելու է որ բանը հոս չհասած՝ եղբարց մէջ խաղաղութեամբ ու սիրով վերջանայ :

Երբոր յանցաւոր մը ինչ և իցէ կերպով իր ըրածը կը տեսնէ և կը խոստովանի, երկու կողմէն սիրով ու անկեղծութեամբ իրարու սրտանց ներելու են : Լսիկայ է Լսաուժոյ Բանին պատուէրը՝ որ իրարու հետ քաղցր եղիք, գթած, ներելով

իբարու, ինչպէս որ լստուած՝ Վրիստոսով ներկեց ձեզի՝ : Լքիւ. 4. 32 : «Ուստի լստուծոյ ընտրեալ սուրբերու ու սիրելիներու պէս՝ վրանիգ հագեք գուծը, . . . իրարու համբերելով և իրարու ներելով՝ թէ որ մէկը մէկու մը դէմ տղրատունջ մը ունենայ, ինչպէս որ Վրիստոս ձեզի ներկեց, անանկ ալ դաք՝ : Կող. 4. 12, 13 : Ինչպէս կրնայ մէկը իր մեղքերուն համար լստուածմէ ներում և թողութիւն յուսալ, նրբոր ինքը պատրաստ չէ սրտանց իր եղբօրը ներելոյ : Թոթի. 4. 18 : Ժր. 38 :

Եւ յորումը վերջացրենքէս առաջ, հոս կ'ուզենք սա օգտակար կանոնն ալ յիշել : Վրիստոսեայ մը ինչպէս որ պարտական է իր անձին զգոյշ ըլլալ, և չընել անանկ բաներ, որ ուրիշներուն դէշ կարծիք տայ կամ զանոնք գայթակղեցընէ, նոյնպէս ալ պարտական է որ ուրիշներուն վարքին և ընթացքին մէջ տեսած ամէն ոչինչ և թեթեւ բաներով անոնց վրայ իր գաղափարը չաւրէ կամ զանոնք յանցաւոր չդատէ : Հասարակ բան մը եղած է եղբօր մը ամէն նայուածքին ամէն շարժուածքին մէյմէկ մեկնութիւն տալով՝ անոր վրայ դէշ գաղափար ձեւացընելը : Ի՞նչ որ ամէն անանկ ոչինչ բաները գայթակղութեան բաւական պատճառ սեպենք, և ուրիշներուն վրայ մեր ունեցած համարումը արենք, ալ ամենևին չենք կրնար քրիստոնէական մթութիւն մը ակնկալել :

Հաստատ կանոն մը ընելու ենք եղբօր մը ընթացքը ամենևին դէշ չմեկնել մինչև որ անոք

չարակամութիւնով կամ չար շարժանիթով եւ զած ըլլալը չստուգենք . քանզի՝ Սէրը , կ'ըսէ Եստուածաշունչ Պատգամը , չարութիւն չխորհիր : Թ Կորնթ. ԺԶ . 8 :

Յ . Եկեղեցւոյ խաղաղութիւնն ու միաբանութիւնը հաստատ պահելու համար երբորդ կանաննիս , էկեղեցւոյ անդամներան՝ շարադրար Բնաորութեան դէմ արևոսն կենալ , ու զանկիայ Բուրովի յաղակարելլին է :

Ե աղակրատ կ'ըսուի այն անձը որ կը սիրէ բանը գործը թողելով՝ ուրիշներուն ըրածին չբռնեն վրայ խօսիլ , և մանաւանդ անոնց պակասութիւններուն վրայ : Վիճանքի կը տեսնենք որ անանկները ուրիշներուն կատարելութեանցը և աղէկութիւններուն վրայ այնքան չեն խօսիր , որչափ որ անոնց պակասութիւններուն և սխալանացը վրայ կը խօսին : Եսանկ բնաւորութեան տէր մարդ մը եկեղեցիին խաղաղութիւնն ու միաբանութիւնը մեծապէս կը վրդովէ :

Ե աղակրատութիւնը բամբասանքէն սա աւելի նշանակութիւնը ունի , որ առաջինը ուրիշներուն ըրածին թողածին վրայ ոչ թէ պարզապէս կը խօսի , այլ անիկայ յատուկ գործ ըրած է իրեն և կը սիրէ . սունէ սուն կը պարտի ուրիշներուն ընթացքը դիտելու , որպէս զի ասոր անոք պատմելու նիւթ հաւարէ : Հայտնի է որ այսպէս սի շաղակրատ բամբաստիչներուն թունաւոր լեզուէն ինչ մեծամեծ շարիքներ յառաջ եկած են , ինչ պաւնք կործանք , ինչ միաբանութիւններ պաւ-

ապիտեք և խանդակաթ սիրոյ կապեր խզուուեր են :
 Եսանկ բնաւորութիւն մը երբոր անգամ մը
 Եստուծոյ եկեղեցիին մէջ տեղի ունենայ , ու գէթ
 ոմանց մէջ անիկայ որի առնէ , ալ անկէ ետև
 Ի՞նչպէս անոր մէջ խաղաղութիւն և միաբանու-
 թիւն կրնանք յուսալ :

Ասան որոյ՝ ամէն քրիստոնեայ պարտի իրեն
 հաստատ կանոն ընել՝ որ Էպէսոսք Ի ուրիշ Եւրոպոս
 պոխտաւթի-ննէրոն զայ տառնց Բանաստ- ու պար-
 որասորիչ պարտաւի իւր ամենեւին չիտի : Ես կանոնը
 Թո՛ղ Մարաց ու Պարսից օրէնքներուն պէս անփո-
 փոխի ըլլայ : Եւրոպոս ամէն մէկ քրիստոնեայ իր
 սրտին մէջ առաջագրէ , « Թէ ուրիշ մարդոց վրայով
 մէկուն մէկալին խօսելու շատ ծանր և զգոյշ պի-
 տի ըլլամ . ամենեւին լուր մը պիտի չտարածեմ՝
 Թէ իմ կարծիքս է ըսելով՝ Թէ ուրիշներէն լսեցի
 ըսելով » : Երբոր ուրիշին վրայով բան մը կը լսենք ,
 պէտք է որ անիկայ մեր քովը պահենք : Երբոր
 բամբաստող մը գայ քովերնիս , յայտնի ցուցնելու
 ենք որ ամենեւին լսել չենք ուզեր զինքը : Եւ որ
 մտիկ ընողներ չըլլան , հարկաւ խօսողներ ալ պի-
 տի չըլլան : Բամբաստիչ շաղակրատները ամենեւին
 չեն համարձակիր եղբոր մը դէմ իրենց ունեցած
 Թունալից զրոյցները այնպիսի եղբայրներու պատ-
 մել , որոնցմէ գիտեն Թէ Տէրոջը անուամբը յան-
 դիմանութիւն պիտի լսեն :

Երթուն և զգոյշ ըլլալու ենք՝ որ սրտիս ցաւէն
 իւր իտի՛մ խօսը ծածկոց ընելով : Էպէսոսք \ Կախա-
 թի-ննէրոն դէմ անոր տար իտիւր- շաղակրատ Բե-
 նաստորաւթեան իւր արեղէ շրտնի մը մեջ :

Ընդհար՝ որ այս կերպով կը խօսին իրարու հետ իրենց եղբարցը պակսութիւններուն վրայ՝ իբրև թէ ցաւալի և Վրիստոսի գործքին արգելք բաներ, եթէ իրօք ցաւէին ան բաներուն վրայ, այսպէս ամենեւին անդին ասդին պիտի չտարածէին: Եթէ իրօք կը ցաւին, ինչո՞ւ արդեօք անմիջապէս իրեն չեն երթար և բանը իրմէ չեն ստուգեր, անանկ որ եթէ բանը իրաւ է՝ խրատեն և ուղղեն զինքը. իսկ թէ որ սուտ է՝ պարզուի բանը, և սիրտերը շտկուին: Մէ՛ն երանի՛ թէ Եստուծոյ և յանցաւորին առջևը յթափէինք մեր արցունքները և ոչ թէ ուրիշներուն:

Երթուն և զգոյշ ըլլալու ենք որ եղբօր մը վերայօք Եստուծոյ բան մը լսեցի, արդեօք ճշմարիտ է խօսքը ձեռք առած՝ անոր ասոր հարձուփորձ ընելու ելելով շաղակրատ ընաւորութիւն մը չըստանանք: Ես բանին մէջ ալ ճիշտ նոյն կանոնը պահելու է. Վնա՛ ու հարցուր ամբաստանեալին՝ թէ արդեօք ան իր վրայ ըսուած բանը ճշմարիտ է:

Կան անանկ պարագաներ որ ուրիշին վրայօք գիտցած պակսութիւններնիս յայտնելը հարկ կ'ըլլայ, և պարտաւորութիւն ալ: ( )րինակի համար՝ ըսենք թէ եկեղեցին մէկը պիտի ընդունէ, որուն ընաւորութեանը վրայ խաբուած է. եթէ մէկը ստոյգ բան մը գիտէ ան անձին վրայ, իր պարօքն է եկեղեցիին օգուտին համար կամ երէցին կամ հոգաբարձուաց ժողովին անդամներէն մէկուն բանը իմացնել: Բայց ոմանք ընդհակառակն՝ փոփրսալով եկեղեցւոյ անդամներէն ամենուն կը

խօսին իրենց կատկածները՝ առանց վերոյիշեալ պաշտօնեաներէն մէկուն բան մը ըսելու :

«Վերջապէս՝ «ամէն մարդ թող ծանր ըլլայ խօսելու» : (Յով. ք. 10 : Առած մը կայ, որն որ ամէն մարդ միշտ միտքը պահելու է. «Ղուռ լեզուէն մնաս մը չգար, իսկ խօսողը միշտ վտանգաւոր է» :

Գ Լ ՈՒ Խ Ժ Ե

Եւ ինչպէս որ անդամներուն դէպ 'ի իրենց Հո-
վի-ին որնեցա՞ծ պարտաւորութիւնները :

Տէր Յիսուս Վրիստոս՝ որ է գլուխ և Հիմնա-
դիր Լստուծոյ եկեղեցիներուն, ինքը կ'ուզէ և
կը պատուիրէ որ հաւատացեալները իրենց հոգե-
տառ պաշտօնեաներուն հետ իբրև իրմէ խրկուած
դեսպաններ և սպասաւորներ վարուին, որոնք ե-
կած են իր անունովը, կը քարոզեն իր պատուէր-
ները, և կը կատարեն իր սահմանադրութիւնները :

Ենոնք Վրիստոսի կողմանէ դեսպաններ են :
Ք Կորնթ. Ե. 20 : Ուստի անոնք ընդունուելու
են զիրենք խրկող Գերագոյն Իշխանին մեծութեա-
նը ու պատուոյն համեմատ, և իրենց բարձր պաշ-
տօնին վայլածին պէս : Բայց երբոր ո՛ր և իցէ մէկը
կ'անարգէ, կը նախատէ, կամ կը թշնամանէ զա-
նոնք իրենց պաշտօնէական պարտաւորութիւննե-
րը հաւատարմութեամբ կատարելուն մէջ, ո՛չ թէ
զանոնք՝ այլ անոնց Լստուածային Վարդապետը
անարգած և նախատած կ'ըլլայ, որ անհնարին
վրէժ պիտի առնէ բոլոր աս անիրաւութիւնները
անոնց ընդդէմը :

Երբոր մէկը Հովուական պաշտօնին վրայօք
ցած մտածմունքներ կ'ընէ, և ան սրբազան պաշ-
տօնին մատակարարութիւնները բանի տեղ չգնի,
հոգևոր պաշտօնեաներուն վրայօք նախատանօք
կը խօսի, անոնց խորհուրդներուն, խրատներուն

և յանգիմանութիւններուն դէմ հակառակութեան ոգի կը յայանէ, և երբոր անոնց իրաւացի համբաւը աւրերու կ'աշխատի, արդեամբ և ճշմարտապէս Մտուածոյ բանին պաշտօնեաները նախատած կ'ըլլայ: Մասնկ վարմունք մը Վրիտանոս իբրև իրեն եղած կը համարի. (Վ. Բ. Ժ. 16.) և անոնք որ աս բաները կ'ընեն, իրաւամբ անոր արդար բարկութեանը տակ պիտի իյնան:

Բայց աւելի մասնաւոր խօսելով՝ եկեղեցւոյ անդամներուն դէպ'ի իրենց հովիւներուն ունեցած պարտաւորութիւնը հետևեալ մասնաւոր պարագաները կը պարունակէ:

1. Անպաշտօնութեան պաշտօնեաց' անոնց անկրօն իրատեղի և Մտուածոյ խօսելը լուրջացած իշխանութեանը:

Ըրդարև ամէն մարդ փորձով տեսած ու ճանչցած է որ քահանայական յանիրաւի յափըտակեալ հնարածին իշխանութիւնը՝ եկեղեցական բանաւորութեան բուն իսկ արմատը եղած է, որն որ Տէրոջը այգիին մէջ իբրև թունաւոր ծառ մը ամէն չարեաց մայր եղած է: Ուստի ցաւալի և օտարօրինակ բան մը սեպելու չենք, երբոր կրօնական ազատութեան ճշմարիտ սկզբունքները ճանչցող քրիստոնեաները հովուական իշխանութեան սահմանները ամենայն արթնութեամբ կը հսկեն:

Մտուածոյ պաշտօնեան անկրօնութեան պաշտօնեան Մտուածէ ընդունած մասնաւոր իշխանութիւն մը ունի. քանզի պաշտօնն առջնաց իշխանութեան ծաղրալի ու տղայական խորհուրդ մը կ'ըլլայ:

“Յիշեցէք ձեր առաջնորդները”, ըստ Պօղոս առաքեալը: Եբր. ԺԳ. 7: “Ձեր առաջնորդներուն մէջէլ ըրէք, ու անոնց հստակօք կեցէք, ինչու որ անոնք ձեր հոգիներուն համար կը հսկեն”: Եբր. 17: Ենոնք “անձերնին սուրբերուն սպասաւորութեանը նուիրեցին, որ հնազանդ ըլլաք անանկներուն”: Եւ Կորնթ. ԺԳ. 18, 18: Եսոնք ներառեցէալ աստուածային պատուէրներ են, որոնք կը պարտաւորեն քրիստոնէական եկեղեցիները հոգատակ և հնազանդ ըլլալ իրենց հովիւներուն:

Բայց պաշտօնեաները իշխանութիւն չունին ըստ հաճոյից նոր օրէնքներ հաստատելու, և հատուցեալները բռնադատելու որ զանոնք պահեն իրենց պաշտօնը պարզապէս Վրիստոսի օրէնքները քարոզել է, և որչափ որ հնարաւոր է իրենց անոնց գործադրութեանը հոգ տանիլ:

Եւ իշխանութեան սահմանները ճշդիւ որոշելը խիստ դժուար է, ճիշտ ինտոր որ դժուար է երկան մը իր կնկանը վրայ ունեցած իշխանութեանը սահմանները որոշել:

Եւ երկու բաներուն մէջ ալ իշխանութեան և հնազանդութեան սահմանները Սուրբ Կրօնց մէջ որոշ արուած չեն:

Բայց որովհետեւ առ երկու անշուփիւններն ալ փոխադարձ սիրոյ, վստահութեան և յարգանաց վրայ հիմնուած են, վասն որոյ իրաւամբ կրնանք ակնկալել թէ երկու կողմէն ալ հակառակութեան, և զանգառի առիթներ պիտի չեազին:

Հովիւր Աստուծոյ հասին վրայ ուրեւն չէ :
 Ին Պիւր . Ե . 3 : Եւ երբոր ժողովուրդը կը տես-
 նէ որ Հովիւր ամենայն հաւատարմութեամբ բռ-
 լար իր իշխանութիւնը իրենց սէր-սիրտ կը գործածէ ,
 անշուշտ միաբէն ալ պիտի չանցընէ թէ արդեօք
 անիկայ իր իշխանութիւնը սահմանէն կ'անցընէ
 թէ չէ :

Անոնք որ կը ջանան երեցը իր արդար և իրաւ-
 ւացի պատիւէն և իշխանութենէն զրկել , ամեն-
 ևին չեն կրնար յուսալ անոր աշխատութենէն
 իրենց անձին հոգևոր շինութիւն քաղել , և իրա-
 ւամբ իրենց վրայ կու գայ եկեղեցւոյ մէջ հակա-
 ոսկութիւն ծագեցընելու յանցանքին նախատին-
 քը :

2 . Արկեղեցւոյ անդամները պարտին իրենց հո-
 վիւններուն հետ համաձայն պարտով , յարգութեամբ
 և սիրով Հարուել : « Աղէկ վերակացութիւն բնօր-
 երեցները կրկին պատուոյ արժանի թող սեր-
 ուին . մանաւանդ անոնք՝ որ կ'աշխատին խօսքը
 քարոզելով ու սորվեցընելով » : Ին ՏԻՃ . Ե . 17 :
 « Եւ ձեզի կ'աղաչենք եղբայրներ՝ որ ճանչնաք ձեր
 աշխատաւորները ու վերակացունները Տերօջմով ,
 և ձեզի խրատ տուողները : և զանոնք մեծապէս
 պատուեցէք սիրով՝ իրենց գործքին համար » : Ին
 ԹԻՒՍՊՂ . Ե . 12 , 13 :

Աս սէրը ինչ կերպով յայտնելու ենք՝ գրեթէ
 հարկ չկայ մասնաւոր կերպով նկարագրել . որով-
 հետեւ ճշմարիտ սէրը անանկ զօրաւոր կիրք մըն
 է , որ կրնայ ամէն յարմար պատեհութիւնով

ինքզինքը յայտնել. խօսակցութեան մէջ, կեն-
ցազաւարութեան մէջ և գործքի մէջ յայտնի կ'է-
րևայ :

Ուր որ պաշտօնեայի մը իրեն վայելուչ եղած
սէրը և յարգութիւնը կը տրուի, փորձով կը տես-
նուի՝ որ հոն ինքը շատ աղէկ համբաւ կ'առնէ, ա-
մէն մարդ իր կարծիքները կը յարգեն, իր խրատ-
ներուն զգուշութեամբ մտիկ կ'ընեն, և ամէնքն
ալ կը պահեն անոր պատիւն ու համբաւը :

Հովիւը տեսնելու է՝ որ ժողովուրդը մեծ հոգ-
ունի իր վրայ, կ'ուզէ որ աւելի երջանիկ՝ աւելի օգ-
տակար ըլլայ, ու կարեկից է անոր իր ամէն գրժ-
աւարութեանցը ու պարագաներուն մէջ. երբօր
հիւանդանայ, տես կ'երթան իրեն. երբօր նեղու-
թեան մէջ է, համակրութիւն կը ցուցնեն իրեն.
Երբօր դուրս երթայ, իր ընտանիքին վրայ յա-
տուկ հոգ կը տանին : Մէկ խօսքով, Հովիւը
տեսնելու է որ ինքը օգտակար կ'ըլլայ իր պաշ-
տօնին մէջ, ժողովուրդը կը յարգէ և հաւանու-
թեան նշաններ կու տայ իր ըրած աղօթքներուն
և տուած քարոզներուն :

Ժողովուրդին այսպիսի հաճութիւններու և
զգացումներու ամենափոքր ցոյցերը՝ իր սրտին խիստ
մեծ մխիթարութիւն և քաջալերութիւն կը պատ-
ճառեն :

Յ. Եկեղեցւոյ անդամներուն դէպ 'ի իրենց
Հովիւին ունեցած պարտաւորութեանց մէկն ալ՝
անոր կատարած աստուածային պաշտամունքնե-
րուն մէջ միշտ ու անընդհատ ներկայ գտնուիլն է :

Ըսկէ մեծ ցաւ չկրնար ըլլալ որ ոմանք կուտան իրենց Հովիւին . քիչ մը օդը աւրած ըլլալը, կամ քիչ մը մարմինի տկարութիւն ունենալնին, և կամ ասոնց պէս թեթեւ ու ոչինչ պատճառ մը բաւական է՝ որ Տէրունի օրերը կամ ուրիշ ատեններ աստուածային պաշտամունքներու գանուելնին զանց առնեն : Ըմէն քրիստոնեայ՝ մանաւանդ ընտանիքի տէր եղողը պարտական է յաճախ չոգ տանիլ որ կարելի եղածին չափ վերնածան արգելքները և գժուարութիւնները, որ իրեն և իր ընտանեացը խափան կ'ըլլան Եստուծոյ սրբաբարանին օրհնութիւնները վայելելու : Ինչպէս կը տանջուի պաշտօնեայ մը, երբոր կը տեսնէ թէ իր քարոզելու ժողովուրդը փոխանակ անօթի ու ծարաւ Եստուծոյ յաւիտենական Ռանին՝ Տէրօջ տունը դիմելու, անչոգ և անտարբեր նստած է իր տունը սա անհիմն ու չնչին պատճառանքներով . ժողովարանը հեռու է, օդը տաք է, կամ անձրև կու գայ, մանր տղաքներ ունիմ, գլուխս քիչ մը ծանր է, և այլն, և այլն :

Ըրգեօք կենաց պատգամին ու Եստուծոյ ներկայութեանը հոգևով կարօտեալ քրիստոնէի մը սա պատճառանքները բաւակա՞ն են, որ Ռանին մատակարարուած ատենը անհոգ իր տունը նստի : Ինչո՞ւ քրիստոնէից ընտանիքները ամէն բան կարգի դրած պիտի չըլլան՝ որ ատենին անխափան Եստուծոյ տունը գտնուին : Երէցը իրաւամբ կ'ազնակայէ՝ որ եկեղեցւոյ անդամները ամէն պաշտօնի

Թէ Տէրունի օրերը թէ լուր օրերը անհրաժեշտ
բանուին :

4 . Եկեղեցւոյ անդամները պարտական են յա-
տուկ աղօթք ընել իրենց Հովիւին համար :

Ո՞րչափ անգամ և ի՞նչպէս թախանձանօք կը
խնդրէր և կը պատուիրէր Առաքեալը՝ Տէրոջը ըն-
տիր աշակերտը հաւատացեալներուն , « Ե՛ղբայր-
ներ՝ աղօ՛թք ըրէք մեզի համար » : Խ (ԹԷ՝ ԿՈՒՂ . Ե .
24 : Ե՛բր . ԺԳ . 18 : և այլն :

Իր գտած ազատութիւնն ու մահէն փրկուիլը
քրիստոնէից ըրած աղօթքներուն կ'ընծայէ .
« Սեզի համար ձեր ըրած աղօթքին օգնականու-
թիւնովը » : Խ Կ՛րնի՛ . Խ՛ . 11 :

Թէ որ Պօղոս այսչափ կարօտ էր իր եղբարցը
աղօթքներուն , ուստի ո՞րչափ աւելի կարօտ են
հասարակ պաշտօնեաները հաւատացելոց աղօթք-
ներուն : Ուստի քրիստոնեաները աղօթք թող
ընեն իրենց հովիւներուն համար : Աղօթք թող
ընեն որ անոնց գիտութիւնը՝ իմաստութիւնը՝ բա-
րեպաշտութիւնը և Տէրոջ գործին մէջ յաջողու-
թիւնը օր քան զօր աճի ու շատնայ : Եկեղեցւոյ
հասարակ անդամները երէցի մը յատուկ եղած
դժուարութիւններուն , փորձութիւններուն և վհա-
տութեանցը վրայ հազիւ թէ գաղափար մը ունին .
բայց այսու ամենայնիւ՝ կրնան մեծ օգնութիւն ընել
իրեն աս բաներուն մէջ՝ իրենց աղօթքներովը .
Ամէն ընտանեկան և առանձին աղօթքներու մէջ
թող յատկապէս յիշեն իրենց հովիւր :

Ասկէ 'ի զատ , քրիստոնեայք բուն իսկ իրենց

Տոգևոր օգուտին նկատմամբ ևս կը պարտաւորին՝ իրենց երեցին համար յատուկ և միշտ աղօթք ընել : Վանդի երեցը ինքնին օգուտ և բարիք մը չկրնար ընել իր ժողովուրդին , եթէ Մտուած անոր աշխատութիւնը յատուկ չօրհնէ և չարդիւնաւորէ : Եւ գիտենք որ Մտուած պատրաստ է անհիկայ և անոր աշխատութիւնը ըստ ամենայնի օրհնելու , եթէ եկեղեցին խոնարհութեամբ և թախանձանօք անոր համար կ'աղօթէ :

Աղօթքը՝ երեցին օգնելու համար անանկ գերազանց միջոց մըն է՝ որ ամէն աստիճանի մարդոց կարողութիւնը կը հասնի անոր : Հիւանդը՝ որ կարող չէ մինչև անգամ եկեղեցի երթալ, կրնայ իր Հովիւին համար աղօթք ընել : Աղքատը՝ որ բաւականութիւն չունի անոր ուրիշ օգնութիւն մը ընել, կրնայ Մտուածոյ աղաչել որ անոր «ամէն պիտոյքը լեցընէ իր ճոխութեանը չափովը՝ փառքով Քրիստոս (Յիսուսի ձեռքովը» : Փիլիպ . Գ . 19 : Տգէտը՝ մինչև անգամ տղաքները կրնան աղօթել , որ Տէրը վերէն իմաստութեան հոգի շնորհէ իրենց Հովիւին :

Վերջապէս , մեր երեցին համար աղօթելը՝ մեր իր վրայ ունեցած սէրը ևս առաւել կը շատցընէ : Ուրիշին համար աղօթելը՝ սիրոյ արծարծում կուտայ . թէ որ կ'ուզես որ քու ամենասիրելի բարեկամներուդ վրայ սէրդ աւելի սաստկանայ , անոնց համար աղօթք ըրէ :

Եթէ ըստ այ որ երեցին ընթացքը մէկուն քիչ մը անախորժ գայ , փոխանակ անոր դէմ

դանդառ ընելու, թող անոր համար աղօթք ընէ՝ որ Տէրը անիկայ օգտակար ընէ և անոր աշխատութիւնը օրհնէ: Աս բանը մէկ մեծ օգնութիւն մը պիտի ըլլայ՝ որ սրտին մէջ անոր վրայ գէշ համարում ծագելու տեղը, իր սէրը անոր վրայ տւելնայ:

Յ. Եկեղեցւոյ անգամները պարտին ջանալ նոր ունկնդիրներ բերելու իրենց Հովիւին տուած քարոզներուն: Ասիկայ քրիստոնէից ընդհանուր պարտաւորութիւններէն մէկն է, որ պարտին աշխատիլ ուրիշները Վրիստոսի և անոր յաւիտենական փրկութեանը բերելու:

Երէցը իրաւամբ կ'ակնկալէ որ իր եկեղեցին աս բանը ընէ. քանզի ինքը չկրնար ուրիշները իր քարոզին հրաւիրել. և երբոր տեսնայ թէ եկեղեցին արթուն և բազմահոգ է իր աշխատութեանցը օգտակարութիւնը՝ ընդարձակելու, անշուշտ շատ մեծ քաջալերութիւն կ'առնէ:

Այսպէս ուրիշները՝ որոնք հազիւ երբէք բնածին Աւետարանին ձայնը, Աստուծոյ Բանին քարոզութեանը հրաւիրելը հրեշտակի արժան աշխատութիւն է: “Ան որ մեղաւորը իր մոլորութեան ճամբայէն կը դարձնէ”, կ'ըսէ Առօքեայը, “հօգի մը մահուանէ կ'ազատէ”, ու մեղաց շատութիւնը կը ծածկէ”: Յով. Ե. 19:

Ե. Եկեղեցւոյ անգամները պարտին գիտցնել երէցին՝ եկեղեցիին յարաբերութիւն ունեցող բոլոր ան կարևոր դէպքերը, որոնք յատկապէս իրենց գիտողութեանը փակ կ'իյնան, և կամ թէ

իրենց անձնական փորձառութեանը տակ ինչպե՛ս այնպիսի բաները, որ կը սեպեն թէ երէցին համար օգտակար կ'ըլլայ :

Խօսելու են իրեն հետ բուն իսկ իրենց հոգևոր շփոթութիւններուն, դժուարութիւններուն և փորձութեանցը վրայ : Կոչնպէս երբոր կը տեսնան թէ մէկը գէշ վիճակի մէջ է, իր ուխտին դէմ գործելով կրկին աշխարհասիրութեան դառնալու վտանգին մէջ է. նախ՝ իրեն, անյամբ անկէպ ուղիւ զանալէն Եփրատ, երբոր կը տեսնան թէ անիկայ տակաւին կը շարունակէ իր վիճակին մէջ, և կը խորհին թէ երէցը բան մը չգիտեր անոր վրայով, պարտին իմացընել իրեն : Արբոր տեսնան թէ դառնութեան արմատ մը վեր երևնալու վրայ է, և իրենք բաւականութիւն չունին անիկայ արմատաքի խլելու, երբոր վշտակիր կամ նեղեալ անձ մը տեսնան որ գիտցուած չէ, և աղքատ անդամ մը որ իր վիճակը յայտնելու կ'ամաչէ, բոլոր այսպիսի բաները պարտին Հովիւին իմացընել :

Ասանկ ալ երբոր կը ճանչնան անանկ անձինք որոնք իրենց հոգիին վրայ մեծ հոգ ունին և փրկութիւն կը փնտռեն, պարտին առանց միջոց անցընելու զանոնք երէցին բերել :

Բայց աս պարտաւորութիւնը կատարելու մէջ մեծ արթնութիւն և զգուշութիւն բանեցընելու է, որ չըլլայ թէ բանը իր օրինաւոր սահմանէն հանելով թէ ուրիշներուն զգացումներուն դպչուի, թէ երէցին վրայ բուն դժուարութիւններ բերուի :

7. Եկեղեցւոյ անդամները պարտական են երէցին՝ եկեղեցւոյ շինութեանը համար ունեցած ամէն գաղափարներուն և ըրած կարգադրութեանցը մէջ սիրով և նախանձաւորութեամբ գործակից ըլլալ իրեն :

Ընդհանրապէս երէցը ամենէն աղէկ կը տեսնէ թէ եկեղեցիին թէ ժողովուրդին և թէ ընդհանուր մարդոց բուն վիճակը , իր պաշտօնին բնութիւնն է՝ որ դիտէ և նայի անոնց հոգևոր կարօտութիւնները . ասիկայ իր ժամանակին մեծ մասը նուիրած պարտականութիւններուն մէկն է : Ուստի եկեղեցին սիրով համաձայնելու է անոր աս մասին ունեցած գաղափարներուն և ըրած կարգադրութեանցը , զգուշանալու է որ առանց քննութեան սնոտի ընդդիմութիւններ չհանէ անոնց դէմ :

8. Եկեղեցւոյ անդամները պաշտօնէից համբաւին ու պատիւին վրայ խիստ փափուկ և զգուշաւոր նկատում մը ունենալու են :

Պաշտօնէի մը պարիսպ Սամսոնին ուժը պատճառող մազերուն կընմանի : Դատ . Ժ՛՛ . 17 : Ընգամ մը անիկայ կոտորելէն ետքը , ալ ինքը իր բարեկամներուն ցաւ և իր թշնամիներուն կատակ կ'ըլլայ :

Պաշտօնեաները զգոյշ ըլլալու են , որ պատիւնին իրենք իրենց ձեռքովը չկորսնցընեն , և նոյն ատենը նայելու են՝ որ ուրիշներն ալ անիրաւ տեղը անիկայ չկոտորեն :

Իրաւ է որ շատ պաշտօնեաներ կայ որ պաշտ-

պանելու չէ . սակայն բարիներուն համբաւն ալ յանիրաւի կոտորելը՝ վերջին աստիճան չարութիւն է : Պաշտօնեայ մը քանի որ իր պատիւը անտրաս կը պահէ , իր բարքին և ընթացքին մէջ գէշ բան մը չերևիր , իր բարեկամները պարտին զինքը պաշտպանել . և անոր անունը՝ բամբասողին կամ զըպարտիչին լեզուէն՝ զինքը իր կեանքին սպառնացող մարդասպանին ձեռքէն առնելու չափ ճիգով ազատելու են :

Ըստուծոյ և սրբութեան թշնամիները կ'ուզեն որ անոր պաշտօնեաներուն պատիւն ու բարի աւունը կոտորի : Ըս բանը իրենց ուզածին հասնելու խիստ մեծ նպաստ կ'ըլլայ , իսկ Վրիստոսի փառքին վնաս կը բերէ : Ուստի քրիստոնեաները մեծ հոգ և ջանք ունենալու են իրենց պաշտօնեաներուն պատիւը և համբաւը պաշտպանելու մէջ : Ընոնց պակսութիւնները մեծցընելու չեն , և ջանալու են անոնց մարդկային տկարութիւններուն անտես ըլլալ :

Երբոր հովիւ մը պակսութիւն մը ըրած է , զգուշանալու է որ անիկայ խօսակցութեան նիւթ մը չըլլայ . մանաւանդ տղոց և սպասաւորներու առջև անոնց վրայ բնաւ ամենեկին խօսելու չէ :

Բառի մը կամ նայուածքի մը համար հովիւը յանցաւոր ձգելու չէ . վրան անխոհեմ գործք մը երևի նէ , մեծ բանի տեղ գնելու չէ : Մէկ խօսքով , արթուն և զգոյշ ըլլալու է որ ամենեկին առիթ չտրուի անոր անունին և պատուոյն արատ բերելու : Խշնամի և ծաղրածու անձանց երես

տալու չէ՝ որ առիթ գտնեն Պաշտօնէից դէմ ա-
նորգանօք և թշնամարար խօսելու :

9 . Բրիստոնեաները պարտին իրենց հոգևոր
պաշտօնեաներուն օրինաւոր և առատածեան հա-
սոցթ մը տալ :

Սուրբ Գիորը շատ պարզ կը խօսի սա կտորին
վրայ : «Խօսքին աշակերտութիւն ընողը իր վար-
ժապետը ամէն բարի բաներու մասնակից ընէ» :
Գաղ. 5 . 6 : «Ո՞վ իր ապրուստովը զինւորութիւն
կ'ընէ . . . Ըսանկ ալ Տէրը հրաման տուաւ , որ
աւետարանը քարոզողները աւետարանէն ապրին» :
Թ Կորնթ. Թ . 7 , 14 : Ըս պարտաւորութեան
հարկաւորութիւնը սա իրողութենէն կ'ելլէ , որ
պաշտօնեաները կանչուած են ինքզինքնին բոլորո-
վին սա պաշտօնին նուիրելու : ք Տէ՛ . ք . 4 : Թ
Տէ՛ . ք . 13 , 18 : Ըպօրինաւոր բան մը եղած
չըլլար՝ եթէ պաշտօնեայ մը 'ի հարկէ ստիպեալ
պարտաւորի աշխարհային զբաղմունքներու մտնել ,
որովհետև հարկը սովորական կանոնը կը խափանէ :
Բանցի ինչ կրնայ ընել պաշտօնեայ մը , երբոր
առած հասոցթը ընտանիքը պահելու բաւական չէ :
Լորոր պաշտօնեայ մը իր տանը պիտոյքները չկր-
նար ձարել , իր պարտքերը ժամանակին չկրնար
վճարել իր ժողովուրդին տուած յօժարակամ հա-
ոցթովը , ան տտենը կը պարտաւորի իր ձեռքին
աշխատութեանը դիմել : Ժողովուրդ մը պէտք չէ
որ սոսկ շրթամբ սիրէ իր երէցը՝ արդեամբ գո-
ցելով իր բոլոր գութը անկէ , ու թողելով անի-
կայ խղճութեան մէջ , այլ պարտի գործքով յայա-
նել իր սէրը :

Վարձով տեսնուած է որ Եկեղեցիի մը կարիք բնութեան չեղած չզիտոյ բաներու բրած ծախքերը՝ շատ անգամ բաւական եղած են երէց մը չափաւորապէս հարստացնելու :

Երէց մը չկրնար այնքան աժան կերպով ապրիլ, ինչպէս որ ընդհանրապէս ժողովուրդին մեծ մասը կը կարծէ : Ինքը ժամանակ չունի և վայելուչ ալ չէ՝ որ բան մը առած ասենք շուկայէ շուկայ խանութէ խանութ շրջի, որ առնելու բաները քանի մը փարա վար առնէ : « Եւս և ինքը պարտաւոր է հիւրասէր ըլլալ, և ամենուն առջին պատւաւոր երևոյթ մը ունենալու է . չը կրնար նուաստ և ստրուկ վիճակի մը մէջ ապրիլ : Եւս որդրմութեան կարօտներ անմիջապէս վիճակեմի իրեն կը յայտնեն, և ուստի անոնց գոնէ չափաւոր օգնութիւն մը ընելու է : Բոլոր աս բաները իր հասոյթը որոշելու ասեն՝ հաշիւի առնելու է, բնաւ մոռցուելու չէ :

Եսկէ 'ի գատ՝ երբոր երէցի մը բաւական հասոյթ չտրուի, կամ տրուածն ալ խնայութեամբ և դժուարութիւնով վճարուի, նոյն իսկ եկեղեցիին օգուտին կը դպչի, անոր է վնասը : Երէց մը ինչպէս կրնայ օրինաւոր և օգտակար քարոզներ պատրաստել իր ուսման սենեակին մէջ, ինչպէս որ պարտական է անանկ ընել, երբոր պարտաւորի իր ապրուստը ճարելու համար դուրսէն գործեր ընել, կամ մտատանջութիւնով իր պարտքերուն վրայ խորհիլ :

(Յայանի է որ Երբոր եկեղեցւոյ մը վրայ հովիւ մը կը կարգուի , երկու կողմանէ փոխադարձ խոստմունք կ'ըլլուի . երեցը իր կողմանէ կը խոստանայ կատարել իր գործքը իր բոլոր կարողութիւնը և ժամանակը ղնելով . և եկեղեցին ալ կը խոստանայ ամենայն զօրութեամբ աշխատիլ անոր բաւական և օրինաւոր հասոյթ մը տալու : Աս հանդիսաւոր պայմանադրութիւնը երկու կողմանէ եզած է Աստուծոյ ներկայութեանը : Եթէ ձեր հոգիներուն օգտին և յառաջադիմութեանը կը փափաքիք , եթէ կ'ուզէք որ ժողովուրդոց բազմութիւնը Աւետարանին քարոզութեանը դիմեն , և մանաւանդ եթէ կ'ուզէք "մորենիին մէջը ընակողին բարեհաճութիւնը" ձեր վրայ ունենալ , (ԹՕրէն . ԼԳ . 16 ,) պարտիք ձեր հոգեւոր հովիւին ժամանակաւոր պիտղքներուն բոլոր հոգը յօժարակամ և առատ օգնութիւններով վերցընել :

Գ Լ ՈՒ Խ Ժ Ը

Տասներկու գերազանց կանոններ՝ եկեղեցւոյ
անդամներուն մէջ թաքանութիւն և համայն-
նութիւն պահելու համար :

1 . Մէկզմէկու պակսութիւններուն և տկարու-
թիւններուն համբերել , և զանոնք ուրիշներուն
չտարածել , յիշելով՝ որ մենք ամէնքս ալ շատ
պակսութիւններու ենթակայ ենք : Վարդ . Գ . 1, 2 :

2 . Միաբանութեամբ աղօթք ընելու , և իրա-
րու հետ կրօնական խօսակցութիւն ընելու պա-
տեհութիւն փնտռել : Մարտ . Ժ . 19 , 20 : Թ
ԹԻ . Ե . 17 : Եւր . Ժ . 28 : Վարդ . Թ . 14 :
Խ . 42 , 46 : Մարտ . Գ . 16 . 17 :

3 . Ընկերական աղօթքներուն մէջ իրարու
համար աղօթք ընել , մանաւանդ առանձին ալ , ու
նովիւին համար աղօթելն ալ զանց չընել : Յով .
Ե . 16 : Նով . Ժ . 30 : Վարդ . Գ . 3 : Թ ԹԻ .
Ե . 28 : Խ ԹԻ . Գ . 1 :

4 . Լուր իմանալու և ուրիշին գործին խառ-
նուելու դիտաւորութիւնով՝ տունէ տուն պտրտե-
լէն զգոյշ կենալ : Վարդ . Ի . 20 : Թ ՏԻ . Ե . 13 :

5 . Օրպարտութեան լուրերէն ականջ դար-
ձընել , ու մէկը մեզադրանքի արժան չգատել
մինչև որ բանը աղէկ չհաստատուի : Վարդ . Ժ .
16 : Վարդ . Ժ . 18 :

6 . Թիէ որ անգամ մը յանցանքի մէջ գանուի ,
անիկայ ուրիշներուն իմացընելէն առաջ իրեն ը-
սել : Մարտ . Ժ . 15 : Յով . Ե . 19 , 20 :

7. Իրարու վրայ հոգ տանիլ, ու հակառակութեան կամ ատելութեան նշան ունեցող բաները աղէկի դարձընելու աշխատիլ, ու միշտ նախանձութեան հոգիէն զգոյշ կենալ: Լուսն. Ժ. 1, 2: Փիլեո. ք. 3: Թ. Կորնթ. Ժ. 4:

8. Սողոմոնին արդար կանոնը միշտ պահել. այսինքն կռիւին պատճառը չփնտուած վերջացընել անհկայ: Լուսն. Ժ. 14: Ի. 3:

9. Թէ որ անգամ մը միւսէն ցաւեր է, պէտք է խորհիլ թէ ինտոր փառաւոր ու աստուածային բան է անոր ներսը, ու ինտոր անվայել է Վրբիստոնէի մը՝ վրէժ առնելը: Լուսն. Ժ. 11:

Եփե. ք. 2:

10. Պէտք է յիշել թէ սատանային միշտ մեծ հնարքն է եկեղեցւոյ անդամներուն մէջ տարբերութիւն ու մեծանձնութիւն ձգել. ուրեմն անոնք ալ պէտք է անոր աս չար դիտաւորութեանը դէմ կենան: Եփե. ք. 13—18:

11. Պէտք է մտմտալ թէ՛ ընդհանուր աշխարհին ու մասնաւորապէս եկեղեցիին որչափ շատ աղէկութիւններ կրնանք ընել, թէ որ սիրով մէկ տեղ միաբանած ըլլանք, քան թէ երբոր զատ զատ պտըտինք, ու իրարու դէմ ալ հակառակ հոգի ունենանք: ք Պեթ. Թ. 7, 8:

12. Ա՛րքապէս՝ աս հարկաւոր կանոններուն վրայով Սուրբ Գիրքին յայտնի պատուիրանքները ու Վրբիստոսի տուած գեղեցիկ օրինակը աղէկ միտք առնել: Եփե. ք. 32: Թ Պեթ. ք. 21: Եփե. Ժ. 3: 35:

ԳԼՈՒԽ ԺԹ

Անճարհանութեան պարտականութեանը վրայ :

Տարակոյտ չկայ որ ամէն մէկ քրիստոնեայ պարտական է ստոյգ գաղափար մը և պայծառ տեսութիւն մը ունենալ իր հոգևոր վիճակին որպիսութեանը վրայ : Արդարև ուրիշ բան մը չկայ որ այսչափ ու սակէց առաւել հարկաւոր ըլլայ : Այս է մեզ, եթէ ինքզինքնիս քրիստոնեայ կարծելով՝ խաբուած գտնուինք, և վերջին օրը Տէրը մեզի բնէ՝ «Այս բնաւ ձեզ չէի ճանչնար. մէկդի՛ գացէք քովէս դուք որ անօրէնութիւն կը գործէիք» : Մատթ. . և . 23 :

Իսկ Սուրբ Գրոց ճշմարիտ բարեպաշտութեան և հոգևոր կեանքի վրայ ունեցած իմաստները յստակ հասկնալու, և նոյն իմաստներովը իրենց սիրտը և իրենց վարքը քննելու մէջ, քրիստոնէից վրայ այնպիսի ցաւալի անհոգութիւն մը, դանդաղութիւն մը և անտարբերութիւն մը տիրած է, որ գրեթէ մոլար և անստոյգ վիճակի մը մէջ ինքզինքնին չարաչար խաբելու անդարման չարիք մը եղած է :

Ըս գլխուն մէջ՝ նախ անձնաքննութեան պարտականութիւնը և անոր դժուարութիւնները պիտի ցուցնենք. և ապա մէկ քանի պարզ կանոններ պիտի տանք :

Ա. Անճարհանութեան պարտականութեանը յարգը և հարկաւորութիւնը ցուցնելու համար՝ հետագայ խորհրդածութիւնները կ'ընենք :

1. Ըստուած ինքը աս պարտականութիւնը յայտնապէս դրած է մեր վրայ : Օրր օրինակ , «Խօսեցէք սրտերնուզ հետ անկողիններնուզ վըրայ» : Սաղ . 4 : «Թէ որ մէկը ինքզինքը բան մը ըլլալ կը սեպէ , ու չէ , անիկայ իր անձը կը խարէ : Բայց ամէն մարդ իր գործը թող կշռէ , և ետքը միայն իր անձին վրայ պարծանք ունենայ , ու չէ թէ ուրիշին վրայ» : Վաղ . 7 . 3 , 4 : «Փորձեցէք ձեր անձերը՝ թէ հաւատքին մէջն էք , քննեցէք ձեր անձերը . չէք գիտեր ինքզինքնիդ , որ Բրիստոս Հիսուս ձեր մէջն է , միայն թէ որ խտտելի չըլլաք» : ք Վորնէ . 47 . 8 : Ըս պատուէրները կը ցուցնեն՝ թէ կրնայ ըլլալ որ վկայեալ հաւատացեալներն ալ իրենք զիրենք խարեն՝ ինքզինքնին ճշմարիտ քրիստոնեաներ սեպելով : Իսկ եթէ մեր անձերը քննենք , խարուած ենք նէ՝ մեր վտանգը կ'իմանանք , և ճշմարիտ հաւատացեալ ենք նէ՝ մեր տարակոյսներէն կ'ազատինք , և խաղաղութիւն ու մեծ քաջալերութիւն կը գըտնենք :

2. Մեր ինչ բնաւորութեան տէր ըլլալը փորձելու պէտք եղած ամէն փորձերը կամ միջոցները մեզի տուած է Ըստուած :

Իր Սուրբ Խօսքը տուած է մեզի , որուն մէջ արդար մարդուն ու մեղաւոր մարդուն բնաւորութեանցը նկարագրութիւնը կայ . հոն կը գտնանք երկնային հեղինակութեամբ տրուած կանոններ , պատուէրներ և սկզբունքներ , և անոր մէջ պատմուած է Բրիստոսի Սուրբ վարքը : Որովհետեւ

Լ'ստուած կը պատահիքէ մեզի անձերնիս քննել ,
 և անոր համար միջոցներ ալ տուած է . ուստի ե-
 թի աս որպտականութիւնը զանց տուններ , ան-
 պարտախանի կ'ըլլանք :

Յ . Ընձնաքննութիւն ըրած ասուննիս մեզի օգ-
 ներու համար՝ իր Ստրբ Լ'պիս խոստացած է մե-
 զի :

Սեր Տերը կ'ըսէ . « Ինչդրեցէք՝ և պիտի տըր-
 տի ձեզի . փնտուեցէք՝ ու պիտի գտնէք . գուռը
 զարկէք՝ և պիտի բացուի ձեզի . վասն զի ամէն ով
 որ կը խնդրէ՝ կ'առնէ , և ով որ կը փնտառէ՝ կը
 գտնէ , և ով որ դուռը կը զարնէ՝ պիտի բաց-
 ուի անոր՝ : Ստրբ . է . 7 : Ուստի անձնա-
 քննութիւնը որչափ որ դժուար ալ ըլլայ , աս օգ-
 նութեամբ կարող կ'ըլլանք անիկաց կատարելու :
 Ուրեմն Լ'ստուածց Խօսքը ձեռքերնիս ասնելով ,
 խմբարհաւթեամբ շնորհաց աթոռին առջևը իր-
 նանք , և Սաղեսեքրուին հետ աղօթենք՝ ըս-
 լով . « Բն լոյսը ու ճշմարտութիւնը խրիէ , օ-
 նոնք առաջնորդեն ինձի , ու իս հաննն քու սուրբ
 լեռը ու քու բնակարաններդ » : Ստրբ . խօ . 3 :

Վ . Վիտցի որ ամանկ արտօնութիւններ ձեռ-
 քդ ունենալով՝ եթէ տակաւին քու հօրեւոր վի-
 ճակիդ վայ ազէս ըլլաս . Լ'ստուածդ զեմ մեծ
 յանդակը կը գործեն :

Լ'նպատիւ ըրած կ'ըլլաս զինքը՝ եթէ իր պատ-
 ուեքը կատարեալ է . եթէ դր հոգեպալ զնախկին վրայ
 ազեւր ըլլովս կրնայ ըլլել ծիւ Լ'ստուածց զեմ
 ինչդրեց « Հարուստ՝ բարիքներով , ձեռքը և բանի

մը անկարօս՝ երևակայեալ, բարձր աննայ պես առջեցիտն առ. «խեղճ» թշուառական, ազգաւոր, մերկ և աւկոյր՝ ես : Յոյր . Գ . 17 : Եւ այսպէս յաւաաջ երթալով՝ ըլլաս աննայմե մեկը, զորոնք Մատուած խայտառակեղօյ պիտի մերժէ :

5 . Եւ յոր միւս գիտութիւնները՝ մեր հոգևոր վիճակներնուս վրայ ունենալու գիտութիւններնէս քիչ յարգ ունին : Եւ գիտութիւնը հոգևոյ յաւիտենական փրկութեանը վերաբերութիւն ունի : Իսկ միւս գիտութիւնները միայն աս անցաւոր կենացս համար են :

6 . Եթէ Մատուոյ ճշմարտ զտակները չենք շատ հարկաւոր է՝ որ անձնաբնութեամբ շուտով իմանանք չըլլանիս :

Մասը ամենուն քովք պատրաստ կեցած է . Եւ կեղեցւոյ արտաքին կերպով անդամ ըլլալով, անոր խորհուրդներուն մասնակից ըլլանիդ նշան չեն ձեր ճշմարտ Վրիստանեայ ըլլալուն : Եւ պատահականութիւննիդ զանց չառնելով՝ բարե վարք մը վարելովնիդ, և բոլոր հասարակաց պաշտամունքներուն յաճախելովնիդ յերաւունք չունիք «Սիտին» մէջը անհոգ կենալու» : Եւ իս . Գ . 1 : Իւրեք ձեր անգորգութիւնը սխալ անտորոգութիւն մը ըլլալ : Ազոյ՛ն անձնաբնութեամբ ասիկայ հիմն կրնաք իմանալ . եթէ ոչ, ժամանակը քննաք վճարալ : Եւ իս . Գ . 1 :

7 . Եթէ ճշմարտ վերաբերեալներ ըլլաք՝ անձնաբնութեամբ մե յեւ հարկոյ միտքերով թիւն կը վայելէք :

Իրան ճշմարիտ Վրիստոնեաներ, որ երկարյու-
թիւններով կրնեցին, սրտովին վհատած են, և
Լեւտարանին տուած քաղաքութիւնները չեն
վայելիր: Ընտք ազատութիւն չեն գտնար, մինչև
որ «իրենց կոչմանը» Ըստուծակ ըլլալը գիտնան»:
Եփ. ա. 18: Եւ անիկայ չին իմանար՝ առանց
զգաստ անձնաքննութիւն ընելու, որով Սուրբ
Հոգոյն իրենց սրտերուն մէջը կատարած գործին
կը տեղեկանան, և իրենց կեանքը Վրիստոսի յար
և նման ըլլալը կը սորվին:

8. Եթէ ձեր անձերը չքննէք, չէք կրնար շը-
նորհաց միջոցները անվրէպ 'ի բարին յառաջագեմ
ընել:

Վրիստոնէի բնաւորութիւն ունենալնուդ վրայ
ազեպ պիտի մնար: Եթէ ճշմարիտ քրիստոնեայ
չէք, Ըստուծոյ խաբը ծաւելու վտանգին մէջ պի-
տի ըլլաք, և մէկ մարմնաւոր անհոգութիւն վը
պիտի տիրէ ձեր վրայ: Իսկ եթէ ճշմարիտ
Վրիստոնեայ էք, ձեզի համար չեղած սրտա-
նաքքներէն պիտի խռովեք, և շարունակ «հիմ
ձգելու» (Եփ. ա. 1) ետեւ պիտի ըլլաք, քանի
որ պէտք է չէնքը կանգնեցընել: Ընձնաքննու-
թեանք՝ կարող կ'ըլլաք շնորհաց միջոցները ի-
րենց սեպհական վախճաններուն համար գործ-
ածել, այսինքն մնացած մէրքը օգուննելու, և ձեր
հաւատքը հաստատելու:

9. Գիտցէք էս՝ որ ո՛րչտի որ անձնաքննու-
թիւն ընելը ուշացունէք, այնչափ ալ գծուարու-
թիւն պիտի կրէք, նաև՝ հիմա որ պատեհութիւն

ունիք՝ շուտով պիտի վախճանի. և անժամանակը՝ որ Մատուած մեզ պիտի փորձէ և պիտի գտակե, շատ հեռու չէ :

Որչափ փափաքելու և ջանք ընելու ենք որ անձնաքննութեամբ իմանանք՝ թէ դասաստանին որը ինչ վճիռ պիտի տրուի մեզի :

Ը . Անձնաքննութեան գերազանց գործոյն ժամանակ՝ մեր հոգևոր բարքը դատելնուս մէջ այլ և այլ դժուարութիւններ կան, որոնցմէ զգոյշ ըլլալու ենք : Անոնցմէ մէկ քանին հոս դնենք :

1 . Սէկ շատ հասարակ դժուարութիւն մը՝ քրիստոնէական բարուց ապացոյցներուն վրայ յստակ գաղափար չունենալէն կ'ելլէ : Սիշտ յիշելու է թէ՛ բարեպաշտութեան մի միայն ստոյգ փորձերը Մատուածաշունչին մէջ միայն կը գտնուին. և ան նպատակով պէտք է Մատուածաշունչը ստուգինք, և ձեռքերնէս եկածը ընենք անոր իմաստը ուղիղ հասկընալու :

2 . Ս'եր անձերը դատելու մէջ ուրիշ դժուարութիւն մը՝ ճշմարիտ քրիստոնէական շնորհաց, ու կեղծեալ և խաբեբայ շնորհաց մէջ եղած պատրողական նմանութենէն կ'ելլէ : Ինչպէս՝ կոյ աշխարհի տրամութիւն՝ որ մահ կը պատճառէ : Թէպէ՛ն . է . 10 : 'Աոյնպէս ալ կոյ Մատուածոյ հաճելի տրամութիւն՝ որ ապաշխարութիւն կը գործէ : Արնայ ըլլալ որ կրօնական պարտականութեանց չիշտ պահանջութեանը հետ մէկտեղ մեղաց անբաշխալ գտնուի :

3 . Ընձնասիրութեան աշխատութիւնը բնութեամբ բոլոր մարդկանց ինքզինքնուն վրայ կողմնասիրութեամբ դատում ընել կուտայ : «Այլ նային իրենց եղբորը աչքին մէջի շիւղին , ու իրենց աչքին մէջի գերանը չեն տեսներ» : Մատթ. Է . 3 : Մեր խաբէրայ սրտերը քննած ժամանակնիս այն բարի խտուածիւնը 'ի գործ գնելու ենք , որ առանել մեր յանցանքները դիտենք» , քան թէ ան գործերնուս նայինք , որ գովելի են :

4 . Մէկ դժուարութիւն մն : ալ առ է , որ երբեմն ճշմարիտ Քրիստոնեաներէն ոմանք Մատուծոյ որդիքը ըլլալուն ապացոյցները իրենց վերայ տեսնել չեն համարձակիր :

Իրենց մեղացը պատճառաւ ինքզինքնին անտակ խնարհեցուցած են , որ չեն համարձակիր Մատուծոյ որդեգիր՝ անուանելու : Չգոյշ ըլլալու ենք որ , չըլլայ թէ սնտի կարծեաց տեղի տալով Մատուծոյ ողորմութեանը վրայ պահարուկելի անհաւատութեան մէջ իյնանք :

5 . Մեր ընդարոյս բնաւորութիւնը , դատիաբանականութիւնը , և ունակութիւնները կ'ըլլայ Երբեմն՝ որ մեր հոգևոր վիճակը դատելու ժամանակ դժուարութիւն կուտան :

Հոգւոյն Արքայ Ենորգոյ ազգեկիւթիւնը ամեն Քրիստոնեաները իրարու նման չընեն : և անոնք որ առաջուց չար բնաւորութեան տէր էին , 'ի մանկութենէ բարեբարոյ և քսիցը եղողներուն չափ երևելի չեն ըլլար՝ բարի բնաւորութեան կողմանէ :

6 . Ս եր հոգևոր փիճակին վրայ դատուած ը-
 րած ատեննիս՝ շատ անգամ կը պատահի որ գրծ-
 ար կ'ըլլայ մեր վարուցը շարժառիթներուն ինչ
 ըլլալը որոշելը : Հարկաւոր կանոն մը ասոր հա-
 մար աս է , որ մեր շարժառիթներուն անախտան
 հակամարտութեանը նայելու ենք : Սասնաւոր և
 յատուկ օրինակներէ առաւել՝ ասկէց կրնանք տե-
 զեկանալ մեր հոգևոր գործոցը ճշմարիտ յատկու-
 թիւնը :

7 . Վրիստոնէից թերի բարեպաշտութիւնը
 դժուարութիւն կուտայ իրենց՝ Լստուածոց առջև
 ինչպէս անձինք սեպուած ըլլալին գիտնալու :

Լմեն օր կը գտնեն որ մէկ կերպով մը մեղան-
 ջած են , և իրենց սրտերը աշխարհքին յարեր
 են : Երբոր իրենց լուսոյն հետ խաւար , և սրբ-
 ութեանը հետ մեղք կը խառնուի , անատեն շատ
 դժուար կ'ըլլայ իրենց բարեպաշտութեանը հա-
 մազիչ ապացոյցներ գտնելը : Լսոր դեղը մի միայն
 Վրիստոսի կերպարանակից ըլլալու անգագար
 ջանք ընելն է :

8 . Լս դժուարութիւններէն զատ , Լստուած
 իր զաւկըներուն մասնաւոր օգտին համար թող
 կուտայ զանոնք՝ որ խաւարի մէջ քայլեն : (Յօ .
 Իմ . 2 , 3 : Սաղ . 57 . 9 : Եւ պաա Սա-
 տանային բուն յարձակմանցը ենթակայ կ'ըլլան :
 Եփես . 7 . 10—12 : Թ Պեպ . 5 . 8 , 9 : Սա-
 տանան երկիւղներով կը լինցրիտ զանոնք , և առ-
 բարիչա խորհուրդներ անոնց միտքը կը ձգէ : Լ-
 տանկ ատեններ պէտք է թախանձանք և համա-

գրազ Լսաուծոյ աղաչներ , որ մեզ պահպանե՛ք և ազատե՛ք : Ա՛յ երջապէս՝ աս դժուարութեանց շատը հաւատացեալներուն իրենց Լսաուծմէ ընդունուած ըլլալուն պարզ ապացոյցները տեսնելու արգելք կ'ըլլան . և միանգամայն շնորագեալներուն ալ իրենց վիճակին վրայօք իրենց ուզածիւ պէս դաւաւան ընել կուտան :

Գ . Վերիստանեից՝ իրենց հոգևոր վիճակին վերայ ընելու քննութիւններնուն օգնութիւն ըլլալու համար , հոս անյնասնո-թի-ն ընելու- ինչպէն ձեզ ասի պարզ խնայմել պիտի տանք :

11 . Լսնաքննութիւն ընելուս նպատակները որոշ միտքերնիս պահելու ենք : Վիլիամորապէս մեր մեղքերը իմանալու համար է , որպէս զի Վիլլիամորապէս գիմներ՝ իրան թողութիւն խնդրելու , և զանոնք յաղթելու համար շնորհք հայցենք : «Փորձէ՛ զիս՝ մ'վ Լսաուած , ու գիտցի՛ր իմ փրարս . իս քննէ՛ ու գիտցի՛ր իմ մտածմունքներս» : Սաղ . 27 . 23 : Ա՛յ ուզենք նաև իմանալ թէ՛ Վերիստանեայ ենք , և ինչո՞ւ մեր աղօթքները չըլտուեցան . և վերին խնամակալութիւնը մեր վրայ խրկած հոգևոր կամ մարմնաւոր վիշտերով ի՞նչ բաել կ'ուզէ մեզի : «Այ խնդրէք ու չէք աններ , ինչու որ չարաչար կը խնդրէք , որ ձեր ցանկութիւններուն բանեցընէք» : Գով . 4 . 3 : «Լսանց հաւատքի անկետարէ»՝ ստուծոյ հաճոյ ըլլել վտան զի ան որ Լսաուծոյ կը մտածեայ , պետք է որ հաւատայ՝ թէ Լսաուած կայ , և թէ վարձու հաւուցց կ'ըլլայ . անոնց՝ որ զինքը կը վնասեն» : Եբ . 23 . 6 :

2 . Վրիստոնէական բնաւորութեան նշաններէն ումանք միտքդ առ , և օգնութեան համար միշտ պատրաստ պահէ զանինք : Ըստ ասանկ նշաններ ունեցող մէկ քանի համարներ նշանակենք : Մատթ . Ե . 8—12 : Պ . 14 , 15 : Յովն . Գ . 5—8 , 36 : Մ . 31 , 32 : ԺԳ . 38 : ԺԴ . 21 : Լուսին . Պ . 1—22 : Մ . 1—17 : Խ Կորնթ . ԺԴ . 1—7 : Խ Կորնթ . Ե . 17 : Գաղ . Գ . 6 : Ե . 22—24 : Լեւիտ . Մ . 1—8 : Գ . 22 , 24 : Խ Պղտ . Բ . 2 : Խ Յովն . Խ . 8—7 : Խ . 5—6 : Գ . 10 : Գ . 7—11 : Ը , Ը :

3 . Յարմար ժամանակ և տեղ սահմանէ : յիւմանակդ ան ատեն ըլլայ՝ երբոր աշխարհիս զբաղմունքէն բոլորովին ազատ ես . և թէ որ կրնաս , առանձնացիր : Կիրակի օրուան՝ որ և իցէ մաքր յատուկ աս նպատակին յարմարէ :

4 . Լնձնարքնութեան ահաւոր գործը սկսելն առաջ՝ Մատուոյ Սուրբ Հոգին օգնութեան կանչէ : “Վրո բոլոր սրտովդ , Տէրնն ապաւինն , և քու իմաստութեանդ մի՛ վստահիր” : Մատթ . Գ . 8 : “Թորձէ զիս՝ սեղ Մատուած , ու գիտցիր իմ սիրտս : իս քննէ ու գիտցիր իմ մտածմունքներս , և նայէ թէ արդեօք չար քննաբու մէջ եմ , և զիս գէպ ՚ի յախտնական ճամբան առաջնորդէ” : Մատթ . Գ թ . 23 , 24 :

5 . Հոգոյութեամբ և արթնութեամբ կատարել գարտականութիւնդ : Գրչափ որ բարի վարմունքդ կ'ուզես գիտնալ , այնչափ ալ ուզէ որ չար վարմունքդ գիտնաս : Գործ ուրեջ կարեւոր

բարձրագույն պէս անձնաքննութիւնն ալ արթուն
խորհրդածութիւն կը պահանջէ, և պէտք է որ ա-
նոր համար բաւական սահմանեալ ժամանակ ու-
նենաս :

6 . Անաչառ ըլլալու ես : Այլ քու կողմանէդ
և ոչ քեզի դէմ մի դատեր : Քու ճշմարիտ վի-
ճակդ ինչ որ է նէ՛ ասն փնտռէ, իբր թէ առաջին
անգամն է՛ որ քու անձիդ վրայ քննութիւն կ'ը-
նես : Ինքզինքդ ուրիշներուն հետ մի՛ քաղղատեր,
(տես ք Մարտի . 7 . 12 ,) այլ միայն Աստուծոյ
խօսքին հետ : Անաչառ ըլլալու համար, վարքիդ
մինակ մէկ կողմին նայելու չես, այլ ժամանակէ
մը առաջ ունեցած ընդհանուր վարմունքիդ միտ
գնելու ես : Բնաւորութեանդ երկու կողմն ալ
չարն ալ բարին ալ աչքիդ առջևը ունենալու՛ ես :
Մի՛ վախնար՝ որ չարին տեղեակ ըլլալով յուսա-
հատութեան մէջ կ'իյնաս . վասն զի ան որ Քրի-
ստոսի կը դիմէ՛ թէպէտ և չար ըլլայ, դուրս
պիտի չձգուի ամենեին . և մի՛ խորհիր որ անաչա-
ռութիւնը կամ խոնարհութիւնը քու շնորհքներդ
և հաւատքդ բանի տեղ չընել, ու միայն յան-
ցանքներուդ վրայ նայիլ կը պահանջէ :

7 . Անձնաքննութիւնը կրկին և կրկին անգամ
ընելու ես : Արթն շարժ, կամ ամէն ամիս
նոյն հարցումները կրնաս կրկնել ինքզինքիդ, կամ
կրնաս ալ նոյն հարցումներ ընել :

8 . Աստուծոյ խօսքը բնաւորութեանդ կանոնը
և փորձաքարը ընելու ես : Մտադկային ճարտար-
մտութիւնը չկրնար գիրք մը շտապել, որ իբրև

առաջորդ անոր տեղը բռնէ : «(Պրէքին և զգայութեանը լսող հարցընէն» : Երայ . շ . 20 : Ղշմարիտ է որ միայն Սուրբ Գրոց համարները ժողվելու չեն՝ առանց անոնց կապակցութիւնները նկատելու , այլ խոնոնց գլխաւոր իմաստը , և հիմնական վարդապետութիւնները աննելու են :

9 . (3)իչէ որ սրտերը քննող Լսմնագէտ Լստուծոյ աչքը քու զգագ է :

10 . Վրիստոնէական շնորհքներուդ վրայ գատուան ըրէ , առաւել անոնց բնութեանը՝ քան թէ աստիճանին նայելով : Լսմնատակաւ . աստիճանի շնորհքը անգամ ուրախութիւն կը դառնաւ . Լստորովին անմեղ չըլլալէդ մի՛ մտկաբերեր՝ թէ բընաւ Լստուծոյ շնորհքը չունիս :

11 . Գիտնալու . ես որ ինքզինքիդ ընելու հարցումդ աս չէ՝ թէ «եթէ Վրիստոսի հաւատամ , պիտի փրկուի՞մ» . ստոյգ է որ Լստուած . քեզ պիտի փրկէ , թէ որ հաւատաս . այլ ընելու հարցումդ աս ըլլալու է թէ՝ «աս վայրկենիս Լստուծոյ ընդունելի վիճակին մէջն եմ . ճշմարտապէս կը հաւատամ՝ Վրիստոսի՛» :

12 . Լսննաքննութեան ժամանակ ընելու հարցումներդ մի՛ ըսեր միայն ու անձնիր , այլ քիչ մը կանկ առ և խորհէ անոնց վրայ . և խղճմտանքիդ միայնքին պէս անոնց ամէն մէկուն պատասխան տուր :

Հետեւեալ գլխոյն մէջի հարցումները՝ Վրիստոնէի մը աննաքննութեան ժամանակ ընելու հարցումներու օրինակներ են . Լսէն անձ իր պարագաներուն համեմատ կրնայ ընդլայնել զանոնք :

Գ Լ ՈՒ Խ Ի

ԵՆՉՆԵՔՆԵՈՒԹԵՆ ԺԵՄԵՆՍԵ

ԸՆՆԵՆՈՒ ՀԵՐԾՈՒԾՆԵՐ :

Ա

Քրիստոսն է՛ ի մէջ օրո-ան ընկը- հարցումներ :

Ինքորդիակ օրինակ :

Ե . Մ ր ա ծ ի ն ու ն ի լ ջ ա յ : Բ ան ի՞ անգամ մտած-
մունքներս խզմտանքով ըրի :

Ս տ ա ծ մ ու ն ջ ն եր ս առ աւ ե լ . Ը տ ու ս ն յ յ լ ջ ա յ ե-
ղ ա՞ն :

Ը տ ու ու ա ծ Բ ր ի ս ա ս ո ս յ ի մ մ ի՞ ս ք ս է ք :

Ը յ ս օ Ր Ք ի ս ա ս յ յ ի ս օ ք ի ն օ ք ու ա ք ա ղ ն յ ի՞ :

Յ ի մ ա Ր ա կ ան , ս մ օ ս ի և յ ի զ ծ ի ս օ Ր Ք ի ս օ ք ի ն եր
մ ա թ ի ս մ է զ տ ե ղ ի ու ն ե ղ ա՞ն :

Ը յ յ ս օ Ր ա ի ի ս օ Ր Ք ի ս օ ք ի ն եր ք ա տ ե լ յ ի մ թ ժ ն յ ի՞ :

Խ օ Ր Ք ի ս օ ք ի ն եր ս կ ն ն ի ն ի տ ա լ զ ն ե լ ու և ս ա ն ն ի-
լ ու ջ ա ն ք ը ի՞ :

Ս ա հ ռ ա ն , գ ա տ ա ս ա տ ա ն ի ն և յ ա Ր ի ա ն ն ա կ ան ու-
թ ե ա ն վ լ ջ ա յ մ ա թ ժ ն յ ի՞ :

Բ . Ը տ ու ու ա յ լ ջ ա յ : Չ ա ն ք ը ի՞ ս յ ս օ Ր՝ ո Ր վ ա Ր ք ս
գ Ր կ չ ի ս վ ա Ր ք ի ն ն մ ա ն ջ ը ն ն մ :

Հ ե ղ և հ ա մ բ եր օ ղ ե ղ ա յ :

Օ ճ ու ջ ա ղ ա ղ ո Ր ջ ա Ր կ ան ն ա մ : և ի մ ի Ք Ք Ք ի ն եր
բ ա Ր կ ան ջ ա յ ա լ , պ մ ա Ր ն ա ն ի յ ա ն ջ ա ն ք ի թ ու ս ա ն
վ ա ն ն լ ու :

Հարստութեան գէժ դժբ, իմ անձիս վրայ
պէտք եղածէն վեր չխորհելով. և Լստուծոյ առ-
ջևը խոնարհութեամբ քարեցի՞ :

Միշտ մտքիս մէջն էր անարժանութեանս ,
կարութեանս և տգիտութեանս զգացումը :

Գոհ և ուրախ էի՞ . և փափաքներուս մէջ չա-
փաւորութիւն ու բերկրութիւններուս մէջ պար-
կեշտութիւն պաշեցի՞ :

Ոսակալութենէն և նախանձութենէն զգուշու-
թիւն ըրի՞ , և ներելու պատրաստ էի :

Գ. Սիրոյ լոյս : Սրտիս վրայ տիրող սկզբունքը
Լստուծոյ սէքն էր՝ այտօր :

Վրիստոսի ինծի համար յայտնած սերը ազգեց
սրտիս այտօր :

Ընդունեմ որդրմութեանցս Լստուծմէ ըլլալը
երանտապարտ սրտով խոստովանեցայ :

Նեղութեան և փորձութեան տունն խոնարհու-
թեամբ Լստուծոյ կաթին հաղանդեցայ , և տո
Լստուած ունեցած սերս իմ մէջս փափաք դրո՞ւ
իրեն հաճելի ըլլալու :

Նիկայ բարեկամներուս և ուրիշ ամէն բանի
վրայ ունեցած սերէս վեր բռնեցի՞ :

Փայտ ունեցայ ընկերս իմ անձիս պէս սիրե-
լու , և ամէն մարդոց գոտի և քաղցրարարողու-
թիւն ցուցրնելու :

Իրենց տրամութեանը զաւակից ըլլալու և ու-
րակութեանը հետ ուրախանալու պատրաստ էի :

Լոյս կեանքիս վերաբերեալ պիտոյքներդ և հա-

մար ունեցած փափաքներս չափաւոր էին . երկնային բաներուն , զօրաւոր և կենդանի յոյս ու տենչ ունեցայ :

Սեղքիս համար յատուկ տրտմեցայ . և գլխաւոր ուրախութիւնս (Յիսուս Վրիստոսով էր :

Դ . Խօսելիքս լլայ : Օգուշուծիւն ըրի՞ չըրթունքներուս , որ լեզուովս չմեղանչեմ :

Լեզուս՝ պարզ ճշմարտութիւնը ինչ որ էր՝ աւանց զարգարելու զրուցեց արդեօք :

Օգուշուծիւն ըրի՞ խոստանալու ժամանակ , և խօսք տուածս կատարելու ջանք ըրի՞ :

Սէրը զսպեց լեզուս՝ որ ուրիշներուն դառնութեամբ , տմարդութեամբ և նախատանօք չխօսիմ :

Լրթուն կեցայ՝ որ բամբասանք չընեմ :

Սնտի և անսլիտան ու լիրբ խօսքերէն լեզուս ետ պահեցի՞ :

Խճ եղբարցս կամ անզիղջ մեղաւորներուն հետ Վրիստոսի վրայօք խօսեցայ :

Լչրբոր լռել պէտք էր՝ խօսեցայ , կամ խօսիլ պէտք էր , լռեցի՞ :

Ե . Վարժոյ լլայ : Ի՞նչ բան ըրի այսօր՝ որ ընելու չէի , կամ ի՞նչ բան չըրի՞ որ պէտք էր ընէի :

Լյս օրուան գործս վաղուան ձգեցի՞ :

Վարժիս մէջ ծիւր էի . և կանոնով , ճշդութեամբ ու աշարղութեամբ կատարեցի՞ :

Եամանակիս ամենափոքր մասը անգամ պարապը չանցունելու զգուշութիւն ըրի՞ :

Ի՞նչ որ կ'ուզէի թէ ուրիշները ինծի ընեն , նոյնը ես անոնց ըրի՞ :

Աստուծոյ փառքին համար , և իմ ընկերիս փրկութեանը համար ի՞նչ գործ գործեցի այսօր :

Արթնութեամբ հսկեցի՞ բոլոր ան պատեհութիւնները , որոնց մէջ կրնայի ուրիշին օգուտ կամ բարիք ընել :

Ատածութեան , աղօթքի և Աուրբ Գիւրբ՝ քրննելու համար սահմանեալ ժամանակներս ճշգրտութեամբ պահեցի՞ :

Օ . Գիտութեան զբոս : Աս անցեալ օրուանս մէջ ի՞նչ մասնաւոր ողորմութիւններ շնորհեց Աստուած ինծի :

Ի՞նչ հայրական պատիժներ իմ վրաս գրաւ զիս խրատելու համար :

Կախախնամութեանը տակ ի՞նչ բաներ պատահեցան այսօր ինծի , որ իմ վարքս ուղղելու կը ծառայէին :

Անանկ ընկերներու պատահեցա՞յ , որոնց հետ կենցաղավարիլը ինծի որոգայթ կրնար ըլլալ :

Անանկ անձ մը դէմս ելա՞ւ , որուն բարեկամութիւնը յարգելի էր , կամ անանկ մէկը , որուն ընկերութենէն հեռու կենալու էի :

Ատքիս վրայ՝ մեծ և սրբարար տպաւորութիւն ընող զիպուածներ լսեցի՞ կամ տեսայ՞ :

Վրիստոնէի Տը ամէն օրուան ընէլու հարցումներ :
Համասօս օրինակ :

Ի՞նչ հաղորդութիւն ունեցայ այսօր Աստուծոյ
հետ :

Ինաւորութիւնս ու վարմունքս ի՞նչպէս էր :

Աշխարհիս բաներովը պարապ տեղը զուարճա-
ցայ :

Վէշ խօսք մը խօսեցայ :

Ներողամիտ եղայ :

Սեղքը ատեցի :

Վրիստոնէական ասպարէզին վրայ յառաջա-
դիմութիւն ըրի :

Ան Աստուած և առ Վրիստոս ունեցած սերս
աճեցաւ :

Հաւատքով անցուցի՞ օրս :

Իարիք գործելու համար պատեհութիւն փնտ-
ռեցի՞, և ՚ի բարին գործածեցի՞ :

Վաղտուկ աղօթելու և Աստուածաշունչ կար-
գալու պարտականութիւնս կատարեցի՞, և անկէց
օգուտ քաղեցի՞ :

Այսօր եթէ երբէք չար գործքեր ըրի, և գէշ
խօսքեր խօսեցայ, անոնց վրայ սրտի մտօք զըջացի՞ :

Աստուծմէ հաւատացելոց եղած խոստմունքնե-
րը իբր թէ ինձի ալ եղած կը զգամ՝ սրտիս մէջ :

Հաստատ դիտաւորութիւն կը զգամ՝ սքտէս՝ որ
այսուհետև նոր նազանդութիւն մը պիտի ունե-
նամ, ճանչնալով որ Սուրբ Հոգոյն օգնութեանը
կարօտ եմ :

Հաղորդութեան օրէն առաջ քրիստոնէի մը
ինչպէս ընելու հարցոյնէր :

Անցեալ հաղորդութեան ժամանակ ըրած ուխտերս պահեցի՞ :

Անկէջ վերջը Աստուծոյ ներկայութիւնը վայելցի՞ :

Ճամանակներս հաւատքով ու աղօթքով անցուցի՞ :

Ամէն օր Վրիստոսի խաչին զիմեցի՞, թողութիւն և քաջալերութիւն խնդրելու :

Անձն ուրանալու պարտականութիւնս կատարեցի՞ :

Իմ մէջս բնակող մեղքը յաղթեցի՞ :

Կամքս Աստուծոյ կամացը օր քան զօր աւելի կը հնազանդի՞ :

Աստուծոյ Խօսքը կարգալու, աղօթք ընելու, հասարակաց պաշտամանքը և ընկերական աղօթից գտնուելու հաճութիւնս կ'աւելնայ՞ :

Կը փափաքի՞մ կերպորանակից ըլլալ Վրիստոսի :

Մեղքին չարութիւնը օր քան զօր աւելի խորին կը զգամ, և իմ սնձիս վրայ ունեցած համարումս կ'իջնէ՞ :

Մեղքով ապականեալ ըլլալու զգացումը Աստուծոյ առջևը զիս կը խոնարհեցնէ՞, և Վրիստոսի օգնութեանը մեծապէս կարօտ ըլլալս ինձի կ'իմացնէ՞ :

Եկեղեցիիս մէջը եղած եղբարցս վրայ և առ հասարակ հաւատացելոց վրայ ունեցած սերս ետզեատէ կը շատնայ՞ :

Մեղաւորներուն համար ցաւ կը զգամ, և ա-
նոնց առ Վրիստոս դառնալուն սրտանց կը փա-
փաքիմ:

Հիմա բարի գործքերու մէջ ևս առաւել յա-
ռաջ դացամք եմ:

Հոգւոյն Սրբոյ արդիւնքները սրտիս և վարքիս
մէջ զարգացնի՛ր են:

Կ'իմանամ՝ որ քանի կ'երթամ աշխարհին մե-
ռած կ'ըլլամ:

Խղճմտանքս քանի կ'երթայ՝ կը կակուղնայ, և
մեղքին դէմ զգուշութիւն կ'ընեմ:

Նկեղեցիին յաջողութեանը և աշխարհին դար-
ձին համար սրտիս անձկութիւնը աւելի կը շատնայ:

Ո՛վ որ ուզէ՝ աս հաղորդութենէն առաջ ընե-
լու հարցումներուն հետ կրնայ յետագայ յօդուա-
ծին հարցումներն ալ ընել:

Դ

Նշի՛ր զիցայ-ոյ անդամ ճը՝ իր Բարեպաշտոն-ութեանը և
հասարակին Յղարարութեանը փորձելու համար
ընելու հարցումներ:

1. Մեղքին վրայ ի՞նչ գաղափար ունիմ: Ը՛մէն
տեսակ մեղք կ'տտեմ:

Մեղքէն՝ պատժոյ պատճառ ըլլալուն համար,
թէ ամենասուրբ Աստուծոյ դէմ ըլլալուն համար
կը զգուհիմ:

Մեղանշակսն ըլլալս յայտնի համարձակ կը
տեսնեմ:

Կըզգամ որ մեղքերս անտանելի բեռներ են :
Ինքզինքէս ինծի ճար մը ըլլալէն յոյսս կտրած
եմ :

Սեղացս համար խորին տրտմեցայ :

Տրտմութիւնս ան Մատուծոյ հաճելի տրտմու-
թիւնն էր , որուն արդիւնքը ապաշխարութիւն է :

Մատուծմէ որ և իցէ շնորհք և ողորմութիւն
ընդունելու անարժան ըլլալս զգացեմ եմ :

2 . Մտուծոյ կառավարութեանը վրայ ի՞նչ կա-
զախոյ ունիմ : Մատուծոյ կառավարութիւնը՝ իբր
ամենիմաստ , ամենէն իրաւացի և ամենէն արդար
կառավարութիւնը կը յարգեմ :

Ղանչնալով զՄատուծ իբրև տիեզերաց Մը-
դար կառավարիչ , իմ անձս իր իշխանութեանը
յանձնած եմ :

Մատուծոյ՝ յաւիտեանս յաւիտենից չարը պատ-
ժելու մէջ ունեցած արդարութեանը հաւանու-
թիւն կը զգամ սրտիս մէջ :

Թէ որ Մատուծ զիս դժոխք խրկելու ըլլար ,
կը խոստովանիմ որ արդարութիւն ըրած կ'ըլլար :

Մատուծոյ օրէնքը կը սիրեմ :

Իւր կառավարութեանը վրայ սէր ունենալս՝
Նազանդութեամբս կը ցուցնեմ :

Երբոր Մատուծոյ օրինացը կը Նազանդիմ ,
զինքը և իր օրէնքը սիրելունս է , եթէ պատիժէն
վախնալուս :

3 . Վերխորոյ վրայ ի՞նչ կատար ունիմ : Փըր-
կութեանս համար մի միայն իր արդարութեանը

ապաւինեմք եմ , առանց իմ անձիս արժանաւորութեանը ապաւինելու :

Երբոր մեղքերս աչքիս առջևը յայտ յանդիման կ'երևնան , Վրիստոսի ըրած պատարագովը կը միեմարուիմ , եթէ գալիք Կազանդուլութեանս ապաւինելով :

Ղշմարտութեամբ կը հաւատամ որ Մստուած էր Որդւոյն մահուամբը ինծի հետ հաշտուած է . և անոր համար ազատութեամբ ու խնդութեամբ . քչքերս իրեն կը վերցընեմ :

Օքրիստոս անհունապէս պատուական կը համարիմ :

Իրեն համար աշխարհս սրտանց ուրացեր եմ :

Իւր օգնութեամբը մեղքին մեռած և Մստուծոյ կենդանի եղայ :

Վիտեմ՝ որ բաց 'ի Վրիստոսի միջնորդութենէն ուրիշ ճար մը չկայ Մստուծմէ ընդունուելու :

Միտքս դրամք եմ որ ամէն խորհուրդ և ամէն գործ Վրիստոսի Կազանդելով ընեմ :

Վրիստոսի հաւատալով՝ խղճի խաղաղութիւն , և հոգևոր ուրախութիւն գտամք եմ :

Վրիստոսի հետ ունեցած միութիւնս՝ իրրև ձիւղ մը որթին միացած , իրական կը զգամ :

Վրիստոսի հետ ունեցած միութիւնս՝ բոլոր իր աշակերտաց հետ հոգևոր միութիւն զգալ կու տայ :

Հոգիս փրկելու համար քաշած չարչարանքներուն վրայ խորհած ատենս՝ իմ սէքս կ'աւելնայ :

4 . Մստուած է՞նչ սէր ունի : Օհնքը ամէն բանէ առաւել կը սիրեմ :

Կը պատուեմ զինքը՝ իրրե տիեզերաց Գերագոյն Կառավարիչը , և ողորմութեանց Հայրը :

Եռանգով կը փափաքեմ՝ որ հոգւոյս մէջ հոգևորապէս ներկայ ըլլայ :

Իր կամքը կենացս կանոնը ըրած եմ :

Իր Խօսքը կը սիրեմ :

Իր սահմանած սուրբ օրուանը կը հաճիմ :

Եղօթքով իր հետը առանձին հաղորդութիւն ըրած ատենս՝ հաճութիւն կը զգամ :

Եստուծոյ բարոյական կատարելութեանցը վրայ խորհած ատենս՝ հոգիս սիրով կը շարժի :

Գիտնալով որ ինքը իմ բարեկամս է՝ հաճութիւն կը զգայ հոգիս :

Եպաւինած եմ իրեն :

Իր նախախնամական ամէն տնօրէնութիւնները ուրախութեամբ կ'ընդունիմ :

Ե . Ես հասարակ չբխարոնէական ընկացոյս ի՞նչ է :
Եմէն արդար զգացմանց և բարի գործոց համար Սուրբ Հոգիին օգնութեանը կարօտ ըլլալս կը զգամ :

Սուրբ Հոգւոյն արդիւնքները սրտիս և կենացս մէջ յայտնի կ'ըլլան :

Իմ եղբարցս բարօրութեանը համար ամէն անձնական հաճութիւններս , շահերս , և վայելքներս զոհելու պատրաստ ըլլալով՝ անոնց վրայ ունեցած սէրս յայտնի կ'ընեմ :

Եմէն մարդ կը սիրեմ . ժամանակ գտած ատենս անոնց բարիք ընելով :

Տալը առնելէն լաւ ըլլալը կը զգամ:

Սիօնին խաղաղութեանը կը ցանկամ, հարկաւոր չեղած տեղը գայթակղութիւն տալէն փախչելով, և Ակեղեցիին խաղաղութեանը համար ամէն հաճութիւններս զոհելով:

Նախատական խօսքերու ժամանակ համբերող և լուռ եղայ:

Եմէն նախանձ արտաքսեցի՞ սրտէս, ինծի համար մեծամեծ բաներ չյուսալով, և զուրկ ըլլալու գգգոհութիւն չցուցնելով:

Խոնարհամտութեամբ ուրիշները ինծմէ առաւել կը յարգեմ:

Ինքնահաւատն եմ, խտապարանոց եմ, ու եղբարցս խրատը կը մերժեմ:

Բարեսէ՛ր եմ, հե՛ղ եմ, և ուրիշներուն հետ կենցաղավարած ժամանակս քաղցրաբարոյութիւն ունիմ:

Թշնամիներս կը սիրեմ, զիս անիծողները կ'օրհնեմ, և ինծի անիրաւութիւն ընելու ջանք ընողներուն՝ աղէկութիւն կը խնդրեմ:

Կրած փորձութիւններս՝ ներսիդիս համբերութիւն, փորձառութիւն և յոյս գործելով, հոգիս նազանդեցուցի՞ն և ուղղեցի՞ն:

Սաղուան համար տառապելով հոգ կ'ընեմ, թէ Եստուծոյ տուածին գոհ եմ:

Եստուծոյ սուրբ օրէնքները իրենց հարազատ և հոգևոր իմաստովը կը պահեմ:

Եւ հանդերձեալ աշխարհին համար հաւատքով կ'ապրիմ:

Գ Լ ՈՒ Խ Ի Ա

ՇՆՈՐՀՔՈՂ ԵՂՈՂ ԻՐԻՍՏՈՆԵԻՆ ՅԻ
ՅՐՏԵՅԵՆՎ ԻՐԻՍՏՈՆԵԻՆ ՆՇՆՆԵՐԸ :

Քրիստոնէական կեանքը անանկ վիճակ մըն է, որ մի և նոյն կէտին մէջ միշտ միօրինակ չկրնար կենալ . կամ կ'աճի յառաջ կ'երթայ իր առջևը բացուած սրբութեան ասպարէզին մէջ, կամ կը թուլնայ ու ետ կը զարնէ . անանկ որ իրաւամբ ըսած է երևելի աստուածաբանին մէկը, «թէ որ քրիստոնէայ մը ամէն օր վեր դէպ'ի երկինք չելլեր՝ հրեշտակ մը ըլլալու, վար դէպ'ի դժողք կ'իջնէ՝ սատանայ մը ըլլալու» :

Ըրդ՝ աս գլուխը երկու մասերու բաժնելով, առջինին մէջ պիտի ցուցնենք Լստուծոյ շնորհքովը աճող քրիստոնէին նշանները, ու երկրորդին մէջ ետ գացող կամ ցրտանալու վրայ եղողինը : Լնշուշտ անանկ պիտի չհասկցուի թէ աս նշանները ամբողջ մէկուն վրայ գտնուելու են՝ որ իր բուն վիճակը ստուգուի, այլ անոնց մէկը կամ մէկբանիները շատ անգամ բաւական են մէկու մը իսկական վիճակը որոշելու :

Ե . կենդանի և Լստուծոյ շնորհքովը աճող Քրիստոնէին նշանները :

1 . Ընոր բոլոր հաճութիւնը սուրբերուն, մանաւանդ բարեպաշտութեան մէջ շատ յառաջ դացած բարի անձանց վրայ է : Սուրբ . ԺԳ . Ծ :

2 . Երգարին յանդիմանութիւնը իրեն ծանր չգար, ու իր յանցանքները շատ սիրով պատրաստ է մտիկ ընելու : Սող . ճիւն . 8 :

3 . Վրիստոսի համար քաշած անարգանքները՝ իրեն ամօթ չսեպեր : Սող . ը . 38 :

4 . Լստուծոյ երկրպագութիւն մատուցած ժամանակը, իր խորհուրդները օտար և աշխարհային բաներու վրայ՝ առաջուան պէս այնչափ շատ չերթար . և թէ որ պատահի ալ, խիստ մեծ ցաւ կը զգայ սրտին մէջ :

5 . Վրիստոնէական կեանքին մէջ որչափ յառաջ կ'երթայ, մեղքին դէմ ունեցած ատելութիւնը այնքան կը շատնայ : Սող . ճժթ . 104 :

6 . Իր սիրտը ամէն արթնութիւնով միշտ կը հսկէ, որ չըլլայ թէ Լստուծմէ և աղէկութիւն ընելէ ետ կենայ :

7 . Լմէն նոր 'ի նորոյ ընդունած ու ճանչցած շնորհքները և օրինութիւնները՝ իր սրտին մէջ նոր ու երջանիկ գոհութիւն մը յառաջ կը բերեն :

8 . Լստուծոյ Լկեղեցիին վրայ եկած թշուառութեանը համար իր սրտին մէջ խորին տրտմութիւն կը զգայ : Սող . Գ . 4 : Սող . ճլէ . 1 :

9 . Իր ծանր նեղութեանը և տկարութիւններուն մէջ Լստուծոյ խօսքը իրեն մխիթարութիւն կու տայ : Սող . ճժթ . 92 :

10 . Իր վիճակը ու պարագաները որչափ գէշ օւ որչափ նուաստ ալ ըլլայ, ինքը ուրախութեամբ օւ շնորհակալութիւնով կը տանի իբրև Լստուծոյ ձեռքէն եկած : Սող . Գ . 21 :

11 . Մեծ հոգ ունի մեղքէն ետ կենալու . ոչ միայն գալու բարկութենէն և դժողքի տանջանքներէն վախնալուն համար , հապա մանաւանդ անիկայ Մատուծոյ անհաճոյ և իր յաւիտենական պատուոյն դէմ եղած ըլլալուն համար : Ծանփ . ԼԹ . 9 :

12 . Մեքարիշտ մարդոց ընկերակցութիւնները՝ որոնք ամենեին օգուտ մը չունին Մատուծոյ և Քրիստոսի թագաւորութեանը , շատ ձանձրալի կու գան իրեն : Սող . ճի . 8 : ք ՊԼԿ . ք . 7 , 8 :

13 . Ուրիշներուն մեղք գործելուն վրայ անանկ դառն ցաւ կը դգայ սրտին մէջ որ , Մատուծոյ օրէնքը կոտորող մարգիկ քանի տեսնէ՝ սիրտը տակն ու վրայ կ'ըլլայ : Սող . ճԺԹ . 136 :

14 . Լեւի կը սիրէ աղքատ բարեպաշտներու հետ ընկեր ըլլալ , քան թէ ամբարիշտ հարուստներու հետ պտըտիլ :

15 . Եթէ հարկաւորի՝ պատրաստ է բոլոր իր ունեցածը թողուլ Քրիստոսի համար :

16 . Քրիստոսի պատուիրած անձնուրացութեան լուծը՝ ոչ թէ ծանր , այլ քայքայ է իրեն :

17 . Քրիստոսի վրայ իր ունեցած այն անուշ ու սիրուն զգացմունքը՝ որոնք ծագած են իր սրտին մէջ զանիկայ իր Փրկիչը ճանչցած և ընդունած բոպէին , քանի կ'երթայ՝ օր քան զօր կ'աճին իր սրտին մէջ :

18 . Իր սիրտը կառավարող և ուղղող սկզբունքը՝ Մատուծոյ բնաւորութիւնն ու անոր ամենուրեք ներկայութեանը ճանաչումն է :

19 . Լճաջները իրեն սիրելի եղած մեղքերը՝ հիմա խիստ անելի են իրեն , և սաստիկ կը մարտնչի անոնց դէմ :

20 . Լ՛ննարին անձկութիւնով և փափաքանօք կ'աշխատի՝ որ աստուածագաշտութեան զօրութիւնը բուն իսկ իր սրտին մէջը ունենայ , ու չէ թէ սոսկ անօր կերպարանքը կամ արտաքին դաւանութիւնը :

21 . Լստուծոյ երկրպագութիւն մատուցանելու և Տէրունի Օրը պահելը շատ կը սիրէ ; ու կը ջանայ հաւատարմութեամբ կատարել : Սոպի . 4 . 14 , 16 :

22 . Լւելի անօթի է յաւիտենական կենաց հացին , քան թէ ժամանակաւոր կերակուրի :

23 . Խնքզինքը օր քան զօր աշխարհին մեռած կը գտնէ :

24 . Լեազճեաէ աւելի կ'արթննայ՝ փրկութեան ամենահարկաւոր գործ մը ըլլալուն վրայ , ու անոր դժուարութիւնները աւելի կը զգայ :

25 . Վրանի յառաջ կ'երթայ , իր բոլորովին անկար մեղաւոր մը ըլլալը և տիրապէս Վրիստոսէ և իր Սուրբ Լոգիէն կախում ունեցած ըլլալը շատ աւելի և խորին կը զգայ : Սոպի . Է . 6 , 7 :

26 . Իր ամէն օրուան ջանքը այն է , որ Վրբիդաստի համար իր անձը ուրանայ :

27 . Խղճմտանքը շատ փափակ է մեղքէ զգուշանալու , ու սիրտն ալ օր քան զօր աւելի կարթննայ :

28 . Լկեղեցիին յաջողութիւնը ու մեղաւորներուն գարձի գալը իրեն մեծ սւրախութիւն կու տայ :

ՅԺ ՅՐՏԱՅՈՂ ԽՐԻՍՏՈՆԵՒԻՆ ՆՇԱՆՆԵՐԸ

29. Երբոր մէկն մը փաստ տեսնէ, հեղու-
թեամբ կը համբերէ, ու ներողամիտ կ'ըլլայ :

30. Ըստնձին աղօթք ընելը շատ կը սիրէ, և
մեծ եռանդով կ'ընէ :

Ք. Յրբանալու լըայ ելող խոյրբոցած սրխա-
նէին նշանները :

1. Ըստուծոյ ժողովուրդին հետ մէկ տեղ գա-
լու վրայով անհոգ է. անանկ որ՝ կ'ուզէ կու գայ,
կ'ուզէ չգար :

2. Ըղօթքի ատեն կամ Ըստուծոյ երկրպա-
գութիւն մատուցուած ժամանակը, առանց բանա-
ւոր պատճառի շուտ մը կը ձանձրանայ, ու անոնք
տաղտկալի ժամեր են իրեն :

3. Ըմենափոքր բանի մը համար Տերօջը սե-
ղանէն, կամ սուրբերուն ժողովէն ետ կը կենայ :

4. Վրիստոսի վրայով ունեցած գիտութեանը
և իր ունեցած բարեպաշտութեանը աստիճանը
հերիք կը սեպէ :

5. Սովորաբար աղօթքի համար մեծ փափաք
մը չզգար :

6. Հոգևոր հրահանգութեան համար Սուրբ
Գիրք կարդալը աւելի բեռ կու գայ իրեն՝ քան թէ
զուարճութիւն :

7. Արօքի վրայով կ'ուզէ միայն նաք ու նուրբ
քննութիւններ լսել, ու ոչ թէ փրկութեան հար-
կաւոր վարդապետութիւնները :

8. Ըղօթքի ժողովներու վրայով շատ հոգ չը-
նէր, անանկ որ ժողովները կ'ըլլան կ'անցնին, ու
ինք ոչ կը փափաքի՝ ոչ ալ միտքէն կ'անցընէ :

9. Եթէ երբէք գտնուի ազօթքի ժողովներու՝ ուրիշներէն ամենալէն է, ու ոչ թէ Մատուժ վախնալէն և Քրիստոս սիրելէն :

10. Քրիստոսի վրայով խօսակցիլ չուզէր, միայն սա վախուն համար որ՝ չըլլայ թէ փոքր ինչ նեղութիւն կամ վնաս մը գայ իրեն :

11. Մէկուն իրեն դէմ ամենափոքր յանցանք մը ընելով՝ իր համբերութիւնը ան աստիճան կը հասնի, որ ինքը աւելի մեծ չարիք մը կը հասցընէ անոր :

12. Լեւի Մատուժոյ ժողովուրդին խօսքերը ունի իր լեզուին՝ վրայ՝ քան թէ անոնց հոգին իր սրտին մէջ. որ ըսել է կերպարանքը ունի՝ ու ոչ թէ զօրութիւնը :

13. Իր յանցանքները և պակսութիւնները շիտակելու համար նեղութիւն քաշել չուզեր, հապա կը նայի որ զանոնք ուրիշներէն ծածկէ :

14. Իր ըրած յանցանքներուն և պակսութիւններուն համար զինքը հաւատարմութեամբ խրատող և յանդիմանող քրիստոնեայ եղբայրները չսիրեր :

15. Լեւի ազօթք կ'ընէ որ իր վիշտերը վերնան վրայէն՝ քան թէ օգտակար ըլլան իրեն :

16. Մատուժ իբրև խրատ իր վրայ խրկուած պատիժներուն ատենը՝ խոնարհութեամբ ազօթք ընելուն հարկաւորութիւնը ու գերազանցութիւնը ամենևին չզգար :

17. Լեւի իր սիրած ցանկութիւններուն և մեղքերուն վրայ կը մտմտայ, քան թէ Մատուժոյ հաճելի ըլլալու :

18. Մեղքի դէմ դնելու համար Սուրբ Հոգիին օգնութեանը կարօտ ըլլալը չզգար:

19. Իր հոգեւոր վիճակին վրայ այնչափ տգէտ է, որ չգիտեր թէ շնորհքի մէջ կ'անձի ինք՝ թէ ետ կը զարնէ:

20. Մեծ մեղքերը իրեն տղտիկ կ'երենան, ու պզտիկ մեղքերը բնաւ բանի տեղ չդնէր:

21. Իր ցուցուցած բարեպաշտական կեանքն ու քրիստոնէական վարմունքը՝ աւելի դիպուածով ու երբեմնակի է, քան թէ սովորած ու իրեն հաստատա ունակութիւն ըրած ըլլալուն համար:

22. Լէելի կը սիրէ իր անձնական ու ժամանաձեւաւոր օգուտին հոգը քաշել, քան թէ հոգիին:

23. Հոգեւոր օգուտի ու գործնական պարտաւորութիւններուն համար Եթաուծոյ Խոսքին և նախախտնամութեանը վրայով մտածութիւն ընելը՝ անհոգութիւնով զանց կ'ընէ:

24. Իր մեղքերուն համար մեռնող ժրկչին խորհուրդը՝ զինքը անվայել և գէշ վարմունքներէ ետ չպահեր:

25. Մեղք գործած ատենը ցաւ չզգար, ու ետքն ալ անհոգութեամբ կը յիշէ զանիկայ:

26. Լէելի կը սիրէ աշխարհային մարդոց ընկերութիւնը, քան թէ բարեպաշտ մարդոց:

Գ Լ ՈՒ Խ Ի Յ

Վրիստոնէական յասուկ որոշումներու
օրինակն էր :

Ըմէն դարու բարեպաշտ մարդիկները Վրիստոսի Լկեղեցիին հետ ուխտ ընել կատարելէն զատ՝ յատուկ իրենց համար առանձին որոշումներ ալ ըրած են, ու աս բանէն շատ մեծ օգուտներ տեսած են: Ըմէն մէկ քրիստոնեայ յատուկ պարտականութիւններ ու պահսութիւններ ունի . և ուստի իր կեանքին զանազան ատենները ու այլ և այլ պարագաներուն մէջ ինչպէս վարուելու համար յատուկ առանձին կանոններու և որոշմունքներու կարօտ է: Ըթթուն քրիստոնեայ մը աս որոշեալ կանոնները գրի կ'անցընէ, ու ատեն ատեն՝ դիցուք թէ շարժը հեղ մը աղօթք ընելով զանոնք կը կարդայ, որ տեսնայ թէ ինչ ատիճան ժրութիւնով ու հաւատարմութեամբ աշտնք կատարած է: Կ'ըլլայ որ՝ տարի անցնելով ուրիշ նոր որոշմունքներ ալ պէտք ըլլայ անոնց կարգը անցընելու, կամ եղածներուն մէջ փոփոխութիւններ ընելու: Ըս որոշմունքներուն ինտոր բան ըլլալը ցուցնելու համար, հոս երկու կերպ օրինակ կը դնենք: Ս'էյ մը ընդհանուր որոշմունքներ, որ ամէն քրիստոնեաներուն վիճակին յարմար գայ ու ամէնն ալ ընդունին զանոնք: Ս'էյ մ'ալ դնենք քանի մը յատուկ որոշմունքներ՝ որ Լգուարդս անուն հռչակաւոր աստուա-

ծարանը ու Ամբիգայի մէջ Անտարանի հաւատարիմ պաշտօնեան իր կեանքին մէջ զոնազան առեմններ իրեն համար գրեր, ընդունելը և պահելը է: Ես որոշմունքները քաջի անգամ երբոր ձեռք զարկաւ գրելու՝ հազիւ թէ քսան տարեկան կար:

Ե. Բարեպաշտական որոշումները:

Որովհետև կը զգամ՝ որ առանց Եստուծոյ օգնութեանը պիտի չկրնամ բարի բան մը ընել: Եւստի խոնարհութիւնով կ'աղաչեմ Եստուծոյ, որ իր շնորհքովը ինձի կարողութիւն տայ սա հետեւալ որոշմունքները պահելու՝ որչափ որ անոնք իր սուրբ կամքին համեմատ են:

1. Կ'որոշեմ՝ որ Վրիստոսի բրած հնազանդութիւնը՝ չարչարանքներն ու մահը, և հետեւապէս իր բարեխօսութիւնը բնաւ չմտնամ: որովհետև ասոնք են իմ ընդունած օրհնութիւններու բուն պատճառը, այսինքն մեղքիս թողութեանը, Եստուծոյ հետ խաղաղութիւն ունենալուս ու սրբտիս սրբանալուն:

2. Կ'որոշեմ՝ որ ամէն օր գոնէ մէկ անգամ առանձնանամ մինակ տեղ մը առանձին աղօթք ընելու և մտածելու համար:

3. Կ'որոշեմ՝ որ ամէն օր Եստուծոյ Խօսքէն մաս մը կարդամ:

4. Կ'որոշեմ՝ որ աստուածային պաշտամունքի մէջ արտաքին ցոյցերէ և սնապարծական ձևերէ զուշանամ, մանաւանդ ընտանեկան աղօթքի մէջ:

6. Կ'որոշեմ՝ որ յատուկ զգուշութիւն ընեմ և արթուն կենամ՝ որ ամբարիշտ խորհուրդներ տեղի չունենան մտքիս մէջ: Արբոր անանկ բան մը տեսնամ որ միտքս անոնց կ'առաջնորդէ, իսկոյն աշուրներս մէկդի դարձընեմ. ու պիղծ խօսակցութիւններ լսած ատենս՝ ականջներս պինտ գոցեմ: Եմէն կերպով փախչիմ բոլոր ան բաներէն՝ որ փորձով գիտեմ թէ ուրիշ անգամ անվայել զգացմունքներ յարուցած են մտքիս մէջ, ու թող չտամ՝ որ խորհուրդներս մինչև անգամ վայրկեան մը մարմնաւոր հաճութիւն գրգռող բաներու վրայ կենան:

6. Կ'որոշեմ՝ որ ազահութեան վերաբերեալ ամէն փափաքներուն գէմ կենամ, հարկաւոր չեղած ամէն ծախքերէն կամ Լստուծոյ պարգևները հոգ չընելով շուայութեամբ մխտելէն զգուշանամ: Եւ յատուկ փնտռեմ բարեսիրութեան և կարեկցութեան առարկաները, ու Լստուծոյ ինծի պարգևած ու վրան տնտես դրած օրհնութիւնները անոնց հաղորդեմ:

7. Կ'որոշեմ՝ որ ալ ևս այս օրուան կամ այս ժամուն գործը վաղուան չձգեմ, այլ ծոյլ և անհոգ բնաւորութեան դէմ սաստիկ պատերազմելով՝ ջանամ բոլոր զօրութիւնովս ինծի վերաբերեալ գործքերը ժամանակին կատարել:

8. Կ'որոշեմ՝ որ ճշմարտութիւնը ինչպէս որ ամենամեծ բաներու մէջ՝ անանկ ալ ամենատիպք բաներու մէջ անարատ պահեմ:

9. Կ'որոշեմ՝ որ միտքս չարութեան գրգռող կամ սրտիս մէջ անվայել կիրքեր և զգացումներ շարժող գիրքեր չկարդամ :

10. Կ'որոշեմ՝ որ ինձի տրուած խրատն ու յանդիմանութիւնը քաղաքավարութիւնով ու հեղութիւնով ընդունիմ. կռիւ հանելու կերպով չխօսիմ, ու զիս յանդիմանողին դէմ կշտամբանօք չխօսիմ՝ թէ և անիկայ չարակամութիւնով ալ ընէ :

11. Կ'որոշեմ՝ որ զգոյշ կենամ որ վարմունքիս կամ նայուածքիս մէջ իշխանական ձևեր չբանեցրնեմ, վիճաբանութիւն ըրած ատենս նենգամտութիւն չընեմ. և անհամբեր ոգով չվարուիմ : Ուրիշներուն բերած փաստերը որչափ տկար և անտեղի ալ երևնան ինձի, տակաւին հանդարտութեամբ մտիկ ընեմ :

12. Կ'որոշեմ՝ որ անձնասիրութեամբ յատուկ իմ հանգիստս նայելէն զգոյշ ըլլամ, ու միշտ ջանք ընեմ՝ որ ուրիշներուն հանգստութեանը համար ալ նոյնպէս հոգ տանիմ :

13. Կ'որոշեմ՝ որ ամենուն հետ հեղութիւնով ու քաղցրութիւնով վարուիմ, ու միշտ վարքովս քաղաքավար ու գործքովս բարեսիրտ երևնամ :

14. Կ'որոշեմ՝ որ դաժան ու բարկացող չըլլամ ինձմէ վար եղողներուն կամ իմ հաւասարներուն հետ, ու միշտ զգոյշ ըլլամ՝ որ չըլլայ թէ մեկուն սիրտը ցաւցընեմ :

15. Կ'որոշեմ՝ որ ուրիշներուն ինձի դէմ ցուցուցած գէշ վարմունքը առիթ չսեպեմ իմ քաղաքավարութիւնս ու անուշութիւնս անոնց վրայէն պակսեցընելու :

16. Կ'որոշեմ՝ որ բարկացած ատենս բնաւ մէկը չչեխեմ, ու բնաւ ծանր խօսք չգործածեմ :

17. Կ'որոշեմ՝ որ երբօր վրաս բարկութիւն գայ, շուտով աղօթք ընեմ ու Տէրոջմէն օգնութիւն ու թողութիւն խնդրեմ :

18. Կ'որոշեմ՝ որ մէկու մը հետ խօսած կամ մէկը յանդիմանած ատենս պիտի ջանամ՝ որ ձայնս սուտրականէն բարձր չհանեմ, ու կծու և վախ առաջու խօսքեր բնաւ չգործածեմ :

19. Կ'որոշեմ՝ որ հակառակութեան կամ վերէժ առնելու ոգիով բնաւ բան մը չընեմ :

20. Կ'որոշեմ՝ որ ամէն ըրած գործքերս ու խօսքերս անանկ ընեմ՝ իբր թէ Աստուծոյ և Քրիստոսի առջևը կ'ընեմ :

21. Կ'որոշեմ՝ որ միշտ փնտռեմ անանկ անձինք, որ ողորմութեան և կարեկցութեան արժանի են :

22. Կ'որոշեմ՝ որ բնաւ մէկու մը վրայով գէշ չխօսիմ :

23. Կ'որոշեմ՝ որ շարունակ սիրտս քննեմ՝ որպէս զի գիտնամ թէ իրացունէ բաժին ունիմ Քրիստոսի հետ, որ մահուան ատենս խիղճս զին չտանջէ անհոգութեանս համար :

24. Կ'որոշեմ՝ որ ամէն օրուան, ամէն շաբթուան և ամէն տարուան գործքերս որոշեալ ատեն մը յատուկ նայիմ քննեմ, թէ արդեօք հոգիիս վերաբերեալ պարտքերս հաւատարմութեամբ կատարեմ եմ, և որ չորս կողմն եղողներուն փրկութեանը հոգ տանիմ :

28. Կ'որոշեմ՝ որ բնաւորութեանս մէջ գրաւնուած ամէն պակասութիւններս շիտկելու յատուկ ջանք ընեմ, Սուրբ Հոգիին օգնութեանը ապաւինելով:

Եւ Լստուած մեր Տէր Աստուծոյն Հայրը, գթութիւններուն և ամէն միտթարութեան ու խաղաղութեան Լստուածը սրբէ իս. ու յաւիտենական դաշինքին արիւնսովը իս բարի գործքերու մէջ հաստատէ իր կամքը ընելու, որ կարող ըլլամ մատուցանել Հօրը, Արդիին ու Սուրբ Հոգիին մի միայն Լստուծոյ փառք ու գովութիւն բարունեցածովս ու ունենալու յուսացածովս. Լսէն:

Բ. Երկրորդ Պատուելի Երգարարին ըսած որոշանքները:

1. Կ'որոշեմ՝ որ միայն Լստուծոյ փառքին ու իմ ներկայ և հանդերձեալ կեանքիս վերաբերեալ օգտակար բաները ընեմ:

2. Կ'որոշեմ՝ որ բնաւ ըրողէ մը չկորսնցընեմ, հապա ջանամ ժամանակս՝ որչափ որ կրնամ պինտ օգտակար բաներու գործածել:

3. Կ'որոշեմ՝ որ թուլամորթ ու ծոյլ չըլլամ, այլ ամէն բանի մէջ ժիր և գործունեայ ըլլամ:

4. Կ'որոշեմ՝ որ թէ խօսակցութեան թէ գործելու մէջ անանկ վարուիմ՝ իբրև թէ ինձմէ անարգ մարդ չկայ, ու իբրև թէ ուրիշներուն ըրած մեղքերը ճիշդ ես ալ ըրեր եմ, կամ թէ անոնց պէս ես ալ գործելու պատրաստ եմ: Եւ թէ ուրիշներուն ի յնալը լսելովս ինձի սա օգուտը

ըլլայ . վախնամ ու ամենամ ինքզինքէս , ու մեզ-
քերս և թշուառութիւններս խոստովանիմ Վս-
տուծոյ առջևը :

8 . Կ'որոշեմ՝ որ ամէն ատեն ու ամէն բանի
մէջ մահս մտքիս առջևը պահեմ , ու անոր հետ
կապակցած ամէն պարագաներուն վրայ խորունկ
մտմտամ :

8 . Կ'որոշեմ՝ որ աշխատիմ միշտ սիրոյ և ա-
ռատաձեռնութեան արժան առարկաներ գտնելու :

7 . Կ'որոշեմ՝ որ վրէժ առնելու միտքով բան
մը ամենեկին չընեմ :

8 . Կ'որոշեմ՝ որ բնաւ մէկու մը դէմ իր պա-
տիւր կոտորելու բան չխօսիմ կամ չընեմ , միայն
թէ երբոր 'ի պարտուց ստիպեալ պարտաւորիմ
այնպէս ընել :

9 . Կ'որոշեմ՝ որ անանկ ապրիմ կեանքիս մէջը ,
ինտոր որ մեռած ժամուս պիտի փափաքիմ որ
ապրած ըլլայի :

10 . Կ'որոշեմ՝ որ բնաւ անանկ բան մը չընեմ ,
որ եթէ գիտնայի թէ վերջին փողը հնչուելուն
ճիշդ ժամ մը մնացած է , անշուշտ պիտի օտակայի
ան բանը ընելու :

11 . Կ'որոշեմ՝ որ ջանք ընեմ ուտելու և խմե-
լու մէջ միշտ չափաւոր և բարեխառն ըլլալու :

12 . Կ'որոշեմ՝ որ բնաւ անանկ բան մը չընեմ ,
որ եթէ ուրիշին նոյն բանը ընելը տեսնայի , ան
մտրդը գէշ կամ անտրդ բան ըրած պիտի սեպեի :

13 . Կ'որոշեմ՝ որ երբոր ինքզինքս գէշ բան
մը ըրած գտնեմ , անմիջապէս պատճառը փնտռեմ :

ու երբոր գտնամ, աղօթքով պատերազմիմ անոր
 քէմ :

14 . Կ'որոշեմ՝ որ Աստուծոյ Խօսքը անանկ
 զգոյշ և յարատե ընթացքով մը կարդամ . ու
 գովիմ, որ սրտիս մէջ համոզիչ վկայութիւն մը
 ղանենամ՝ թէ անոր սրբազան գիտութիւնովը օր
 քան զօր յառաջ կ'երթամ և կ'աճիմ :

15 . Կ'որոշեմ՝ որ ինքզինքս աղօթք ըրած չը-
 ճանչնամ, երբոր զրուցած խօսքերս անանկ ցուրտ
 ու անկենդան բառեր են ; որ իմ սիրտս ալ չհա-
 մոզուի թէ Աստուած անոնց պատասխան պիտի
 տայ . նոյնպէս ալ Աստուծոյ առջևը խոստովա-
 նութիւն ըրած չսեպեմ, երբոր կը զգամ թէ ը-
 րածս աստուածահաճոյ կերպով չէր :

16 . Կ'որոշեմ՝ որ ամէն շաբթու ցանք ընեմ
 առջի շաբթուրնէ աւելի յառաջ երթալ աստ-
 ուածպաշտութեան և շնորհքով աճելու մէջ :

17 . Կ'որոշեմ՝ որ բոլոր ինծի յանձնուած
 բաներուն շատ զգոյշ և պինտ հաւատարիմ ըլլամ,
 որ չըլլայ թէ Առակաց գրքին Ի գլուխ 6 տունին
 խօսքը իմ վրաս կատարուի՝ թէ “Մարդոցմէ շա-
 տերը իրենց բարերարութիւնը կը հրատարակեն .
 բայց հաւատարիմ մարդ մը ո՞վ կրնայ գտնել” :

18 . Կ'որոշեմ՝ որ բան մը պատմած աստե՛ս բը-
 նաւ քովէս բան չաւելցընեմ, հապա բուն ճշմա-
 րիտը ու իսկը պատմեմ :

19 . Կ'որոշեմ՝ որ ամէն իրիկուն անկողին մը-
 տած աստե՛ս ինքզինքս քննեմ՝ թէ ինչ պարտա-
 տրութիւն զանց ըրեր եմ, թէ ինչ մեղք գործեր

Եւմ, թէ արդեօք անձս ուրացեր եմ: Ըս քննու-
թիւնը նաև ամէն շարթուան ու տարուան վեր-
ջերը ընեմ:

20. Կ'որոշեմ՝ որ մկրտուած ատենս զիս Ըստու-
ծայ նուիրելու համար ծնողացս ըրած ուխտը, որ ես
ալ եկեղեցւոյ հաղորդութեանը ընդունուելու ա-
տենս ջերմեռանդ և ահարկու զգացումներով նո-
քօգեցի, անիկայ հիմա ալ զատ միտքս բերեմ ու
նորոգեմ:

21. Կ'որոշեմ՝ որ ասկէ ետքը մինչև մահուանս
որը ոչ թէ անանկ ապրիմ իբրև թէ ես իմն եմ,
հապա իբրև թէ բոլորովին Ըստուծոյ:

22. Կ'որոշեմ՝ որ հօրս ու մօրս դէմ երբէք
գանգատ մը կամ տրտունջ մը չընեմ, ոչ խօսքով
ոչ ալ նայուածքով:

23. Կ'որոշեմ՝ որ ամենայն զօրութեամբ ջա-
նամ ինքզինքս անանկ բնաւորութեան մը չմատ-
նել, որ քաղցրութեան, բարեսիրութեան, հան-
դարտութեան, խաղաղասիրութեան, գոհունա-
կութեան, կարեկցութեան, առատաձեռնութեան,
խոնարհութեան, հեզութեան, քաղաքավարու-
թեան, ժրութեան, յաջողակութեան, ողոր-
մածութեան, համբերութեան, չափաւորութեան
ներողամտութեան ու հաւատարմութեան դէմ
կու գայ:

24. Կ'որոշեմ՝ որ շատ զգուշութիւնով ու բազ-
մահոգ ջանքով հոգիիս վիճակը նայիմ ու գիտ-
եամ, թէ արդեօք ճշմարտապէս բաժին ունիմ
Վրդիստօսի հետ՝ թէ չէ:

25. Կ'որոշեմ՝ որ պատեհութիւն չկորսնցուցած՝ քանի որ միտքս հանդարտ վիճակի մէջ է, հոգիս Վրիստոսի յանձնեմ, ու բոլորովին ինքզինքս անոր նուիրեմ :

26. Կ'որոշեմ՝ որ երբ ուրիշի մը վրայով գովեստի արժանի բան մը լսեմ, բարի նախանձով նայիմ՝ թէ ան բանը իմ վրաս ալ գտնուի՝ աղէկ է, և ես ալ գովեստի արժանի կ'ըլլամ. և թէ որ անանկ է, ընեմ անիկայ :

27. Կ'որոշեմ՝ որ ջանք ընեմ անանկ բաներ ընելու որ, եթէ երկինքին երջանկութիւնը ու դժոխքին տանջանքը արդէն տեսած ըլլայի, անշուշտ ան բաները պիտի ընէի :

28. Կ'որոշեմ՝ որ մեղքերուս դէմ շարունակ պատերազմիլ բնաւ ձեռքէ չձգեմ, թէ և շատ անգամ ջանքերս անյաջող ըլլալով յաղթուած ալ ըլլամ :

29. Կ'որոշեմ՝ որ բարկութեանս վերջին աստիճան գրգռուած ատենը անգամ, յատուկ ջանք ընեմ որ ինքզինքս հանդարտեցունեմ ու անուշութիւնով վարուիմ :

30. Կ'որոշեմ՝ որ երբ տեսնամ թէ զգացումներս աւրուած են, թող ըլլայ թէ պինտ քիչ ալ ըլլայ, և երբոր թէ ներսուանց թէ դրսուանց անհանգստութիւն մը կամ անկարգ բան մը ունիմ, ան ատենը սաստիկ ու չափազանց հոգածութիւնով ինքզինքս քննեմ :

31. Կ'որոշեմ՝ որ ուրիշ բան չընեմ, բայց միայն պարտաւորութիւնս. ու ան ալ լքիեսացուց

Թուղթին ի գլուխ Թ—Ց համարներուն համեմատ, կամաւ ու ուրախութեամբ՝ որպէս թէ Տէրօջը՝ ու չէ թէ մարդոց :

ՅԶ . Կ'որոշեմ՝ որ աշխարհիս վրայ բազմութեան ընթացքին չհետեւիմ, այլ սեպեմ թէ ամէն ատեն միայն մէկ ճշմարիտ ու կատարեալ քրիստոնեայ մը պիտի գտնուի . ու ջանամ՝ որ անիկայ ես ըլլամ, և ճիշդ անոր վայելուչ գործեր գործեմ :

ՅՅ . Կ'որոշեմ՝ որ բոլոր կեանքիս մէջը ջանքս աս ըլլայ՝ որ ամէն ճամբաներս ու ընթացքս պարզ ու անկեղծ ոգով Մտուածոյ յայտնեմ, բան մը չծածկելով Մեկէ՝ թէ բոլոր մեղքերս, փորձութիւններս, դժուարութիւններս, տրտմութիւններս, վախերս, թէ յոյսերս, փափաքներս, և՛ ամէն բաներս ու պարագաներս :

ՅԶ . Կ'որոշեմ՝ որ ամէն տեղ ու ամէն ընկերութիւններու մէջ աշխատիմ որ միշտ խնտուած երես, անուշ վարք ու քաղցր խօսակցութիւն ունենամ, միայն՝ թէ որ անանկ բան մը պատահի, որ հարկը ուրիշ կերպ ընել պահանջէ :

ՅԷ . Կ'որոշեմ՝ որ վիշտ և նեղութիւն քաշելէ՛ս ետև՝ ինքզինքս քննեմ թէ ինչ օգուտ քաղեցի անոնցմէ, և ինչ աղէկութիւններ կրնայի ունենալ :

ՅԸ . Կ'որոշեմ՝ որ ինչ տկարութիւն և ինչ մեղք որ գտնեմ վրաս, բացարձակ ինքզինքիս խոստովանիմ . ու անիկայ Մտուածոյ յայտնեմ, ու անկէ պէտք եղած օգնութիւնը խնդրեմ :

ՅԹ . Կ'որոշեմ՝ որ ամէն խօսքերուս մէջ մարդասիրական ու բարեսիրական նկատում մը ըլլայ :

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Այնպիսի գործի ժողովներու համար
ժանի մը ընդհանուր կանոններ :

Այն գործքի ժողովք հարկաւ ունենալու է
անանկ կանոններ և կարգադրութիւններ , որ իբր
գործքերը բարեկարգ ու օրինաւոր կերպով կա-
տարելու համար անհրաժեշտ հարկաւոր են : Այս
մէջ հոս պիտի դնենք քանի մը այնպիսի ընդհա-
նուր կանոններ , որոնք առ հասարակ ամէն եկե-
ղեցական գործքի վերաբերեալ ժողովներու վի-
ճակին ու պարագայիցը յատկապէս կը յարմարին
ու հարկաւոր են :

Ե . Ժողովքի կազմութիւն :

1 . Գործքի վերաբերեալ ժողովքի մը օրինաւոր
անդամ անոնք սեպուելու են , որոնք իրաւունք
կամ արտօնութիւն ունին նոյն ժողովքին մէջ քուէ
կամ վիճակ տալու :

2 . Այնպիսի ժողովներու սովորական պաշ-
տօնեաներն են՝ Վարիագահ և Գրագիր :

Ծ . Սասնաւոր կամ տեղական եկեղեցիի մը ամէն ժողովներու մէջ միշտ կրէցն է նախագահը . իսկ երբոր ընդհանուր կամ քանի մը ընկերակից եկեղեցիներու ժողովներ ըլլան , ինչպէս երօցական կամ նուիրակներու ժողովք ԵՄ , ան ատենը իւրաքանչիւր ժողովք ինքը ընտրելու է իրեն նախագահը : Ըսանկ ընդհանուր կամ պատահական ժողովներու նախագահն ու գրագիրը կրնայ միայն մէկ նիստ ժողովքի մը համար ընտրուիլ , և կամ թէ կանոնաւորապէս ամէն ըլլալու նիստերուն համար , ինչպէս որ ժողովքը յարմար դատէ :

Կ . Ժողովք մը ընդհանրապէս օրինաւոր կը սեպուի՝ երբոր անդամներուն մեծագոյն մասը ներկայ են :

Ծ . Երբոր ամէն բան պատրաստ է , նախագահը ճիշդ սահմանեալ ժամուն ժողովքը հրաւիրելու է՝ որ ժողովքի մը վայելուչ դիրք առնէ . և եղբոր մը աղօթք ըսել տալով՝ ժողովքը սկսելու է :

Երբոր որոշեալ կանոններուն մէկը զանց կ'ըլլուի կամ անոր գէմ կը գործուի , իւրաքանչիւր անդամ իրաւունք ունի պահանջելու՝ որ առանց խօսք կամ վէճ ընելու՝ ճիշդ այն կանոնին համեմատ գործուի :

Բ . Պաշտօն 'Նախագահի :

1 . Նախագահը ընդհանրապէս խօսքի կամ վիճաբանութեան մէջ չմտներ , այլ իբրև շեղք՝ ինչդրի մը վրայ երկու կողմէն եղած խօսքերուն մտադրութիւն կ'ընէ , որպէս զի բանը որոշման

կէտին հասած ատենը՝ խնդիրի տակ եղած նիւթը որոշ առաջարկութեան մը փոխէ . բայց եթէ ըլլայ որ՝ ինքը խնդիրի տակ եղած նիւթին վերաբերեալ տեղեկութիւններ ունենայ, այն բաները ժողովքին կը ծանուցանէ . և երբոր պահանջուի կամ ինք հարկաւոր տեսնէ, ժողովքին կարգադրութեանը վերաբերեալ կանոնները ժողովականաց յիշեցունելու է :

Ձ . Նախագահին պարտաւորութիւնն է՝ սահմանեալ ատենը եկածին պէս վերոգրեալ կերպով ժողովքը սկսել . ժողովքին նպատակը և տեսնուելու գործերը կարգաւ ծանուցանել . ժողովականաց կողմէն եղած ամէն խնդիր կամ առաջարկութիւն՝ ժողովքին պարզել և անոր քննութեանը յանձնել . երբոր խնդիրի մը վրայ երկու կողմանէ բաւական ժամանակ կը խօսուի, անիկայ օրինաւոր առաջարկութեան մը փոխելով ժողովէն վիճակ պահանջել, և եղած վճիռը ծանուցանել . ժողովքի կանոններուն պահպանութեանը յատուկ հոգ տանիլ, խնդիրի մը վրայ խօսք կամ վիճաբանութիւն եղած ատենը՝ փնդամներուն մէջ կարգ՝ կանոն և վայելչութիւն պահել տալ :

Թէ որ մէկը կանոնի դէմ ընէ, և նախագահին ալ չնազանդի, ինքը կրնայ անիկայ բոլորովին լռեցընել, բայց ոչ իշխանաբար : Իսկ եթէ այն անձը խորհի թէ նախագահին ըրածը սխալ է, կրնայ ժողովքին բողոքել : Իր պարտաւորութիւնն է նաև՝ ժողովքին հաղորդուելու ամէն գրութիւնները և նամակները ընդունիլ և ծանուցանել . պէտք

Եղած ատենը ժողովքին գործերը իր ստորագրութիւնովը կնքել 'ի վկայութիւն անոնց վաւերապանութեանը :

Ճ . Սովորաբար նախագահը վիճակ կամ քուէ չտար . բայց երբոր առաջարկութեան մը լինէր և Ոչ մասերը ճիշդ հաւասար են, նախագահը եթէ ուզէ՝ կրնայ երկու կողմին մէկուն վիճակ տալով բանը որոշել , եթէ ոչ՝ առաջարկութիւնը մերժուած կը սեպուի :

4 . Սախագահը երբոր ուզէ խօսքի խառնուիլ պարտի քիչ մը ատեն գահը ձգել և տեղը փոխանորդը հրահարել . թէ որ փոխանորդ չունի , ժամանակաւոր նախագահ մը կրնայ գնել : Սոյնպէս ընելու է՝ երբոր ինքը պատճառով մը արգելուի ժողովքին ներկայ գտնուելէն :

Յ . Սախագահը՝ ժողովքին խնդիր մը առաջարկած ատենը կամ բանի մը համար անոր հաճութիւնը հարցուցած ատենը ոտքի վրայ կենալու է :

Ծ . Սախագահը առաջարկութեան մը համար վճիռ պահանջելէն առաջ, անոր ինչ ըլլալը ժողովին աղէկ մը հասկցընելու է , և ապա վճիռ պահանջելու է :

Կ . Պաշտօն Վրագրի :

1 . Վրագրիին պարտքն է ժողովներուն օրակարգութիւնը օրինաւոր կերպով ընել . ամէն եղած շնչացած բաները գրութեամբ պահել , դուրս ձգել լիկ խօսուած կամ միայն առաջարկուած խնդիրները : Ընդամենը անուանցը ցանկը և կար-

դացուելու թուղթերը պահանջուած ատենը կարգաւ . պաշտօնեայ ընտրուած ատենը՝ անոնց իմացընել իրենց ընտրութիւնը . ժողովին ամէն տեսած գործքերը իր ստորագրութիւնովը վաւերացընել . ժողովին ամէն թուղթերը և տօմարները իր քովը պահել :

2 . Կրագիրը ժողովին խօսելու կամ բան մը կարդալու ատենը՝ ոտքի վրայ կենալու է :

Վ . Ժողովականաց պարտքն ու արտօնութիւնները :

1 . Ըմէն ժողովական հաւատար իրաւունք ունի խնդիր առաջարկելու , անիկայ բացատրելու , և անոր վրայ փաստացանելու :

2 . Ընդհանրապէս իւրաքանչիւր ժողովական պարտի՝ կամ մէկ որոշ խնդիր մը յառաջ բերել ու անոր վրայ խօսիլ , կամ արդէն առաջարկուած և քննութեան տակ եղած որոշ խնդիրի մը վրայ խօսիլ . անկէ դուրս կամ անոր վերաբերութիւն չունեցող խօսք պէտք չէ որ ըլլայ :

3 . Ըմէն ժողովական երբոր խօսելու ըլլայ , պարտի ոտքի վրայ կենալ , և խօսքը դէպ 'ի նախագահին ուղղել . և բնաւ արտօնութիւն չունի մասնաւոր անձի դէմ բան խօսիլ , այլ խօսքը կամ ընդդիմութիւնը պէտք է որ միայն խնդիրին վրայ ըլլայ :

4 . Սէկը իր խօսքը չլսեցուցած՝ երկրորդ մը իրաւունք չունի անիկայ ընդմիջելու , միայն թէ խօսելիքը համառօտ կերպով սխալ մը ուղղելու կամ

կարգ կանոն պահել պահանջելու համար ըլլայ և երբոր երկու կամ աւելի խօսողներ կան, նախագահը որոշելու է անոնց կարգը :

5 . Ընտրակութիւն մը վճռուելու ատենը՝ առէն ժողովական պարտական է վիճակ կամ քուէ տալու , միայն թէ մասնաւոր պատճառ մը ունենալով ժողովին հաւանութեամբը ետ կենայ տալէն . բայց առանց այսպէս հրաժարելու՝ չտուողները տուողներուն մեծագոյն մասին հետ կը համըուին :

6 . Սէկ խնդիրի մը կամ առաջարկութեան մը վրայ եղած Ընտրողները և Ոչերը՝ ներկայ գտնուողներուն մէկ երրորդին պահանջով մտադրութեան մէջ կրնայ յիշատակուիլ :

7 . Եթէ ժողովականներէն մէկը խորհի թէ նախագահին ծանուցած վճիռը սխալ է , կրնայ խնդրել որ քուէները կրկին համըուին :

8 . Ժողովքի ատեն չեն կրնար երկու ժողովական իրարու հետ առանձին խօսիլ կամ գործընել . ոչ ալ վիճարանութեան ատեն իրարու դէմ կրնան խօսիլ , միայն թէ նախագահէն արտօնութիւն առնեն :

9 . Ընտն ժողովական պարտական է քանի որ ժողովքը կը շարունակէ՝ հոն ներկայ գտնուիլ . խի երբոր մէկը կարևոր պատճառով մը պարտաւորած է վերջանալէն առաջ ելլիլ ժողովէն , պարտախախտութիւն իմաց տալ , և ներում խնդրել :

10 . Ընտրող ժողովականը պարտական են յարգանք մտադրութիւն ընել խօսողին . և մէկը ի-

բաւունք չունի ուրիշին խորհուրդը անարգել, և անոր դէմ նախատանօք խօսիլ կամ ծաղրել:

11. Երբոր առաջարկութիւն մը կը պարունակէ քանի մը որոշ մասեր, ժողովական մը կրնայ պահանջել՝ որ այն խնդիրը բաժնուի և իւրաքանչիւր մասին վրայ զատ զատ վիճակ տրուի:

12. Առաջարկութիւն մը օրինաւոր կերպով անգամ մը վճռուելէն ետքը, որ և իցէ մէկը իրաւունք չունի ալ ևս անոր դէմ խօսք ընելու:

Խ. Խնդիր և Առաջարկութիւնք:

1. Ժողովքին քննութեանը տակ ձգուած նիւթը խնդիր կը կոչուի, իսկ երբոր անոր համար ժողովքէն վճիռ կ'ուզուի՝ առաջարկութիւն կը կոչուի. և առաջարկութեան մը վրայ ժողովքին մեծագոյն մասին տուած վճիռը՝ ժողովքին հրամանը կամ որոշումը եղած կ'ըլլայ:

2. Երբոր մէկը խնդիր մը կ'առաջարկէ, պէտք է որ ուրիշ մըն ալ անոր տէր ելլէ “Ես կ'երկրորդեմ” ըսելով. և երկրորդուելէն ետքը, նախագահը որոշ կերպով կրկնելու է խնդիրը՝ որպէս զի ժողովքը աղէկ մը հասկնայ անիկայ. խնդիր մը մինչև որ չերկրորդուի, ընդունուած չսեպուիք և քննութեան տակ չառնուիր:

3. Խնդիր մը քանի որ քննութեան տակ է և անոր վրայ վիճաբանութիւն կ'ըլլայ, ուրիշ խնդիր մը ամենեկին յառաջ չկրնար բերուիլ և քննութեան տակ առնուիլ, միայն թէ սա առաջարկութիւններէն 'ի զատ. ներկայ խնդիրին վրայ փոշ

միտութիւն մը ընել կամ անիկայ ուրիշ ձևի մը ղնել . այն խնդիրը յանձնարարական ժողովակի մը յանձնել . ուրիշ ատենի թողուլ . “Ա՛յլ վճիռ հարցուի” առաջարկութիւնը ընել . և կամ ժողովքը վերջացընել :

4 . Խնդիրի մը վրայ եղած զրոյցքը կամ վէճը կրնայ դադարիլ “Այսինթաց առաջարկութիւն” ըստած հարցումովը , որ է այսպէս . “Ա՛յլ վճիռ հարցուի” . և քանի որ այս որոշուած չէ՛ խնդիրին վրայ ո՛չ ուղղութեան առաջարկութիւն և ո՛չ զրոյցք կրնայ ըլլալ :

5 . Խնդիր մը երբոր օրինաւոր կերպով առաջարկութիւն կ'ըլլայ և կը վճռուի , ալ կրկին խնդիրի տակ չկրնար առնուիլ ան նոյն ժողովքին մէջ՝ միայն թէ կրկին քննելու առաջարկութիւն ընող անձը մեծագոյն մասին հետ քուէ տուած ըլլայ : Այժմէ ասանկ առաջարկութիւն մը ընդունուի , ան ժամանակը խնդիրը ճիշդ նախնական վիճակը կ'ունենայ ժողովքին առջևը՝ իբր թէ ամենևին որոշում մը չէ եղած անոր վրայ :

6 . Երբոր քանի մը խնդիրներ կան ժողովքին առջևը քննուելու , պինտ վերջի եղած խնդիրը առաջինը ըլլալու է քննութեան կամ խորհրդածելու կարգին մէջ . և այսպէս խնդիր առաջարկելու կարգին հակառակ կարգովը՝ վերջինէն սկսեալ մէկիկ մէկիկ կը քննուի մինչև առաջինը :

7 . Երբոր յանձնարարական ժողովակի մը ըրած զեկուցումը կը կարգացուի ժողովքին առջև , կրնայ առաջարկուիլ որ անիկայ ընդունուի՝ սոսկ

անհիշող ժողովքին ձեռքը գանուելու համար, և
կամ ընդունել և վաւերացնելու համար: Վասնի որ
աս առաջարկութիւնները որոշուած վճռուած չեն,
կրնայ ուրիշ առաջարկութիւններ ըլլալ՝ անհիշող
ուրիշ ատենի թողելու համար, կամ անոր մէջ
փոփոխութիւններ ընելու համար, և կամ նորէն
յանձնարարական ժողովակի մը յանձնելու համար:

Յ. Յանձնարարական ժողովակին ըրած որո-
շումը կամ գործքերը երբոր ընդհանուր ժողովքը
կ'ընդունի և հաւանութիւն կու տայ, այն ժամանա-
կը բուն իր քննած ու վճռածին պէս կը սեպուի:

Օրինակ էլէզլեցոյ անդամի մը արուելու
վայտիւն կամ յանյնարարական վզլեցոյ:

Եյս վկայականաւ կը ծանուցանենք մեր Տէր
Յիսուս Վրիստոսի եկեղեցիներուն, որ Ռեան
Պարոն Ե ը՛ Վ եկեղեցւոյն օրինաւոր, բարի վը-
կայուած և հաստատուն անդամն է, և ուստի
անոնց հոգևոր ընկերակցութեանը և հաղորդակ-
ցութեանը ընդունուելու արժան:

Նորին Նախ. Արքեպ

Օրինակ յանձնարարական նամակի՝ Եկեղեցւոյ
անդամի իւր արժանանը համար :

Պատուական եղբարք 'ի Տէր

Ի եան Պարոն Ը ը՝ որ Գ եկեղեցւոյն օրինաւոր , բարի վկայուած և հաստատուն անդամն է , հիմա իր բնակութիւնը այդ կողմը փոխած ըլլալով կը խնդրէ մեզմէ , որ իր անբաւանը արձանագրութիւնը մեր եկեղեցւոյն սօմարէն վերցընելով՝ զինքը ձեր եկեղեցւոյն ընկերակցութեանը և հաղորդակցութեանը յանձնենք . և մենք սիրով հաճելով իր այս օրինաւոր խորհուրդին՝ կը փութանք այս յանձնարարական նամակաւ յանձնել զինքը ձեր քրիստոնէական սուրբ միաբանութեանը , խնդրելով որ՝ բարեհաճիք մեզի ծանուցանել , երբոր ինքը ըստ օրինի ընդունուած է ձեր եկեղեցւոյն արձանագրութեանը մէջ . որպէս զի ան ժամանակը մենք ալ զինքը ըստ օրինի մեր եկեղեցիէն արձակեալ համարինք :

Ո՛ղջ լերուք

'Նորին 'Նախ . Նրեց

Յամի

Հայաստանեայց ասեպարանական եկեղեցեաց
 արեղական անդանները և կազմութեամբ
 ժամանակները :

1 . Պօլսոյ ան եկեղեցին՝	1846 .	Յուլիս	1 :
2 . Կիկոմիզիոյ	„ 1846 .	Յուլիս	20 :
3 . Լտափազարու	„ 1846 .	Յուլիս	26 :
4 . Տրապիզոնի	„ 1846 .	Օգոստոս	1 :
5 . Կարինի	„ 1847 .	Եպրիլ	22 :
6 . ԼՆԻԹապի	„ 1848 .	Յունվար	1 :
7 . Պրուսայի*	„ 1848 .	Յուլիս	25 :
8 . Պօլսոյ ք	„ 1850 .	Նոյեմ	1 :
9 . Տիգրանակերտի*	„ 1851 .	Մարտ	2 :
10 . Սեբաստիոյ	„ 1851 .	Մարտ	9 :
11 . Պօլսոյ ք	„ 1852 .	Փետր	15 :
12 . Բերիոյ*	„ 1852 .	Յունիս	6 :
13 . Քիլիսի	„ 1852 .	Յունիս	20 :
14 . Ռոտոսթոյի	„ 1852 .	Սեպտեմ	17 :
15 . Օմիւռնիոյ	„ 1853 .	Յունվար	1 :
16 . Քէսապի	„ 1853 .	Եպրիլ	15 :
17 . Սարսըվանի	„ 1853 .	Մայիս	1 :
18 . Կեսարիոյ	„ 1854 .	Յուլիս	15 :
19 . Լորպիլի	„ 1854 .	Օգոստոս	1 :
20 . Լգհիսարի*	„ 1854 .	Հոկտեմ	14 :
21 . Եւզոկիոյ	„ 1854 .	Նոյեմ	26 :
22 . Սարաշու	„ 1854 .	Դեկտեմ	3 :
23 . Սաչկերի	„ 1855 .	Մարտ	4 :
24 . Տիվրիկի	„ 1855 .	Եպրիլ	15 :

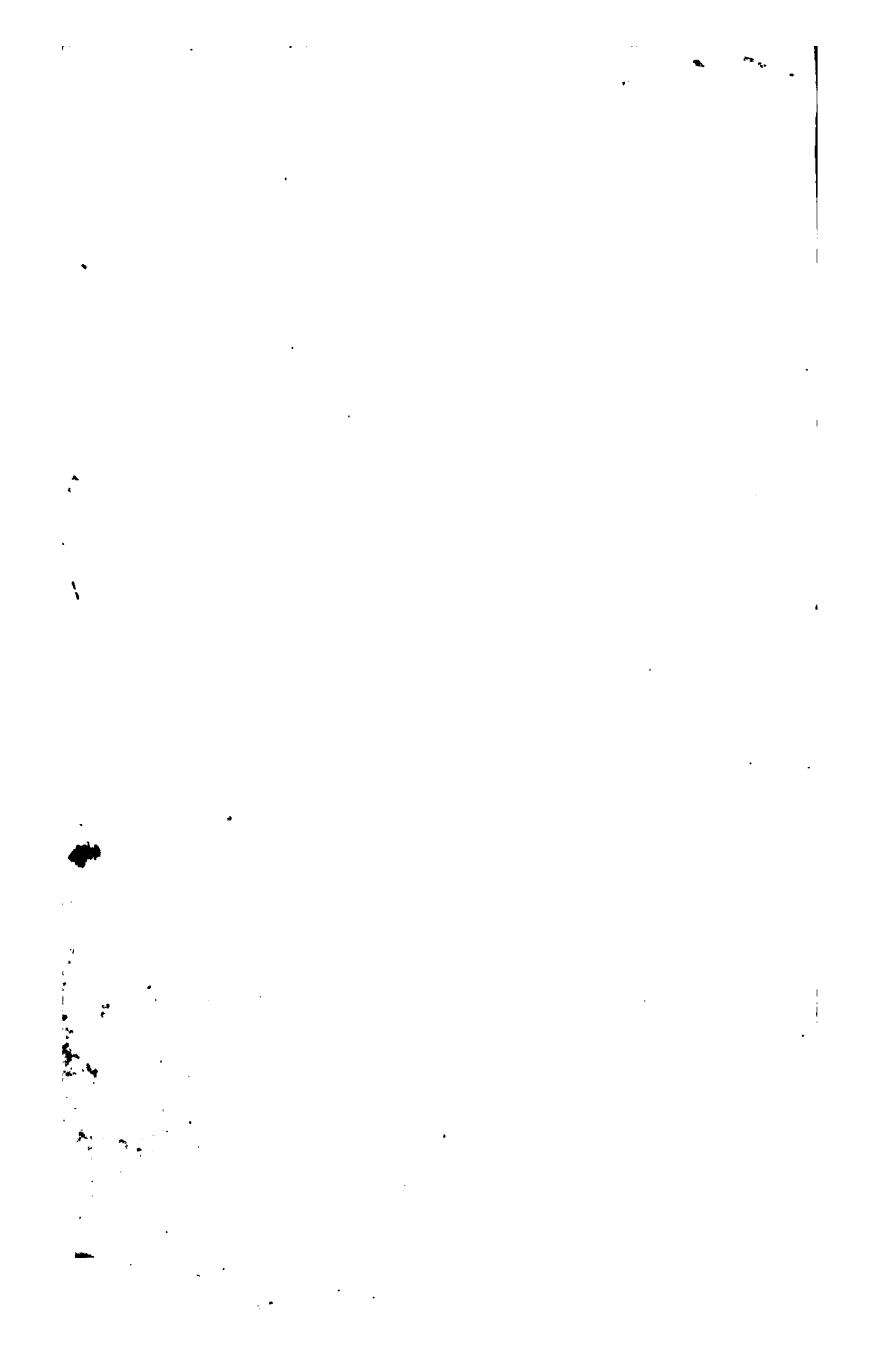
ՆՇԵՆ ԵԿԵՂԵՑՆԵՐԸ , որոնք մասամբ Հայ և մասամբ ուրիշ ազգերէ կը բաղկանան՝ ինչպէս Եսբի , Յոյն , Է՛ , ասողանիւղ մը նշանակեցինք , որպէս զի հասկցուի Թէ անոնք բացարձակ Հայաստանեայց եկեղեցեաց կարգէն չեն :

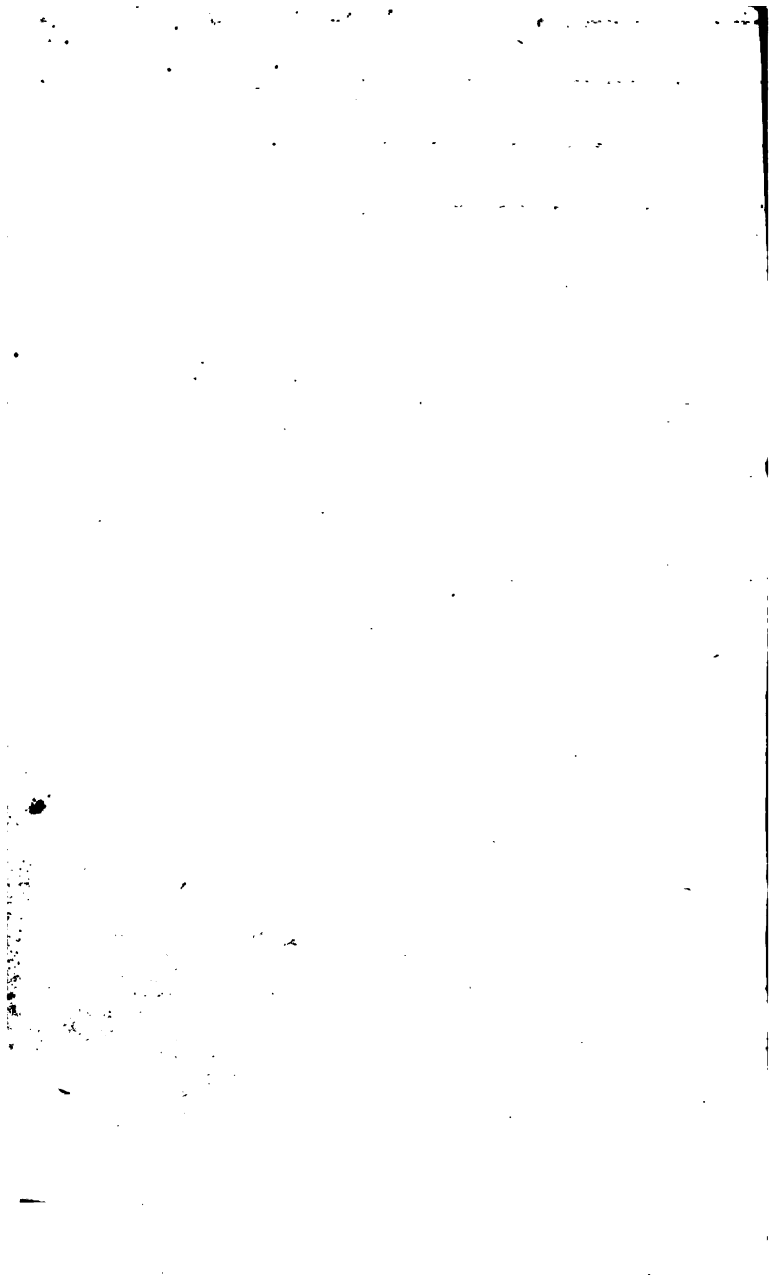

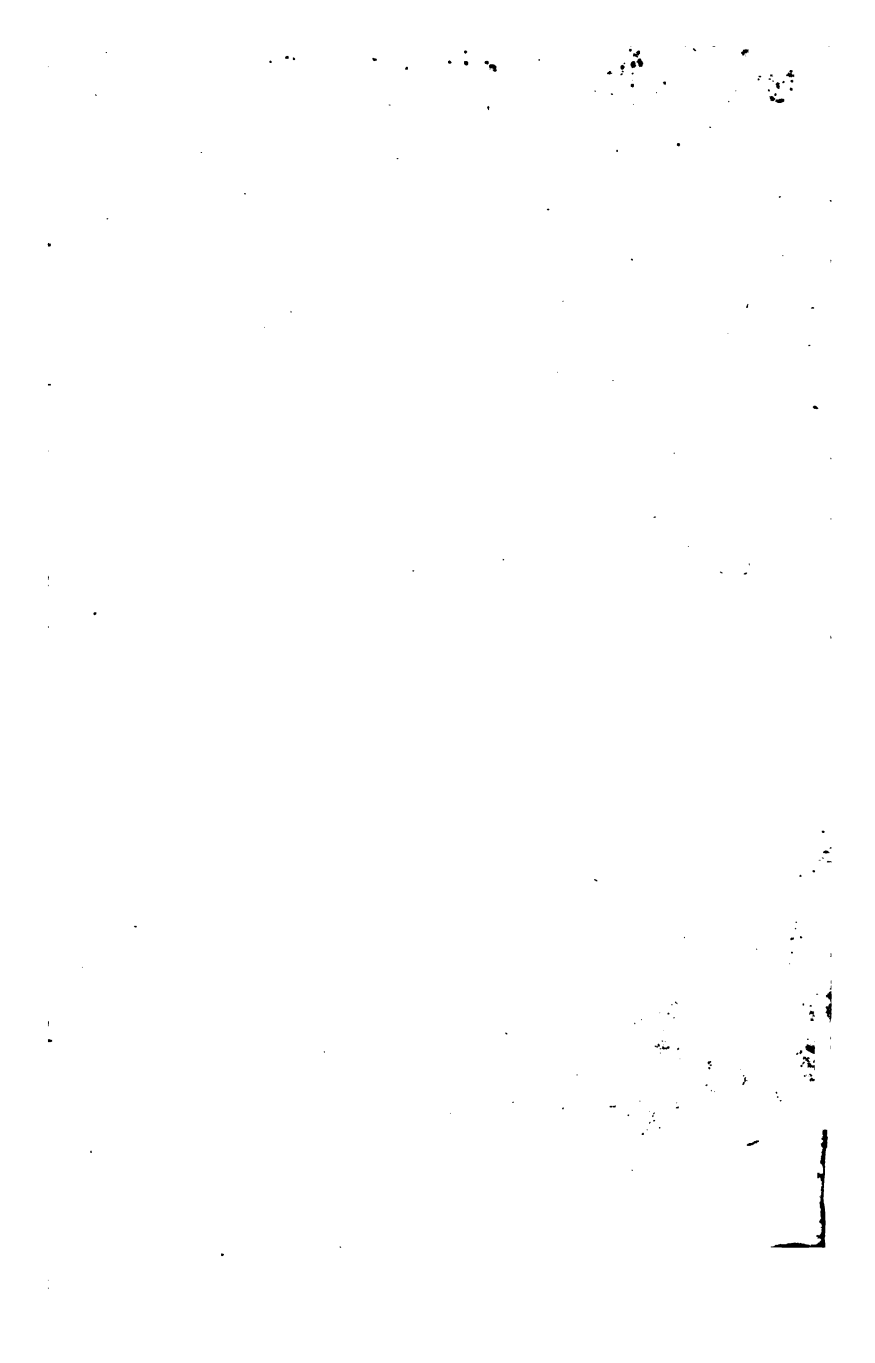
Այս գրքոյկին վերջը դրուած գծով 'Թուղ-
թերը այն նպատակաւ է՝ որ իւրաքանչիւր եկեղե-
ցւոյ անդամ իր եկեղեցւոյն մէջ գտնուած բոլոր
անդամներուն կամ հաղորդականներուն անունները
արձանագրէ, որպէս զի դիւրութիւն մը ըլլայ ի-
րեն՝ զանոնք յականէ յանուանէ ճաշնալու, և
միշտ յիշելու:

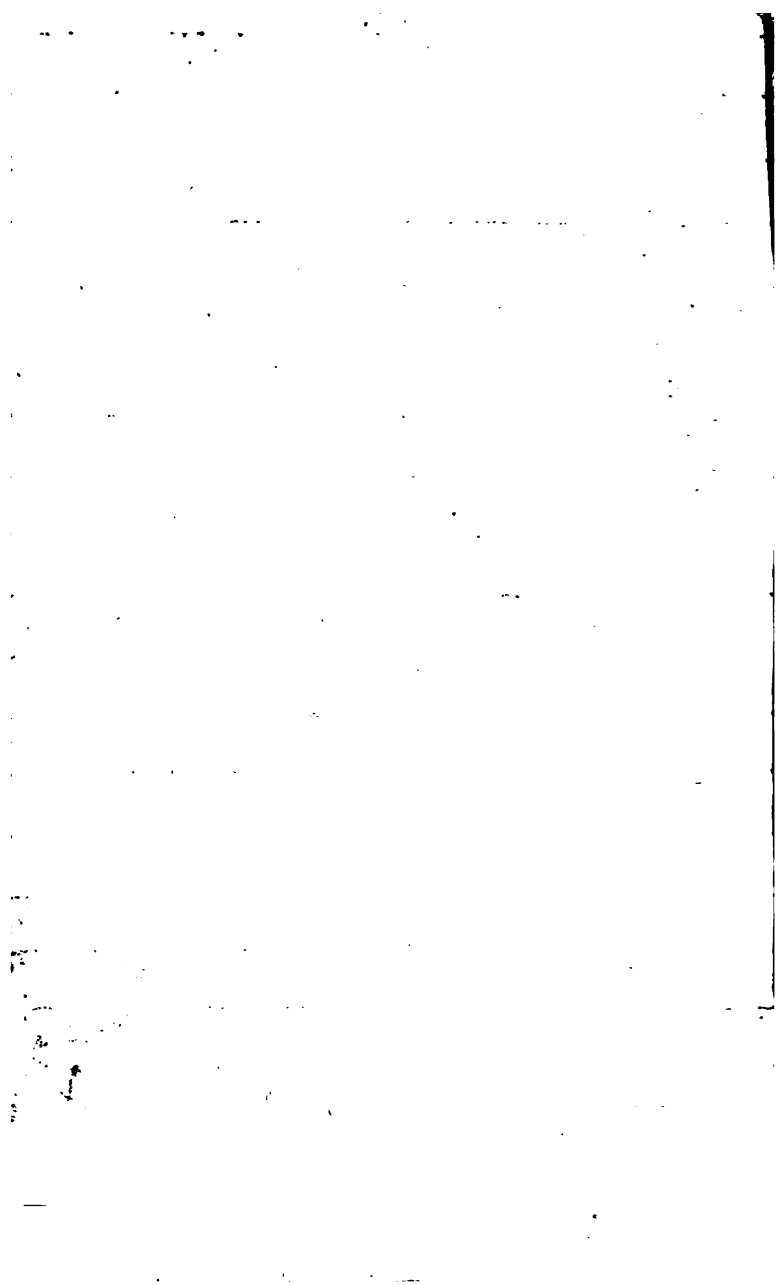

~~1000~~

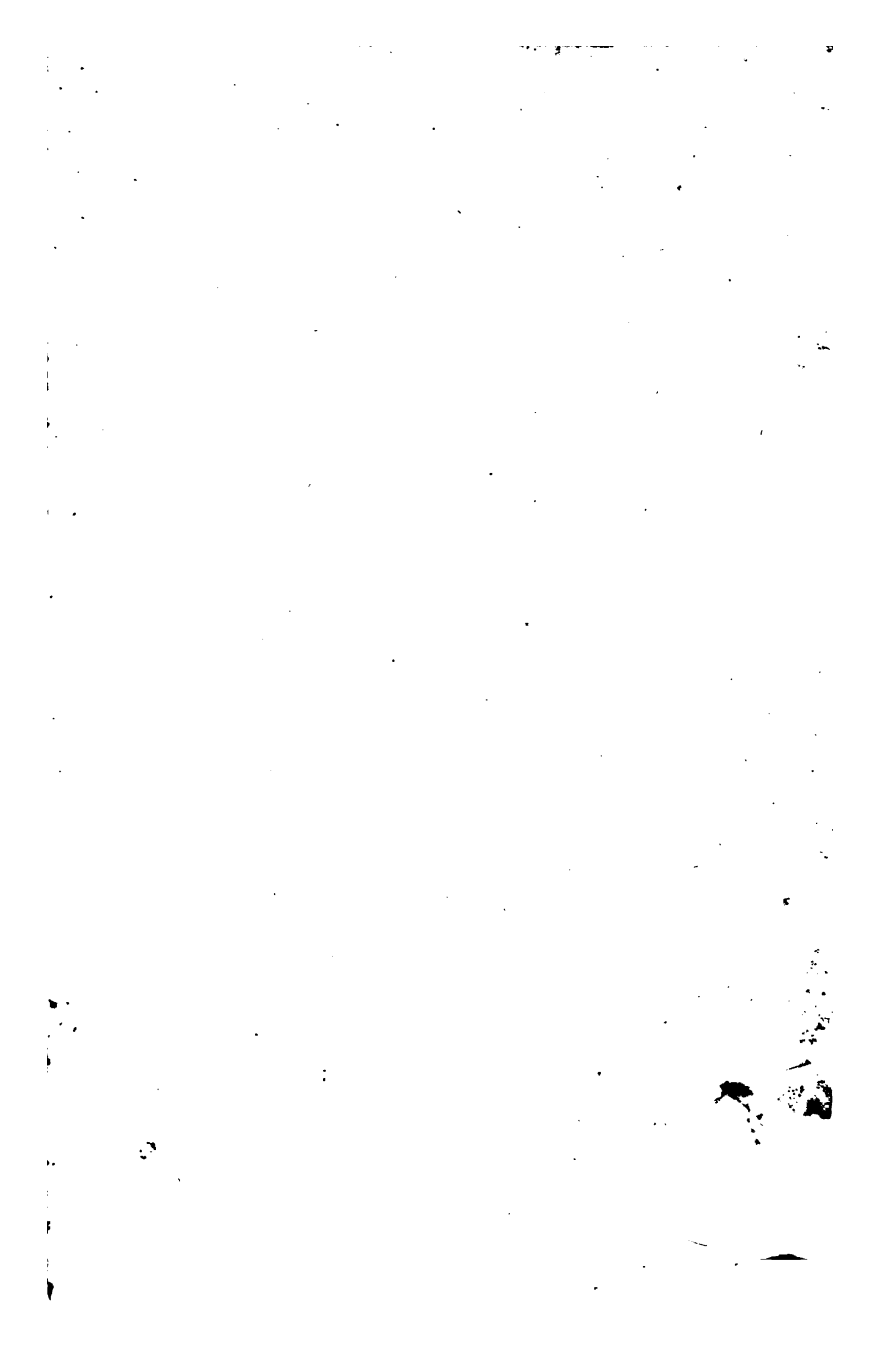

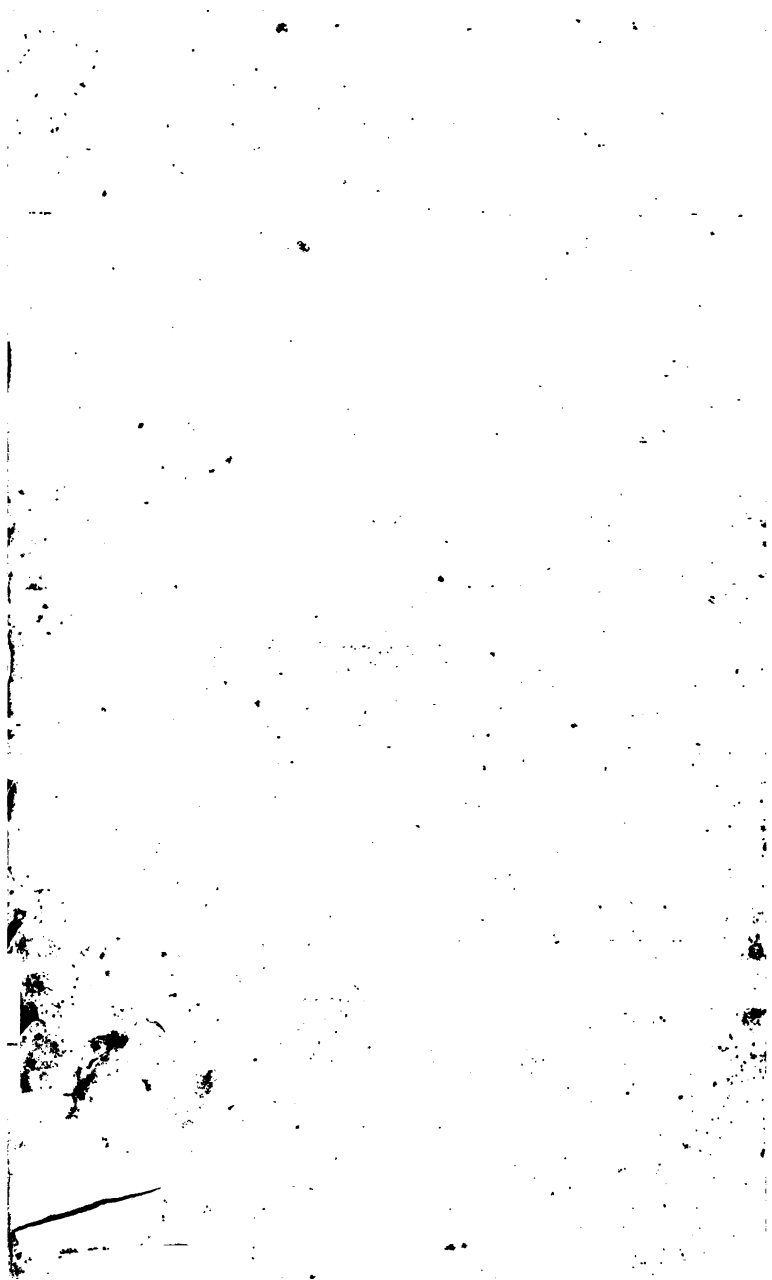

Handwritten text, possibly a signature or name, located at the top of the page.

